

KRONIEK

**ALKMAAR EN
ZIJNE
GESCHIEDENISSEN**

550 - 1600

DOOR

W.A.FASEL

Alkmaar 2010.

Inleiding

In 1973 werd door de Vereniging Oud Alkmaar een door mij samengestelde kroniek uitgegeven, getiteld “Alkmaar en zijne geschiedenissen. Kroniek van 1600-1813”. Zoals in de inleiding werd uiteengezet, berusten in diverse archiefbronnen en met name in de Collectie Aanwinsten meerdere handgeschreven kronieken en verzamelingen van aantekeningen. Het zijn geschriften van particulieren, die noteerden wat zij om zich heen zagen gebeuren, zodat ze vaak gegevens bevatten welke men in het officiële stadsarchief vergeefs zal zoeken. Gegevens, die soms een heel ander licht werpen op tal van zaken.

De opzet van de onderhavige kroniek is enigszins anders. Wat aanwezig is aan geschreven kronieken en historische aantekeningen van vóór 1600, is uiteraard bestudeerd en in deze kroniek opgenomen. In vele gevallen moet men echter constateren, dat deze gegevens ook al aan de schrijvers Van der Woude, Eikelenberg en Boomkamp bekend waren. Zodat het voor de hand lag dat begonnen werd met het overnemen van de gegevens uit hun gedrukte kronieken. Waarna de geschreven bronnen aan de beurt kwamen, die gelukkig nog heel veel onbekende gegevens bleken te bevatten.

De oudste gedrukte kroniek is die van de Alkmaarse schoolmeester Cornelis van der Woude, de in 1645 verschenen “Kronycke van Alcmaer, met syn dorpen, waerin op 't kort verhandelt worden van de Kermers ende West-Vriese oorlogen”. Deze kroniek is tot in 1745 herdrukt, met verschillende toevoegingen en zelfs onder veranderde titel. Het is een tamelijk naïef verhaal, dat duidelijk demonstreert dat de meer kritische geschiedschrijving van mensen als vader en zoon Dousa, Vossius en Scriverius aan hem niet besteed was. Hij heeft hun werken vermoedelijk wel gekend, maar hij zal daarvoor dezelfde waardering hebben gehad als voor de Divisiechroniek, de kroniek van Turpinus en het Gouds Kroniekje, die hij volkomen au sérieux blijkt te nemen. Daarnaast heeft hij gebruik gemaakt van de historische aantekeningen en afschriften, welke in de stad in omloop waren, o.a. de kroniek van Wijnkoper.

Toen Simon Eikelenberg in 1734 zijn “Gedaante en Gesteldheid van West-Friesland voor den jare MCCC. Ende teffens de ondergang van het dorp Vroone” had gepubliceerd, stond hij zeer in de gunst bij de Alkmaarse regenten en kreeg hij toegang tot het stadsarchief. Door af te rekenen met de Vronenmythe, die wilde dat het dorp Vronen een enorme stad was geweest, van waaruit na de verwoesting het gehucht Alkmaar was gesticht, maar vooral ook door een andere mythe te creëren, namelijk die van Alkmaar als hoofdstad van West-Friesland, had hij precies geschreven wat het stadsbestuur zeer welkom was en dus mocht hij beginnen aan zijn magnum opus: de Geschiedenis van Alkmaar. Ook kreeg hij het baantje van stadsopzichter en huwde hij een vermogende weduwe, waardoor hij financieel onafhankelijk werd. Toen hij in 1738 overleed was hij echter nog maar gevorderd tot aan het jaar 1343. In 1739 is zijn manuscript door Gijsbert Boomkamp uitgegeven onder de titel “Alkmaar en

zijn *Geschiedenissen*". De historische nalatenschap van Eikelenberg, die bestond uit 14 delen met aantekeningen, alsmede losse stukken, perkamenten, kaarten en prenten, was aanvankelijk in het bezit van Boomkamp en de uitgever Hoolwerf, doch is later verstrooid geraakt. Slechts 4 delen, die vermoedelijk toebehoord hebben aan de verzamelaar Jan Croll, zijn bewaard gebleven, de rest is spoorloos. Maar gelukkig heeft deze Oudorpse notaris veel gegevens uit de nu verdwenen manuscripten van Simon Eikelenberg – alsook van een groot aantal andere kroniekschrijvers - gekopieerd, zodat zijn 10 delen met aantekeningen waardevol zijn 1)

Ook Gijsbert Boomkamp lag goed bij het stadsbestuur. In 1741 had hij namelijk met zijn "Aenmerkingen over Alkmaers Stede-regt ter gelegenheyt van het voortbrengen van eenige bezwaernissen daertegen" niemand minder dan Mr. Cornelis van Bynkershoek, president van de Hoge Raad van Holland en Zeeland, terechtgewezen. Deze gezaghebbende jurist had namelijk beweerd, dat het de vraag was of Alkmaar nog wel stadsrechten bezat, aangezien Philips van Bourgondië de stad haar rechten had ontnomen en deze voor zover hem bekend nimmer waren teruggegeven. Het geschrift van Boomkamp was dermate deskundig, dat Van Bynkershoek onder de indruk was en hem complimenteerde. Boomkamp heeft vervolgens Eikelenberg alle eer gegeven door in 1747 een stadsgeschiedenis tot aan het jaar 1600 uit te geven met de titel: "Alkmaar en desselfs geschiedenissen, uit de nagelaten papieren van Simon Eikelenberg en veele andere echte stukken en bescheiden". Deze in kroniekvorm geschreven geschiedenis werd echter vooraf gegaan door een "Kort vertoog over Alkmaers gelegenheid", waarin wordt afgerekend met de visie van Eikelenberg, als zou Alkmaar van de vroegste tijden af de hoofdstad van West-Friesland zijn geweest. Dit vertoog is geschreven door een anoniemus. Men heeft Francois Smit, luthers predikant te Alkmaar, als de schrijver aangewezen (al zal Boomkamp zeer vermoedelijk zijn medewerking hebben verleend). Ook al beweert de auteur – als pleister op de wonde? - dat Alkmaar omstreeks 1300 de hoofdstad van West-Friesland was geworden (een bewering overigens, die door geen bewijzen wordt gestaafd), een feit is, dat Boomkamp nadien nooit meer iets heeft gepubliceerd en volgens Francois Smit lompe bejegeningen heeft moeten ondergaan. Alkmaar, dat na hevige ruzies had moeten accepteren dat Hoorn de permanente zetel was en bleef van het College van Gecommitteerde Raden van West-Friesland en het Noorderkwartier, zat namelijk helemaal niet te wachten op onpartijdige geschiedkundige verhandelingen, die aantoonde dat Alkmaar van de oudste tijden af tot na de definitieve onderwerping van de Westfriezen in 1299 tot Kennemerland had behoord. Dat Smit inderdaad de schrijver van het "Kort vertoog" was, kan worden bewezen door een aantekening van Boomkamp zelf, die achter een van zijn manuscripten een kopie voegde van het geschrift "van de Hr.F.Smit tot onderzoek of Alkmaer in Kennemerland dan in Westvriesland gelegen is". 2)

De kronieken van Van der Woude, Eikelenberg en Boomkamp zijn derhalve de meest voor de hand liggende bronnen waaruit is geput, terwijl daarna uit de geschreven bronnen zoals gezegd talrijke aanvullingen werden verkregen. Met dien verstande echter, dat zowel Van der Woude als Eikelenberg en Boomkamp veelvuldig gegevens hebben ontleend aan de privileges van de landsheer (en ze soms ook integraal afdrukten). Deze zijn evenwel terzijde gelaten, aangezien zij niet meer gegevens bevatten dan de gedrukte regestenlijst van de inventaris van het stadsarchief. Voor deze – beperkte - categorie stukken is derhalve gebruik gemaakt van bedoelde regestenlijst, omdat deze vollediger is dan de kronieken van genoemde drie auteurs. Ook zijn gegevens ontleend aan de gedrukte regestenlijst van de Verzamelinventaris I, bevattende de inventarissen van de archieven van de parochie Alkmaar, kloosters, provenhuizen, gasthuizen, armenhuizen, weeshuizen en charitatieve fondsen. Met deze restrictie evenwel, dat de vele regesten betreffende verkopen van huizen en land, welke in beide regestenlijsten worden aangetroffen, terzijde zijn gelaten voor zover zij geen geschiedkundige gegevens bevatten.

Voorts zijn nogal wat kroniekaantekeningen ingekort. Zo is vooral Van der Woude, die het verhalen van gebeurtenissen afwisselde met rijmelarijen van eigen hand, erg uitvoerig. Maar ook Boomkamp kan een zekere wijdlopiegheid niet worden ontzegd. Zo had hij met één regel kunnen volstaan door de heer van Bynkershoek te verwijzen naar de oorkonde van 23 januari 1455, die deze klaarblijkelijk over het hoofd had gezien en waarbij Alkmaar zijn privileges – en dus ook het stadsrecht – van hertog Philips terugkreeg. Maar neen, dat lag niet in zijn aard. In zijn “Aenmerkingen” somt hij eerst alle mogelijke bezwaren op welke eventueel tegen het stadsrecht zouden kunnen worden opgeworpen, waarna hij die vervolgens stuk voor stuk weerlegt.

Eikelenberg daarentegen is beknopter en meer to the point en vooral nuchterder. Hij huldigde tevens een standpunt dat een hedendaagse historicus niet zou misstaan. Hij beweert namelijk, dat de geschiedenis niet begrepen kan worden, tenzij men kennis heeft van de geschiedenis van het landschap. In dit tijdsgewricht, waarin de streekarchivaris zijn intrede deed, hebben vele collegae ervaren, dat je pas lokale geschiedenis – en in de meeste gevallen komt dit neer op plattelandsgeschiedenis - kunt schrijven als je op de hoogte bent van het ontstaan en de ontwikkeling van het landschap, de gesteldheid en het gebruik van de bodem, alsook van het plaatselijk dialect.

Behalve dat er kroniekaantekeningen zijn ingekort waar dit zonder bezwaar mogelijk was, is ook, waar meerdere schrijvers dezelfde gebeurtenis verhalen – en dit komt nogal eens voor - een samenvatting gemaakt, waarin uiteraard alle relevante gegevens zijn verwerkt. Dit is met name gebeurd voor de periode, die ligt tussen 13 juli en 8 oktober 1573: het Beleg van Alkmaar. In de onderhavige kroniek kunnen wij de gebeurtenissen van dag tot dag volgen, doch daarnaast is er nog het door Nanning van Foreest geschreven “Cort Verhael van ’t Beleg van Alckmaer”. Hiervan is in 2000 onder auspiciën van het Regionaal Archief een

tekstuitgave plus vertaling in modern Nederlands verschenen, waaruit wij een aantal gegevens hebben overgenomen, welke in deze kroniek ontbraken. Het “Verhael” behandelt uiteraard dezelfde gebeurtenissen als de kroniek, doch was echter te omvangrijk om in zijn geheel op te nemen, zodat degene, die van genoemde periode een studie wil maken, beide werken naast elkaar zal moeten gebruiken. Wel wordt in deze kroniek naar de betreffende passages in het “Verhael” verwezen.

Ook gelieve men te bedenken, dat lang niet alle gebeurtenissen of gegevens van grote importantie zijn. Vaak zijn het mini-feitjes, die echter in de toenmalige stadsgemeenschap opzien zullen hebben gebaard, ofwel die voor sommige specialismen op historisch gebied van belang kunnen zijn. En uiteraard behoort men zich af te vragen, of dat wat in deze kroniek vermeld staat, de waarheid, de gehele waarheid en niets dan de waarheid is. Het antwoord moet ontkennend luiden, omdat mythen en hele en halve onwaarheden er hun weg in hebben gevonden. Zo zal het heden ten dage voor elke kritische lezer duidelijk zijn, dat het gegeven dat Alkmaar in 550 werd gesticht, alsook die andere zeer vroege gegevens, je reinste fantasie zijn. En ook zijn de diverse auteurs wat de jaartallen en de beschreven gebeurtenissen betreft soms verre van nauwkeurig. Het is aan de historicus de gegevens op hun waarde te schatten en mythe en werkelijkheid te scheiden; de auteur van de onderhavige kroniek vermeldt ze alleen maar. Wat terzijde is gelaten, is de uit 1661 daterende, zeer uitvoerige kroniek van Hendrick Jacobsz Soeteboom, getiteld “Vroonens begin, midden en einde”. Deze fantast laat Vronen in 120 vóór Christus gebouwd worden door ene Friso, die met zijn Macedoniërs ontsnapt was aan de ondergang van Atlantis en zich in Friesland had gevestigd. Daarna werd Verona een garnizoensplaats van de Romeinen, die in 383 verblijd werden met de komst van St. Urusula met haar 11.000 maagden, te weten voor elke huwbare Romein een, maar “sommighen segghen datter oock weduwen onder waren”, verzekert de auteur ons met trouwhartige ernst. Overigens stond Soeteboom op de schouders van vele geleerde schrijvers, zoals Cornelis Aurelius, Petrus Nannius, Hadrianus Junius e.t.q. Volgens de communis opinio was wat nu West-Friesland en Kennmerland heet omstreeks 120 vóór Christus in bezit genomen door Friso de Jonge, zoon van Grunus, zoon van Gailo, zoon van Haio, zoon van Friso de Oude. Hij vestigde zich op een eiland omtrent de plaats waar nu Alkmaar ligt, waar de Rijn voorbij stroomde en niet ver van het huidige Krabbendam in zee uitmondde. Hij stichtte een stad, die hij Frougast noemde naar zijn echtgenote geheten Frou, welke naam evolueerde tot Vrougeist, Vroonlegeest en Vroonle en tenslotte, na de komst van de Romeinen, tot Verona. Juist omdat dit door de geleerden van die dagen algemeen werd aangenomen, betekende “Gedaante en Gesteldheid” een nieuwe visie, die Euikelenberg een zekere faam bezorgde.

Alkmaar duikt voor het eerst in de geschiedschrijving op in ca. 600 vóór Christus. Een der leidsvrouwen van het hoogblonde volk der Friezen, genaamd Appolonia, maakte een reisje langs de Rijn en op de terugweg vanuit de burcht

te Leiden deed zij ook onze streek aan, waar de vrouwen net als te Stavoren gouden kronen droegen en hun armen en benen met ringen hadden versierd. Zij bezocht uiteraard de burcht van Verona en ten zuiden daarvan lag Alkmaar, zijnde een eiland midden in een meer. Dit eiland was een soort van strafkolonie, waar zwarte en bruine mensen verbleven. Dagelijks gingen er enige burchtheren van Verona naar deze beklagenswaardige wezens toe “om hun te leren wat echte vrijheid is en hoe de mensen in der minne horen te leven om zegen te winnen van Wralda’s geest. Was er iemand die horen wilde en begrijpen kon (niet alle “Untermenschen” waren kennelijk intelligent genoeg om de inburgeringscursus te volgen) dan werd hij (in leven ? F) gehouden totdat hij volleerd was. Dit werd gedaan om de vreemde volken wijs te maken en om overal vrienden te winnen”. Aldus het Oera Linda Boek, de geniale vervalsing, waar velen nog ingetrapt zijn ook.

Al deze zin en onzin overziende kan men zich afvragen – en dat is eigenlijk een van de belangrijkste vragen, die een archivaris zich behoort te stellen - hoe de auteurs tegenover hun stof stonden. Welnu, Van der Woude behoorde, zoals we gezien hebben, tot de lieden, die aannamen wat anderen geschreven hadden, want het stond immers in een boek. Hij nam derhalve ook de Vronen-mythe onbekommerd over. Eikelenberg en Boomkamp, die ongeveer een eeuw na Van der Woude kwamen, waren veel kritischer, hoewel Boomkamp – en misschien ook Eikelenberg – wèl de fantasiekroniek van Klaas Kolijn au serieux nam 3). Eikelenbergs Gedaante en Gesteldheid is een in een ietwat bitse, geïrriteerde stijl geschreven kritiek op de geschiedschrijving van zijn tijd, die de Hollanders liet afstammen van de Trojanen en de Friezen van de Macedoniërs. Jammer genoeg heeft hij zijn kritisch vernuft bewust het zwijgen opgelegd als het erom ging zijn broodheren te behagen. Boomkamp daarentegen was volstrekt integer, tot zijn eigen nadeel. Hij heeft een geschiedenis van het graafschap Holland nagelaten, die loopt van de Germanen tot het jaar 1648, maar die nooit gedrukt is 4). Evenmin als zijn van mooie tekeningen voorziene dorpsbeschrijvingen 5). Zo schreef hij: “De onpartijdigheid die een historieschrijver past heb ik getragt overal te houden”, reden waarom hij bijvoorbeeld – helaas! - verschillende verhalen betreffende het Beleg van 1573 achterwege liet: “....doch de reede daer van is dat wy niet zonder bewys iets aenneemen”. Een uitspraak, die als motto zou kunnen dienen voor eenieder die de historie beoefent.

En tenslotte kan men zich afvragen in hoeverre deze kroniek volledig is. Gegeven het feit, dat het Regionaal Archief honderden strekkende meters archief bevat, is de vraag stellen deze beantwoorden. Wij hebben ons derhalve moeten beperken. Zo zijn er nogal wat gegevens ontleend aan de verzameling aantekeningen van (de toen nog geen archivaris) C.W.Bruinvis 6), die vanuit zijn enorme kennis van de archiefbronnen vele gebeurtenissen heeft genoteerd en waarvan wij dankbaar gebruik hebben gemaakt. Doch daarnaast heeft hij getracht lijsten te maken van de stadsresoluties, te weten twee boekdelen en twee mappen vol. Deze zijn bewust niet opgenomen, alleen al op grond van het

feit dat de omvang daarvan te groot is. Bovendien, het bekend maken van de resoluties (besluiten) van het stadsbestuur – de primaire kennisbron, met een omvang van 45 kloeke delen! - vraagt om een afzonderlijke uitgave, maar dan wel volledig en volgens de juiste methode. Hetzelfde geldt mutatis mutandis voor de aantekeningen van de archivaris Dresch 7). Deze heeft jarenlang in binnen- en buitenlandse archieven gegevens verzameld voor zijn standaardwerk “De revolutie van 1572 in Hollands Noorderkwartier”, dat echter door zijn voortijdig overlijden nooit is voltooid. En dus liggen er 24 dikke mappen met aantekeningen te wachten op de moedige man of vrouw, die hiermee aan de gang wil gaan. Kortom, er is nog heel veel te doen voor de professional en de amateur. Dat ze veel voldoening mogen putten uit het graven in de historie is mijn oprechte wens.

Noten

- 1). W.A.Fasel, Alkmaar en zijn geschiedschrijvers tot aan het jaar 1800. Alkmaars Jaarboekje 1969, bl.22.
- 2). Coll.Aanw.nr.18, bl.106. Voor de discussie of Alkmaar in West-Friesland lag zie ook Coll.Aanw.43, bl.25-30.
- 3). Dat Boomkamp de fantasiekroniek van Klaas Kolijn (aanwezig in de bibliotheek van het Reg.Archief) volkomen ernstig nam zie o.m. CA.35-65, 82). Eikelenberg haalt in zijn geschriften bedoelde kroniek herhaaldelijk met instemming aan, maar er is een kans dat hij zelf de schrijver van die kroniek was, zie W.A.Fasel, Adriaen Westfalen en Simon Eikelenberg, Blad Oud Alkmaar jrg.16, nrs.2 en 3.
- 4). Gijsbert Boomkamp, d'Oorsprongh en eersten opkomst en aloude gebeurtenissen der Batavieren, nu Hollanderen enz. Kortelijks in een getrokken en beschreeven”. 1746. Zie Coll.Aanwinsten nr.35.
- 5). G.A.Alkmaar, Coll.Aanwinsten nrs.30 en 33.
- 6). Ibidem nrs.57-60.
- 7). Ibidem nrs.324-348.

Lijst van afkortingen

- BE** - Gijsbert Boomkamp, Tegenwoordige toestand van Egmond aan Zee. Haarlem 1741. In: Uitgave Interbook International.
- CA** - Collectie Aanwinsten
- CE** - Chronicon Egmondanum seu annales regalium abbatum Egmondensium, door Johannes à Leidis.
- CH** - Chronicon Hollandie, Zeelandie et terre Traiectensis, door Johannes à Leydis. G.A. Alkmaar, Coll. Aanwinsten nr.1.
- EA** - Alkmaar en zijne Geschiedenissen beschreven door S.Eikelenberg. 1737.

- EB - Alkmaer en deszelfs geschiedenissen uit de nagelaten papieren van Simon Eikelenberg en veele andere echte stukken beschreven door Gysbert Boomkamp. 1747.**
- FOR - Nanning van Foreest, Kort verhaal van het beleg van Alkmaar. Een Ooggetuigenverslag. Uitg. Regionaal Archief Alkmaar, 2000.**
- Ged - Gedaante en Gesteldheid van Westvriesland teffens den Ondergang van het Dorp Vroone, door Simon Eikelenberg. 1734.**
- HK - Kronyk van Egmond of Jaarboeken der voorstelyke abten van Egmond.... door broeder Jan van Leyden, vertaald door Kornelis van Herck en Gerard Kempfer. Alkmaar 1732.**
- HvZ - Archief van het Huis van Zessen.**
- LR - Jan Adiaansz Leegwater, Beschrijvinge van de opkomst, gelegenheit en Vergroting van het dorp De Ryp. A'dam 1727. In: Uitgave Interbook International.**
- Me - Meilink, Inventaris van het archief van de abdij van Egmond, regestenlijst.**
- OHZ - Koch, Oorkondenboek van Holland en Zeeland.**
- Reg. - Het stadsarchief van Alkmaar 1254-1815, deel 2: Regestenlijst.**
- SA - Inventaris van het Stadsarchief 1254-1815.**
- vdB - Van den Bergh, Oorkondenboek van Holland en Zeeland.**
- vdW - C.van der Woude, Kronyck van Alckmaer. Met zyn Dorpen. Tweede vermeerderde druk. In: Uitgave Interbook International.**
- V1 - Verzamelinventaris I, Regestenlijst.**
- VII - Verzamelinventaris II, Archieven der Gilden**
- Wijnk - Kroniek van Wijnkoper. In: G.A.Alkmaar, Collectie Aanwinsten nr.3.**
- Zij. - Dirck Adriaensz Valckooch, Chronycke van Leeuwenhorn. Voortyden ontrent de Sypen. A'dam 1740**

Kroniek

550

Omtrent dit jaar werd de buurtschap Alkmaar gesticht door enige vissers, die vis leverden aan de stad Vronen en omliggende dorpen. Omdat er vele meren waren werd het plaatsje Al-mere genoemd (CA.20-1059).

600

Was de bevolking zo toegenomen dat men een heidense tempel bouwde. Eerder (in 409) was er al een tempel genaamd Asilum gebouwd in het gebied tussen Medemblik en Stavoren, waar misdadigers en bannelingen hun vrijplaats hadden, gelijk Romulus te Rome had gedaan (CA.20-851, 1059, 1060, CA.38-4).

650

Werden sommige Friezen tot het christendom bekeerd door St.Eloy en later door St.Winfried, maar zij werden geheel bekeerd door St.Willibrord op het einde van de 7^e eeuw (EA.23).

693 (of 699)

Werd Adelbert uit Engeland naar Friesland gezonden om Gods woord te verkondigen. Hij is de eerste aartsdiaken en domproost van Utrecht geweest en preekte voornamelijk in Holland, te Egmond, waar hij een kerk stichtte en al het land daaromtrent tot het geloof bracht. Hij verbleef bij Eggo, een vroom en goed man (HK.3, CA.20-1061, CA.38-7).

720

Werd de buurtschap Alkmaar door Aldegeldis opgetimmerd tot een stedeken, liggende dicht bij de vervallen stad Verona (CA.20-1061).

725

Was de omwalling van de buurtschap gereed (CA.20-1061).

760

Werd de gehele landstreek door uitheemse rovers verwoest, waaronder de kerk boven het graf van de H.Adelbert te Egmond (HK.5).

855

Werd het eerste houten kerkje ter ere van St.Laurens in de buurtschap Alkmaar gebouwd, want door de komst van St.Switbertus, metgezel van St.Willibrord, was het christengeloof naar deze streek gebracht en werd de tempel der afgoden vernield (vdW.9, CA.20-1061).

856

Deden Gilbrand met zijn Denen en Rolland met zijn Noormannen een inval en verwoestten geheel Friesland, alsook Wijk bij Duurstede en Utrecht. Ook de kerk te Egmond werd weer verwoest (HK.7).

860

Is de kerk van St.Laurentius voltooid (vdW.9).

863, juli 15

Ontving ene Diederik van koning Karel de Kale het graafschap Holland. Hij was de eerste graaf van Holland (HK.8).

868

Is het kasteel van Egmond gebouwd. In de grote zaal bevonden zich de portretten van alle graven en gravinnen van Egmond, maar deze zijn in de oorlog verbrand (vd.W.109).

868

Verscheen St.Adelbert aan de non Wulsie en openbaarde haar waar zijn lichaam begraven was. Onder zijn lijkstont ontsprong een bron van wonderbaarlijke klaarheid en geneeskracht. In dit jaar schonk graaf Dirk I enige renten aan het klooster te Egmond (HK.10, CA.37-3v).

889

Stichtte graaf Dirk I te Egmond een houten nonnenklooster, dat hij bevolkte met nonnen van de Benedictijner orde (HK.10, CA.38-9).

901

Hebben de Westfriezen zich bij Verona verzameld en zijn naar Alkmaar gekomen, dat zij in de as hebben gelegd, waarna zij gans Kennemerland uitplunderden. Maar zij zijn tweemaal door de graaf van Holland verslagen en als straf mochten zij maar één deur in hun huis hebben, die zo laag was dat zij moesten bukken (vdW.9, CH.244, CA.20-851, 1061).

902

Heeft graaf Dirk I het klooster van Egmond in steen laten optrekken en de nonnen vervangen door monniken van de orde van St.Benedictus. Tevens schonk hij aan het klooster de tollén te Alkmaar (HK.13, CA.37-3v).
N.B. Zie 923 en 977.

919

Heer Dodo van Egmond heeft een vaart laten graven van Egmond naar Alkmaar achter het bos van den Hoef (vdW.12).

923

Werd graaf Dirk I door keizer Karel de Eenvoudige als opperveldheer aangesteld, onder meer om het christelijk geloof te verdedigen tegen de heidense Westfriezen. Dirk liet het houten nonnenklooster te Egmond afbreken en bouwde een stenen klooster waar hij monniken in zette (EA.26).

939, (vóór)

Deed graaf Dirk I van Holland een schenking aan de abdij van Egmond, w.o. 2 hoeven te Alkmaar, die elk 1 pond per jaar opbrachten (OHZ.88).

972

Dat in dat jaar Alkmaar door vuur verwoest zou zijn en dat de graaf van Holland de tollens te Alkmaar aan de abdij van Egmond geschonken zou hebben, wordt door verschillende schrijvers beweerd, maar is volgens Eikelenberg niet waar (EA.28).

977

Werd Walgerius, de zoon van Dodo, de nieuwe heer van Egmond en liet 10 hutjes bouwen voor arme vissers, zijnde het begin van het dorp Egmond (BE.12).

977

Schonk graaf Dirk II de tollens te Alkmaar aan het klooster te Egmond (CA.38-10)

980

Omtrent dit jaar werd de stad voor de eerste maal uitgebreid. In totaal waren er in de loop der eeuwen vier uitbreidingen (CA.37-17v t/m 20).

990, april 10

Stierf Hildegard, gravin van Holland, die vele schenkingen deed aan de abdij van Egmond, w.o. een altaarstuk geheel van goud en met juwelen versierd en met op de top de steen Ostulanus, die 's nachts de gerwekamer met glinsterende stralen verlichtte en hem die de steen droeg onzichtbaar maakte, doch deze is gestolen (HK.14).

993

Zijn de Westfriezen wederom het land binnengevallen en en werd graaf Arnoud te Winkel dodelijk getroffen door een pijl. Voor de Westfriezen was het een eer en een vreugde om op het slagveld te sterven. Wie in zijn bed overleed werd zonder ceremonie en zonder dat zijn familie hem begeleidde des nachts in alle stilte begraven. Maar wie in de strijd sneuvelde! Dan ging zijn oudste zoon of naaste bloedverwant met getrokken zwaard voor de stoet uit en "tot het graff

genadert sijnde sloeg hij driemaal met dit ontbloote zwaerd op het graff. En riep driemaal met een luyde en nare stemme: Wraak! Wraak! Wraak!” (CA.44-4 t/m 8, vdW.12, CA.20-851).

1018

Dirk III, de zoon van graaf Arnout, trok tegen de Westfriezen op en daar klonk in de lucht een afgrijselijke stem, die riep: Vliet! Vliet! Vliet! Waarop de Hollanders in paniek vluchtten. Maar de graaf bracht te Haarlem een nieuw leger op de been, dat bij Heiloo de Westfriezen versloeg en rovend en brandstichtend door West-Friesland trok (vdW.13, EA.28, CH.247).

102..

Vielen de Westfriezen opnieuw het land binnen. Maar vrouwe Helena, weduwe van Egmond, en haar zoon Dodo trokken hen tegemoet en versloegen ze te Heiloo (vdW.13)

1048

Toen de troepen van keizer Hendrik oprukten tot bij Vlaardingen, kwamen de Westfriezen de graaf van Holland te hulp (EA.30).

1063, december 28

Bevestigde de bisschop van Utrecht de abt van Egmond in het bezit van enige aan St.Willibrord geschonken kerken, welke door de graaf van Holland waren geüsurpeerd, w.o. Heiloo met de kapel te Alkmaar (OHZ.84).

1063

Alkmaar had in dat jaar een kapel die nog niet gewijd was, waarover een contract werd gesloten tussen de bisschop van Utrecht en de abt van Echternach (EA.24).

1070

Toen Robrecht de Fries, die gehuwd was met de weduwe van graaf Floris I, als voogd het land regeerde, wilden de Kennemers en Alkmaar hem niet erkennen. Maar hij heeft hen tot gehoorzaamheid gebracht (vdW.13).

1071

Toen Godevaert met de Bult Robrecht de Fries en zijn vrouw en haar zoon verjaagd had, is hij tegen de Westfriezen opgetrokken en heeft een grote buit en veel gevangenen binnen Alkmaar gevoerd. De Oost- en Westfriezen zijn toen met veel volk gekomen en hebben Alkmaar negen weken lang belegerd. Toen kwam het leger van de bisschop van Utrecht te hulp en werden de Friezen bij de Halvemaan tussen Oudorp en Vronen verslagen, waarbij 8000 van hen sneuvelden en de rest vluchtte (vdW.14, CH.249v, CA.20-851)

1072

Wegens hun dapperheid in de strijd tegen de Westfriezen ontvingen de Alkmaarders van de hertog een stadswapen, te weten een zilveren burcht op een rood veld. Volgens sommigen zou Alkmaar vroeger een ander wapen hebben gehad, namelijk een Meerman en een Meermin, volgens anderen een Spade en volgens weer anderen een Zwaard en Scepter gekruist, maar volgens Eikelenberg is dit onjuist. Boven de deur van de Stadstimmerwerf was in 1721 nog een gevelsteen te zien met daarop het stadswapen met de burch, welke steen afkomstig zou zijn van kasteel Torenburg (CA.37-5).

1083, juli 28

Bevestigde graaf Dirk V de abdij van Egmond in haar bezittingen (w.o. de tol te Alkmaar), ruilde 12 hoeven bij de Maas voor 8 pond rente te Alkmaar en verleende aan de abt de jurisdictie (schoutambacht) te Alkmaar (OHZ.98).

1091

Ontstond er een geschil tussen de buren van Egmond en Castricum over een dijk die te Egmond gelegd was, waardoor de landen van Castricum werden overstroomd door het van de duinen afkomende water. De dijk werd door die van Castricum vernield, doch weer hersteld (CA.38-11).

1116, juli 26

Onthief graaf Floris II de inwoners van Alkmaar van het grafstedegeld, op voorwaarde dat zij tienden van hun veldgewassen en vee zouden afdragen en van de kaas een twintigste (OHZ.99).

N.B. Johannes à Leidis vermeldt abusievelijk dat de graaf de tienden van Alkmaar aan de abdij van Egmond geschonken zou hebben (HK.29)

1118

Floris II de Vette viel met een groot leger West-Friesland binnen. Enige jonge edelen waagden zich te ver naar voren en werden verslagen door een groep Westfriezen, die zich in het riet hadden verborgen (vdW.14)

N.B. Volgens Scriverius en Eikelenberg zou deze gebeurtenis in 1168 hebben plaatsgevonden.

1120 (voor)

Ruilde de abt van Egmond goederen met zekere Elger, waarbij de abt het land Altingfiertele en 8 koeweiden land te Alkmaar verwierf (OHZ.101).

1123

Zonden de Hollanders 300 schepen uit tegen de Stadingers (CA.18-259)

1132

Graaf Dirk VI, die beoorlogd werd door zijn broer Floris de Zwarte en de Westfriezen, trok over het ijs West-Friesland binnen en wist na twee gevechten de Westfriezen op de vlucht te jagen (vdW.15, CH.253v, CA.21-1182).

1133

Werd Alkmaar door de West-Friezen geplunderd en in de as gelegd. Ook de kerk werd verwoest. Keizer Lotharius wist de elkaar beoorlogende broeders Dirk en Floris te verzoenen (vdW.16, EA.40).

1140

In dit jaar is Jan-van-den-Ouden-Tijden overleden, die schenker en zoon van Karel de Grote geweest was, oud zijnde 361 jaren (HK.40).

1147

Bevestigde paus Eugenius de abdij van Echternach in het bezit van haar goederen, w.o. de kapel te Alkmaar (OHZ.125).

1156

Was er een goederenruil tussen de graaf van Holland en de abdij van Echternach, w.o. de kerk te Alkmaar (OHZ.139,140, HK.44).

1157

Vielen de Vlamingen met een machtige vloot de Hollanders aan (CA.18-259).

1161 (vóór)

Schonk de abt van Egmond aan het gasthuis te Egmond enige inkomsten, w.o. een rente van een half pond te Alkmaar (OHZ,140).

1164

Zette een springvloed de lage gebieden van Holland onder water (EA.53).

1166

Trokken de Alkmaarders en Haarlemmers West-Friesland binnen en verwoestten Schagen. Maar de West-Friezen kwamen terug met een geweldig leger, waarna Alkmaar werd geplunderd en verbrand, doch de kerk bleef staan. Er werden 80 Alkmaarders gedood (vdW.16, EA.47, CH.255).

1168

Inval in West-Friesland, waarbij enige jonge edelen door onvoorzichtigheid sneuvelden (vdW.17).

N.B. Zie ook 1118.

1169

De Alkmaarders wisten met de hulp van Dodo van Egmond, stadhouder van Holland, een aanval van de Westfriezen af te slaan. Graaf Floris III trok West-Friesland binnen en verbrandde Niedorp en Winkel (vdW.17).

1170

In het begin van de slachtmaand deed een felle storm de zee het land overspoelen, zodat Holland en West-Friesland onder water stonden en het water zelfs tot aan de muren van Utrecht kwam (EA.53).

1171

In de Kerstnacht waren vele bliksems te zien en het donderde met zo'n lelijk geluid, dat velen zich verbaasden (CA.38-15).

1172

Bloeiden de bomen en groeide het gras veel meer dan in andere jaren en de vogels broedden al omtrent O.L.Vrouwen Lichtmis (2 februari) (CA.38-15)

1173, mei

Was er zo'n zware storm dat geheel Holland overstroomde. Zijn toen de eilanden Texel en Wieringen ontstaan en waar het bos van Kreil was ontstond de Zuiderzee, zodat men een vrije vaart had voorbij Medemblik en Enkhuizen, waar eerst een sloot was. Maar volgens anderen zou dit eerst in 1275 of in 1396 zijn gebeurd (CA.18-258, CA.38-15, 16).

1174

Stond de abt van Egmond aan zijn klooster de tol te Alkmaar af, totdat hij de geleende 25 pond zou hebben terugbetaald (OHZ.170).

1176, oktober 10

Overleed Wybold, abt van Egmond, en was er na zijn overlijden zo'n zwaar onweer als niemand ooit had meegemaakt (HK.48).

1180,

Graaf Floris III trok met een machtig leger op om de Westfriezen hun brandstichtingen en roverijen te Alkmaar en Kennemerland betaald te zetten, waarbij Winkel en Nydorp in de as werden gelegd (EA.55).

1184,

Werden Wieringen en Texel door de Hollanders geplunderd en gebrandschat (EA.55).

1195

Was er oorlog tussen graaf Dirk VII en zijn broeder Willem, die zich met de Westfriezen verbond. De graaf deelde zijn leger in tweeën en trok met de ene helft naar Walcheren, waar hij de Vlamingen versloeg. De andere helft trok onder zijn vrouw Adelheid naar West-Friesland, waarbij 4000 vijanden sneuvelden (vdW.18, EA.55, CH.260v-263).

1195

Werd koning Richard van Engeland door een vloot Hollandse schepen, die hem naar Keulen tegemoet was gezonden, naar zijn land gebracht (CA.18-259).

1202

Werden die van Limmen bevrijd van het grafstedegeld dat zij “legerstat” noemen (CA.21-1182).

1203

Stierf graaf Dirk VII te Dordrecht en werd te Egmond begraven. Graaf Willem, de broer van wijlen graaf Dirk, wist diens dochter gravin Ada, gehuwd met Lodewijk van Loon, te verslaan en werd te Alkmaar als graaf van Holland ingehuldigd (vdW.18, EA.59).

1206/1215

Gaf graaf Willem I opdracht tot herstel van de dijk tussen Bergen en Alkmaar (OHZ.356).

1215, augustus 8

Beëindigde graaf Willem I het geschil tussen de abdij van Egmond en Willem Woutersz van Egmond, waarbij laatstgenoemde gedurende zijn leven de halve tol op de kermis te Alkmaar en het reeds in pacht genomen deel van de tolopbrengst ontving (OHZ.357).

1222

Na de dood van zijn vader Willem I werd Floris IV graaf van Holland, wiens dochter Margriet, gehuwd met graaf Herman van Heymenberg, in één dracht 365 kinderen ter wereld bracht (HK.61).

N.B. In de tekst staat abusievelijk Dirk IV.

1234

Heeft Willem, de broeder van graaf Dirk, op de Torenburg hof gehouden. Het was toen een ronde toren, maar is door rooms-koning Willem II tot een vierkante burcht gemaakt (CA.37-9v)

N.B. In 1234 was Floris IV graaf van Holland.

1246

Werd Gerrit van Heemskerk, ridder, als eerste baljuw van Kennemerland aangesteld om de aanvallen van de Friezen te weren. Roomskoning Willem liet een kasteel voor hem bouwen, dat bij octrooi van de Staten van Holland van 24 maart 1613 het Huis Marquette ging heten (CA.63).

1248, november 5

Stond roomskoning Willem II aan de abt van Egmond 20 hoet gerst af uit zijn tienden te Texel, in ruil voor het helft van het oppidum Alkmaar en de tol en de mudpenning aldaar (Me.reg.39, 40).

1250

In dit jaar was de Zuiderzee nog enkel een bos genaamd Kreil en kon men met een plank van Enkhuizen naar Stavoren lopen, maar in 1400 waren de zeegaten al zoveel wijder geworden dat de sloot tussen Enkhuizen en Stavoren een vaart was geworden, zodat schepen uit Denemarken te Kampen konden lossen (CA.17).

1251, april 19

Beleende de abt van Egmond zijn broeder Arnoud van Egmond met enige tienden, w.o. te Alkmaar in Secleghe en in de Bergermeer (Me.reg.50, 86)

1251, juni 5

Stond de paus toe dat de abt van Egmond de bisschoppelijke versierselen mocht dragen, zoals de mijter, ring en dergelijke (HK.75).

1252

Kwam rooms-koning Willem naar Alkmaar en liet een huis bouwen op de hoek van het St.Pietersstraatje. Ook liet hij een weg aanleggen door het moeras, welke weg de Koningsweg wordt genoemd (vdW.19).

N.B. Volgens een ander gegeven gebeurde dit in 1254 en lag het huis in de Houtilstraat op de hoek van de Paardensteeg, tegenover de stenen pijp van de Dijk (CA.37-7).

1254, juni 25

Stond rooms-koning Willem aan Simon van Haarlem toe, dat geen onvrijen te Haarlem en Heiloo ingezetene van Alkmaar mochten worden (vdB.596).

1254, juli 4

Heeft rooms-koning Willem de stad Alkmaar een stadsrecht bevattende vele voorrechten geschonken, o.m. dat de poorters op het stadhuis een tolbriefje mogen afhalen, waarmee zij door het hele graafschap tolvrij kunnen reizen. Ook

heeft hij bepalingen inzake het poorterschap en de rechtspraak gegeven (vdW.20, EA,65, Reg.1).

1255

Heeft rooms-koning Willem ter bescherming van Alkmaar een kasteel laten bouwen dat de Torenburg wordt genoemd (vdW.20, 110, EA.78, CH.261).

N.B. Voor een uitvoerige beschrijving van het kasteel (vermoedelijk ontsproten aan de fantasie van Adriaan Westfalen) zie CA.18-121. Zie ook CA.37-9.

1256, januari 25

Rooms-koning Willem trok over het ijs naar Vronen en versloeg enige rebellen (vdW.20, EA.80).

1256, januari 28

Rooms-koning Willem trok wederom West-Friesland binnen en werd te Hoogwoud doodgeslagen, waarna men zijn lichaam heimelijk begroef in een huis. Ook de Alkmaarders trokken met de graaf mee en - na wonderen van dapperheid te hebben verricht - sneuvelden zij allen, op 5 man na, die het veldteken (vaandel) behouden thuis brachten (vdW.20, EA.81).

1256

Zag men in de lucht veel gewapende mannen met elkaar strijden, zijnde ongetwijfeld een voorteken van het oproer dat daarna volgde (vdW.21).

N.B. Van der Woude meldt dat volgens de Hollandse Kroniek dit voorval in 1268 plaatsvond

1257

Werd door abt Lubbert van de abdij van Egmond het roggebrood en gerstebrood afgeschapt en in de plaats daarvan kregen de monniken tarwebrood, alsook een dagelijkse prove wijn (HK.77).

1266, september 30

Gelastte graaf Floris V van de rente van 5 pond, die hij jaarlijks op Kerstmis van die van Alkmaar ontvangt, 2 pond te betalen aan de abdij van Egmond (Me.reg.86).

1268

Plunderden en verbrandden benden getergde landlieden uit heel Noord-Holland de huizen van de edelen. Zij kwamen tot in Utrecht, maar op hun terugtocht vonden zij hun dorpen door de edelen verbrand (EA.34).

1272, februari 17

Beleende graaf Floris V ene Walterus genaamd Friso met de huishoenders te Oudorp en Vronen, alsmede met de tol, de mudpenning en de visserij in de (Quakel)sluis te Alkmaar (vdB.dl.II-226).

1272, augustus 10

Graaf Floris V verzamelde zijn leger te Alkmaar om de dood van zijn vader te wreken. Bij Vronen leverde hij slag, maar verloor 500 mannen en moest zich terugtrekken op Alkmaar, terwijl de Westfriezen hem achtervolgden en zelfs tot in Alkmaar doordrongen. Maar ze werden er weer uitgedreven en bij Heiloo verslagen, waarbij 800 Westfriezen het leven lieten (vdW.22).

1280, augustus 15

De Kennemers hadden een dijk laten leggen van de Alkmaarse Geest tot aan Boekel (“den zelfden zoo ik agte die thans de Heilooer Dyk wordt genaamdt”), ter bescherming van hun landen tegen het water van de Schermeer, waarover een geschil ontstond over het onderhoud. De graaf bepaalde, dat de dijk zou blijven liggen, tenzij heemraden besloten dat hij verlegd moest worden, en werden degenen, die daaronder geland waren, tot het onderhoud verplicht (EA.86, Reg.2).

1280, december 14

Gaf graaf Floris V aan Simon van Haarlem non-prejuditie wegens zijn recht dat geen inwoner van Heiloo ingezetene van Alkmaar mocht worden (vdB,dl.II-411).

1282

Stak graaf Floris V met een groot leger de Zuiderzee over en landde te Wijdenes en versloeg vervolgens de Westfriezen bij Schellinkhout en Hoogwoud. Een oude man wees hem waar zijn vader begraven lag en Floris heeft het gebeente doen herbegraven in een tombe in de abdij te Middelburg. Bij Wijdenes liet hij een sterk kasteel bouwen (vdW.23, EA.87, CH.260v-263).

1282

Werden monniken uit Egmond in de Torenburg opgesloten (CH.263).

1285, december 14 (of 17?)

Was er een zware storm, zodat veel dijken doorbraken en veel land is toen weggespoeld, waardoor de Zuiderzee is ontstaan en wel 8000 mensen zijn verdronken. De graaf heeft toen de heer van Brederode per schip gestuurd om de belangrijkste Westfriezen te gijzelen en zo viel hem West-Friesland zonder slag of stoot in handen (vdW.23, CA.18-230a).

N.B. Volgens anderen gebeurde dit in 1288.

1286

Heeft graaf Floris V vier kastelen doen bouwen, te weten het Huis te Medemblik, de Middelburg bezuiden de Munnikenbrug, de Nieuwenburg bij de Halvemaan te Oudorp en de Enigenburg bij Nieuwendoorn . Ook liet hij een weg maken van de driesprong bij de Torenburg naar Oudorp omtrent de Halvemaansbrug of Jan Boyes, waar West-Friesland begint. Welke weg de Munnikenweg wordt genoemd (vdW.23, 110, EA.87, CH.263, CA.37-8).

1287

Graaf Floris V heeft een dijk doen maken, beginnende bij de Houtil bij brouwerij de Boom, waarvan de dijk bij de Friespoort nog de naam draagt, tot aan het westeinde van West-Friesland, dat is tot de Halvemaan bij Oudorp (vdW.24).

1288, januari 21

De Westfriezen, inziende dat verzet hopeloos was, sloten een verdrag met de graaf van Holland. Ook liet de graaf vele wegen aanleggen, waaronder vermoedelijk ook de Huigendijk van de Oudorper Geest tot aan Rustenburg (EA.93, Ged.12).

1289, maart 25

Kreeg Medemblik een stadsrecht, dat gelijk was aan dat van Alkmaar. Medemblik was lange tijd de enige stad in West-Friesland (CA.63).

1290

Om meer hulp te krijgen in zijn strijd tegen de Westfriezen zijn door graaf Floris V 40 van de rijkste lieden tot ridder geslagen en met wapens en titels vereerd (vdW.24).

1292, maart 21

Beloofde graaf Floris V de lieden van Kennemerland een baljuw aan te stellen en gaf een aantal rechtsregels (Reg.3).

1296, juni 27

Werd graaf Floris V door vijandige edelen vermoord. Vele Alkmaarders trokken met de Kennemers en Westfriezen mee om zijn dood te wreken en zijn lijk is per schip naar Alkmaar gevoerd. Ook viel de bisschop van Utrecht West-Friesland binnen en hitste de bevolking op om de kastelen te Enigenburg en Wijdenes te verwoesten (vdW.24, CH.263v).

1297

Graaf Jan I, de zoon van Floris V, kwam terug uit Engeland en is met een groot leger te Alkmaar gekomen. Op 6 april kwam het te Vronen tot een veldslag en

moesten de Westfriezen vluchten, met achterlating van 4000 mannen. Graaf Jan hield een feestelijke intocht te Alkmaar en heeft het lijk van zijn vader naar het klooster te Rijnsburg doen brengen, maar diens ingewanden zijn in een tombe in het koor van de Grote Kerk gebleven. De tombe was versierd met een rode leeuw op een geel veld, met het opschrift: “Hier onder is ’t ingewandt, van Graaf Floris van Hollant, verslagen van Heer Gerrit van Velsen anno 1296 den 27 Junij”. Ook liet graaf Jan het dorp Vronen verwoesten en de kerk in brand steken (vdW.29, EA.99, CH.264v, Ged.57, CA.41-6).

1297

De bisschop van Utrecht wist de Oostfriezen te verleiden een aanval te doen op Monnikendam. Maar de oorlogskoggen van de Waterlanders en Kennemers voeren hen tegemoet en ze kwamen niet eens aan land, maar moesten haastig vluchten (EA.101).

1299, november 7

Sloten afgevaardigden van de Westfriezen te Alkmaar in kasteel Torenburg opnieuw een akkoord met de graaf van Holland en gaf de graaf hun een aantal vrijheden en rechtsbepalingen. “En dit was het einde van de aaloude Vryheidt der Westvriezen, die van deezen tydt het begin hunner welvaart en opkomst konden rekenen” (vdW.30, EA.102, Reg.4).

1299

In het hiervoren vermelde verdrag van 7 november is slechts sprake van ambachten en dorpen, wel een bewijs dat er vóór 1300 in West-Friesland geen steden waren, zodat daar ook geen hoofdstad geweest kan zijn, want Vronen was niet meer dan een dorp, aldus Eikelenberg (Ged.32).

1303, augustus 7

Gaf graaf Jan II van Avesnes de lieden en gemeenten van Kennemerland enige rechten en bepalingen inzake het schotgeld (Reg.5).

1303, november 6

Maakte graaf Jan II een recht tussen de edele lieden in Kennemerland, zij die half edel zijn of daar beneden, en de gemene lieden, inzake het weergeld en de rechtspraak (Reg.6).

1303, december 12

Gaf graaf Jan II ter beslechting van het geschil tussen de edele lieden en de gemeente van Kennemerland enige aanvullende bepalingen inzake het schotgeld (Reg.7).

1303

Kwam graaf Jan II met een groot leger te Alkmaar en kon dankzij het verraad van burgemeester Phobus de stad Vronen innemen en verwoesten. Ook stortte de kerk van Vronen in (vdW.32, CH.267v).

N.B. “Al wat men verteld van een Belegering van Vroonen die, in den jaare 1303, zoude voorgevallen zijn, en van de omkooping des Burgemeesters, die de Stad verraden zoude hebben, is niet anders dan louter verdigtzel”, aldus Eikelenberg (Ged.50, 58, 64).

1305, januari 31

Gaf graaf Willem III de lieden van Kennemerland en Kennemergevolg enige vrijheden en rechtsbepalingen wegens het morgengeld van 40 groten per morgen, dat zij hem voor 4 jaar toestonden (Reg.8).

1307

Heeft graaf Arnoldt van Egmond en IJsselstein de door graaf Dodo gegraven vaart vernieuwd of verlengd, maar waar die gelopen heeft wordt niet vermeld en kan dus niet de (Hoever)vaart zijn, die in 1586 werd gegraven. Vermoedelijk is het de vaart, die liep tussen de Huiswaarder- en Wezenpolder door naar de Quakelsluis (EA.107),

1311, januari 12

Gaf graaf Willem III de lieden van West-Friesland enige vrijheden en rechtsbepalingen (Reg.9).

1313, oktober 3

Besloot graaf Willem III de privileges, welke zijn voorgangers aan de gemene lieden van Kennemerland geschonken hadden, onder zich te houden totdat daarover nader beraden zou zijn (Reg.9).

1315

Is het huis te Renesse, dat stond omtrent het dorp Egmond, door de Friezen vernield (vdW.110).

1315

Zijn de huizen te Raephorst en te Riedwyck, beiden gelegen omtrent Egmond, door de Friezen verbrand (vdW.111).

1316

Door misoogst ontstond hongersnood, gevolgd door de pest, die een derde van de Europese bevolking uitroeide (EA.108).

1316

Werd te Hoorn het eerste huis gebouwd (Ged.23).

1322, augustus 20

Stond graaf Willem III de lieden van Kennemerland toe schepenen te kiezen, mits dezen de eed zouden doen aan zijn rechter (Reg.11).

1325, oktober 12

Gaven Theodericus, abt van Egmond, Weremboldus, cureit van Alkmaar, en Gerardus de Hemskerke, ridder, een vidimus van het stadsrecht van 1254 (Reg.12).

1326, juli 26

Bepaalde graaf Willem III welk dijkstuk van de Westfrieze omringdijk de verschillende landschappen en ambachten zouden moeten onderhouden (Reg.13).

1328

Is de stad Alkmaar geheel afgebrand, maar als de vogel Phenix uit haar as herrezen. En met de ondergang van Vronen is de opgang van Alkmaar begonnen, zodat de stad de hoofdstad van Noord-Holland en West-Friesland werd, wat die van Hoorn ook mogen beweren! Sterker nog: Alkmaar was al hoofdstad toen Hoorn nog niet eens bestond (vdW.32, CH.273, CA.37-11).

1333

Ging het dorp Gousent tussen Hoogwoud en Medemblik ten onder in de Zuiderzee (CA.18-230a).

1337

“Verscheen er (zoo men zegt) een heldere Staart-sterre en in den zelven jare is Willem (III) de Goede, grave van Henegouwen, Holland enz aan de jicht gestorven” (HK.101).

1339, februari 28

Regelde graaf Willem IV de tolrechten, welke de Oostfriezen, die te Alkmaar ter markt komen, zouden moeten betalen (Reg.14).

1339, december 8

Schonk graaf Willem IV de poorters van Alkmaar drie jaarmarkten, elk van drie weken, en stelde een toltarief vast (Reg.15).

1341

Werd in Alkmaar een gasthuis gesticht door pastoor Alout van Oudeschei (Me. reg.272, 273).

1344

Werd het klooster van St.Salvator en zijn moeder Maria (Middelhof) aanmerkelijk vergroot en daaraan werd verbonden een gasthuis ter ere van de H.Elisabeth, staande op de grond van Syberych bewesten de Paternosterstraat (CA.277-138).

1345, september 11

Stond graaf Willem IV toe, dat de Alkmaarders tijdens de drie jaarmarkten naast het marktrecht ook het gewone poortersrecht toepasten (Reg.16).

1346, mei 26

Beloofde gravin Margaretha de welgeboren lieden van Kennemerland geen oorlog buiten haar graafschap aan te gaan dan met goedvinden van de edelen en steden van Holland en geen diensten van die van Kennemerland te verlangen dan na overleg met de welgeborenen. Voorts gaf zij enige rechtsbepalingen (Reg.17).

1347, september 1

Bevestigde Willem, verbeider van het graafschap, de rechten van de Kennemers en Kennemervolgers en stond hun toe gemene werf te houden. De privileges van die van West-Friesland en Zeevang werden echter vervallen verklaard en zij moesten hem een boete van 4000 pond betalen. Ook mochten zij geen verbond buiten zijn landen sluiten op verbeurte van lijf en goed (Reg.18).

1350

In dit jaar, of daar omtrent, ontstond een twist tussen gravin Margaretha en haar zoon graaf Willem V over het niet-uitbetalen van een jaargeld, waarna Margaretha de overdracht van het graafschap aan haar zoon ongedaan maakte. Hierdoor kwamen de Hoeken en Kabeljauwen tegenover elkaar te staan. De Kennemers en Westfriezen schaarden zich achter graaf Willem (vdW.34).

1355, januari 28

Werden de dorpen Enkhuizen en Gommertsarspel verenigd en ontvingen stadsrecht (CA.63, Ged.23).

1355, maart 22

Brachten die van Kennermerland, Kennemergevolg, Geestmerambacht en Nedorperambacht 6000 schilden op om het baljuwschap te lossen. Beloofde de graaf het baljuwschap niet opnieuw te verpachten (Reg.19).

1355, mei 11

Stond graaf Willem V toe, dat wie zijn lijf bij vonnis verbeurde, slechts zijn halve goed zou verbeuren. Voorts ontsloeg hij de Alkmaarders van alle misdaden begaan in de oorlog tussen hem en zijn moeder en bevestigde hun privileges (Reg.20).

1356, maart 27

Kreeg Hoorn stadsrecht. De ban van Hoorn omvatte niet veel meer dan de bebouwde kom. Hoorn is geen oorspronkelijk dorp, maar verrees in de ban van een ander dorp, vermoedelijk Zwaag. De vereniging met de dorpen van de Veenhoop geschiedde eerst in 1408 (CA.63).

1358, maart 11

Beloofde Aalbrecht van Beieren, ruwaard van Holland, de schulden van zijn broer te betalen, opdat de koopman veilig zou kunnen reizen (Reg.22).

1361, juli 20

Bevestigde hertog Aalbrecht, graaf van Holland, de privileges van Alkmaar (Reg.23).

1365, mei 28

Verzette hertog Aalbrecht de jaarmarkt, welke op maandag na Pasen begon, naar de maandag na het octaaf van Pasen, wegens de vele ongeregeldheden (Reg.24).

1366, augustus 9

Werden ridder Jan Woutersz van Egmond en zijn medeplichtigen door de paus in de kerkelijke ban gedaan wegens moorden, brandstichting, vernielingen en diefstallen ten nadele van de abdij van Egmond (HK.110).

1368, januari 27

Bepaalde hertog Aalbrecht, dat niemand in het gerecht van Alkmaar gekozen mocht worden die geen 3 jaar in de stad heeft gewoond (Reg.25).

1370

Arnoldus, heer van Egmond, heeft een nieuwe vaart doen graven van de Hoef naar Alkmaar, maar het kan ook de vaart naar de abdij zijn geweest (vdW.37).

1376, mei 18

Bepaalde hertog Aalbrecht, dat de zittende schepenen tot Kerstavond zouden aanblijven en dat de keur van schepenen voortaan op Kerstavond zou plaatsvinden (Reg.26).

1379, september 22

Schonk hertog Aalbrecht de stad Alkmaar een (4^e) jaarmarkt, ingaande 3 dagen voor St.Matheusdag en eindigende 4 dagen daarna (Reg.27, EB.5).

1381

Stichtte Hugo Wilhelmi een vicarie op het altaar van O.L.Vrouw in de St. Laurenskerk (CH.288, Reg.28).

1382

Omdat de St.Laurenskerk te klein was geworden, heeft men aan de zuidzijde daarvan een kerk ter ere van de apostel St.Matthias gebouwd. Men heeft toen vermoedelijk de muur tussen beide kerken weggenomen, want toen de graven in de kerk verplaatst werden vond men in het midden het fundament van een muur. Ook heeft men bij de St.Laurenskerk een zeer hoge toren gebouwd ("of ten naesten by volbout"), die als baken kon dienen (vdW.37, CH.288v, CA.277-9).

1386, maart 15

Ontvingen de provisoren van het nieuwe gasthuis op de Houttil (H.Geest Gasthuis) toestemming van de bisschop van Utrecht om een klokje in de toren te hangen (CA.14-2122, CA.43-12).

1386, november 22

Gaf hertog Aalbrecht aan allen die uitwateren op de Huigenwaard toestemming om hun sluizen te verleggen, vermeerderen of verminderen en gaf enige bepalingen inzake de schouw, het visrecht en de omslag van de kosten (Reg.29).

1388

Werd de Quakelsluis door hertog Aalbrecht in erfpacht uitgegeven (CA.14-2081).

1388

Stichtte dr.Johannes de Voirburch een collegium voor drie arme studenten in het canoniek of civiel recht te Keulen, waarvoor burgemeesteren van Alkmaar één student mochten aanwijzen (Reg.30, CA.21-1195).

1389, juli 1

Bevestigde hertog Aalbrecht de handvesten van de buiten de steden wonende lieden van Kennemerland en gaf hun enige rechtsbepalingen (Reg.31).

1389, oktober 4

Gaf hertog Aalbrecht een vidimus van het stadsrecht van 1254 en bevestigde het (Reg.32).

1390, mei 7

Schonk hertog Aalbrecht het bodeambt aan het H.Geest Gasthuis (CA.24-1706).

1390, september 22

Gaf de hertog regels inzake de bastaardgoederen en de aanstelling van de schoolmeester door kerkmeesters (Reg.33, CA.54-1).

1390 (c.)

Werd de Schaderdam, anders geheten de dijk bij Schardam, aangelegd (Ged.10).

1394, januari 3

Bevrijdde hertog Aalbrecht de steden van Holland van het stapelrecht te Dordrecht (Reg.34, 35).

1394, december 23

Werd het convent de Oude Hof gesticht en stelden schout en schepenen een aantal regels en voorwaarden vast (V1.1).

1395, mei 7

Verleende hertog Aalbrtecht aan die van Alkmaar vergiffenis wegens de tegen hem begane misdaden, op enkele uitzonderingen na, en schonk aan de kerk de school en de kosterij, aan het gasthuis het klerkenambt en aan het H.Geesthuis het bodeambt (Reg.36, CA.54-1).

N.B. Voor het klerkenambt zie ook CA.27.

1395

Was de stad aan de hertog 950 schilden schuldig wegens begane misdaden, welke gelden aan zijn thesaurier zijn betaald. Tevens was de stad 50 schilden schuldig wegens het klerkenambt (Reg.37-40).

1395

Omtrent dit jaar werd het kasteel te Schagen gebouwd door jonker Willem van Schagen, natuurlijke zoon van hertog Aalbrecht van Beieren (vdW.112).

1396, maart 17

Verleende hertog Aalbrecht aan de lieden van Geestmerambacht, Ursem, Opdam en Hensbroek en allen die uitwateren op de Huigenwaard, het recht sluizen te maken in de Huigendijk om uit te wateren op de Schermeer en gaf bepalingen inzake de schouw, het visrecht en de omslag van de kosten (Reg.41).

1396, mei 6

Arend, heer van Egmond, die zeer in de gunst stond bij hertog Aalbrecht, omdat hij geholpen had de moord op diens bijzit te wreken, verkreeg de hoge en lage

jurisdictie in de Egmonden. Dit gaf tot vele ruzies en zelfs moord, brandstichting en beroving aanleiding, doch werd de graaf van Egmond in 1437 in de jurisdictie bevestigd (Hk.119 e.v.).

1396, november 2

Beval hertog Aalbrecht de kooplieden van Alkmaar niet te belemmeren in de vrije vaart, die zij plachten te hebben voordat de Scaderdam, Vulendam en Nuwendam gelegd werden (Reg.42).

1396

Zou eerst toen de Zuiderzee zijn ontstaan en niet in 1173 zoals sommigen beweren (zie aldaar) (CA.18-268).

1396

Bij de vloot van 496 schepen, die hertog Aalbrecht naar Friesland zond om de dood van zijn vader te wreken, bevonden zich 26 schepen van Alkmaar (CA.57).

1397, november 13

Werd door Jacob bastaard van Egmond en Florens Symonsz een kapelanie van 3 missen per week in de kerk van Alkmaar gesticht, wegens de doodslag begaan op Reynbrant van der Coulster (V1,2,3).

1399, januari 24

Kregen de buren van Schermer enige voorrechten van hertog Aalbrecht (Reg.44).

1399, november 22

Werd het getal riemtalen van Limmen teruggebracht van 10 naar 5, omdat veel buren poorter geworden waren of onder andere heren woonden (Reg.45).

1400

In of omstreeks dit jaar werd het St.Willibrordklooster, ook wel genoemd de Blinken, gesticht in de ban van Heiloo. Het was een klooster van broeders, die leefden naar de derde regel van St.Franciscus (CA.277-147).

N.B. Volgens Van der Woude werd het klooster in 1420 gesticht (vdW.38).

1401, november 12

Bepaalde hertog Aalbrecht dat men 6 jaar poorter moest zijn om in het gerecht gekozen te worden en dat geestelijken van hun goed hetzelfde zouden betalen als de poorters (Reg.46)

1401, december 7

Gaf hertog Aalbrecht, als aanvulling op het privilege van 1 juli 1389, enige voorrechten aan de lieden van Bergen, Heiloo, Oesdom en Limmen inzake het stellen van borgen (Reg.47).

1401

Was hertog Aalbrecht op het kasteel of huis de Nyenburg bij Alkmaar toen hij de oorlogsverklaring van de heer van Arkel ontving (CA.18-262).

1404, maart 11

Werden voorwaarden gemaakt inzake de muur tussen de Oude Hof en de hofstede van wijlen Heer Gheryt van Delf (V1,4).

1405, januari 23

Bevestigde graaf Willem VI de privileges van Alkmaar (Reg.48).

1405, februari 3

Johan van Beieren, elect-bisschop van Luik, verklaarde aan de stadsregering van Alkmaar 84 nobelen schuldig te zijn wegens geleverde ossen (Reg.49).

1405, maart 24

Bevestigde graaf Willem de privileges van Kennemerland en Kennemergevolg en gaf enige bepalingen inzake de rechtspraak en de verkiezing van schepenen, wegens een hem toegestaan morgengeld (Reg.50).

1407, mei

Waren er klachten over het heffen van tol te Woudrichem en Heusden door dienaren van de graaf, waarop deze de poorters van Alkmaar vrijdom van tol schonk in geheel zijn gebied (Reg.52).

1408

Werd het schoutambt van Alkmaar verpacht voor 16 pond 13 schellingen 4 groot, zijnde meer dan de pachtsom van de schoutambten van Amsterdam en Dordrecht, “een klaer bewys dat Alkmaer toen al vry groot geweest moet zijn” (EB.9).

1408

Hebben Floris van Alkemade en Arn Grietenszoon omtrent Alkmaar een manier uitgevonden om het water uit te malen. In dit jaar kwamen de hoogheemraden van Delftland naar Alkmaar om de werking van de watermolens te zien, zijnde wel het bewijs dat Alkmaar een van de eersten is geweest waar de watermolen in gebruik kwam (CA.41-6, EB.9).

1408

Werden de dorpen van de Veenhoop, te weten Berkhout, de Gooren, Avenhorn, Mijsen, de Onderdijk, de Beets, Grosthuisen, Scharwoude en een deel van Schardam, met Hoorn verenigd (CA.63).

1412

Werd aan de schutterij, sterk 60 man, de dobbelschool, de wijntap, het quaeckelbord en de kloodbaan ontnomen en kreeg zij in plaats daarvan de Waag, waaruit elke schutter 1 gulden zou ontvangen en de rest van de opbrengst ten nutte kwam van het gilde, onder conditie, dat als men de papegaai schiet, elke schutter een schuttersrok zal dragen en een caproen. Tevens werd het gilde het quaeckelbord vergund tijdens de Paasmarkt, tijdens Bartelmiesmarkt en tijdens Mathijsmarkt, telkens voor drie daagen, waarna het quaeckelbord weer gesloten zou staan tot de Paasmarkt (Wijnk.120).

N.B. Volgens Eikelenberg/Boomkamp gebeurde dit in 1408 (EB.10).

1414, februari 2

Werden enkele delen van het platteland van het Oosterbaljuwschap van West-Friesland bij de steden ingelijfd en de overige dorpen werden in 7 schoutambten verdeeld, die het stadsrecht van Schellinkhout ontvingen (CA.63).

1414, maart 25

Verplaatste graaf Willem een kapelanie in de parochiekerk van Alkmaar naar de hofkapel te 's Hage. Deze kapelanie was gesticht voor de zielerust van graaf Floris V, doch er was geen priester te vinden die het voor 15 pond wilde doen. Hij verhoogde de inkomsten tot 20 pond per jaar (CA.43-34).

1415, februari 19

Gezien het zwakke bestuur te Alkmaar en allerlei ingeslopen gewoonten, gaf graaf Willem een aantal regels om tot een beter regiem te komen (Reg.53).

1415, april 3

Schonk graaf Willem de huislieden van Kennemerland en Kennemergevolg vergiffenis wegens hun begane misdaden en kregen zij een handvest inzake de rechtspraak (Reg.54, 55).

1415, mei 12

Werd het Westerbalkjuwschap van West-Friesland gereorganiseerd. Nidorderambacht werd in 4 steden verdeeld: Nidorp, Barsingerhorn, Schagen en Winkel, die het stadsrecht van Schellinkhout kregen. In Geestmerambacht ontstond de stad Langendijk, die eveneens het recht van Schellinkhout kreeg. De dorpen Koedijk, Vroon, Oudorp en Oterleek werden bij Alkmaar gevoegd en

kregen het Alkmaarder recht, maar dit werd in 1426 weer ongedaan gemaakt (CA.63).

1416, augustus 15

Beloofden de edelen en steden van Holland na de dood van graaf Willem V diens dochter Jacoba als hun landsvrouwe te zullen inhuldigen (Reg.56).

1417, november 6

De zusters van de Oude Hof kochten een huis achter de kerk naast hun klooster, bestemd als “sieckhuys” (CA.57).

1420

Er zou in dit jaar een conventie gesloten zijn tussen Alkmaar, Dordrecht en Oudewater, om elkaars burgers als hun eigen burgers te erkennen. Dit recht bestaat nog steeds (1747), “maer ik weet niet van waer?” (EB.11).

1421

Vond in Bergen een H.Bloedwonder plaats (Ch.297).

1421

Werden het Kruiswerk en het Molenstraatje voor her eerst vermeld in een erfscheiding (EB.12).

1422, november 19

Was er een verschrikkelijke watervloed in de S.Elisabethsnacht, waardoor 72 dorpen tussen Dordrecht en Geertruidenberg verzwolgen werden en de dijk bij Petten doorbrak en de kerk omver geworpen werd. Hierin bevonden zich meer dan 400 vluchtelingen, die allen verdronken (EB.12, CA.38-18).

1422

Werd Willem van der Coulster door de graaf met de ambachtsheerlijkheid Heiloo en Oesom beleend (CA.63).

1423

Ontstond er strijd tussen Vrouwe Jacoba van Beieren en hertog Philips van Bourgondië, waardoor de Hoeken en Kabeljauwen wederom tegenover elkaar stonden. Alkmaar koos met de Hoeken voor Vrouwe Jacoba (vdW.38, EB.12, CA.57-).

1424, februari 29

Regelde Rudolph van Diepholt, bisschop van Utrecht, de geestelijke jurisdictie in Holland, Zeeland en West-Friesland (Reg.58).

1425, december 28

Gaf hertog Philips aan Philips van Borselen en Roeland van Wtkerken volmacht om de ongeregelde heden en misdrijven te Alkmaar te onderzoeken en te bestraffen (CA.25-3221).

1426, april 4

Vrouwe Jacoba bracht een groot leger samen om Haarlem te belegeren. De Kennemers, waaronder ook Alkmaarders, steunden haar en verbrandden alles buiten de stadsmuren. Toen hertog Philips troepen verzamelde te Alphen trokken de Kennemers hem tegemoet en versloegen hem, waarna Philips zich moest terugtrekken op Leiden. Toen volgde de Kennemerloop van woestebenden die het platteland afstroopten. Tenslotte werden zij verslagen voor de poorten van Hoorn en vluchtten tot bij Wognum, waar het vaandel van Alkmaar werd achtergelaten en in de kerk te Hoorn werd opgehangen. Daarna nam de hertog, die Alkmaar als de belhamel beschouwde en zeer verbitterd was, de stad in, waarbij een groot getal burgers van de kerktoren werd gegooid en velen werden vermoord. Alle privileges werden ingetrokken en de stad werd een boete van 8000 kronen en een haardstedengeld opgelegd. Ook moesten de poorten en wallen worden gesloopt (vdW.39, EB.13, CH.296, Wijnk.127).

1426, april 11

Schonk Vrouwe Jacoba de Alkmaarders vele voorrechten, maar spoedig verloor zij haar macht aan hertog Philips van Bourgondië (Reg.59).

1426

Vele Kennemers en Westfriezen hadden de zijde van Vrouwe Jacoba gekozen, maar Medemblik, Hoorn, Enkhuizen, Schellinkhout, Westwoude en de Hem steunden hertog Philips. In de loop der tijd werden vele plaatsen in hun rechten hersteld, doch niet alle, aangezien enkele nieuwe steden hun stadsrecht niet terugkregen maar onder baljuwen werden gesteld, te weten Broek, Wognum, Hoogwoud, Spanbroek, Sijbekarspel en Abbekerk (CA.63).

1427, mei 25

Toen hertog Philips naar Vlaanderen zou vertrekken vroeg hij de Hollandse steden 20.000 schilden om daarmee de soldij van de in Holland in garnizoen liggende soldaten over juni en juli te kunnen betalen (CA.22-1402)

1427

Werd Hendrick van Torenburg, schout van Alkmaar, in het Payglop vermoord (Ch.296v).

1427

Namen de Hussieten Ryscha of Zysca Eenooog tot hun kapitein. Na diens dood werd involge zijn verzoek zijn huid over een trommel gespannen, opdat de vijanden zouden vluchten als zij die trommel hoorden (Wijnk.127v, CA.38-20).

1427

Werden 80 Cabeljauwse aanhangers te Enkhuizen onthoofd, waaronder drie Alkmaarders: Fredericus Bruonis, Johannes Heddinck en Arnoldus Joannis (CH.297).

1428, augustus 28

Schonk hertog Philips aan Alkmaar de achterstallige renten kwijt, wegens de grote schaden en kosten van de jongste oorlog (Reg.60).

1428

Gaf hertog Philips aan die van Alkmaar een zware sententie wegens rebellie en steun aan jonker Willem van Brederode (Wijnk.179v, CA.38-32).

1429, april 23

Getuigde de pastoor van Alkmaar dat Simon Simonsz (de latere pater van de Jonge Hof) geboren is te Schagen en stamt uit het edele huis van Egmond. Om zijn wraakzucht te doen bekoelen en tot het aanleren van goede manieren wilden zijn ouders hem naar Brugge of Gent zenden (V1,25).

1429, 1 mei

Geschiedde te Alkmaar een bijzonder mirakel. Een priester, genaamd Heer Volkert, had drie druppels uit de kelk op zijn kazuifel gemorst en toen de vlekken zich niet lieten verwijderen, sneed hij een stuk uit het kazuifel en verborg het. Maar aan een schipper in nood verscheen een engel, die hem beval het H.Bloed te Alkmaar te vereren, maar eerst in 1501 is dit wonder bekend en geloofd geworden. Heer Jacob van Schoorl was de leraar van Heer Volkert en Heer Volpard was toen pastoor van Alkmaar (EB.18, Wijnk.128v).

1430, april 7

Gaf het stadsbestuur aan de drie zusterhoven, genaamd Sinte Katherinenhof of Oude Hof, Sinte Maria Magdalenhof of Middelhof en Onser Vrouwenhof of Jonge Hof, een aantal voorrechten inzake de belastingheffing, alsmede bepalingen inzake het bouwen (V1,27).

1430, september 21

Werd een vicarie gesticht op het altaar van de H.Geest in de kerk van Alkmaar door Christina Nicolaus de Thorenburgs dochter, weduwe van Jacobus Hugonis (V1,29, 30).

1430

Is de Limmermeer bedijkt (CA.18-117).

1431, maart 23

Werd een overeenkomst gemaakt met de drie zusterhoven, genaamd Catharinehof, Maria Magdalenahof en O.L. Vrouwenhof, waarbij zij onder zekere voorwaarden werden vrijgesteld van alle accijnsen, maar in 1530 is dat weer ingetrokken (EB.18, Reg.61).

1433, mei 2

Verleende de vicaris van de bisschop van Utrecht een aflaat van 40 dagen aan degenen, die op bepaalde feestdagen de kapel van de zusters van de Jonge Hof zouden bezoeken (V1.32, CA.15-3078).

1433

Zijn de waaiers, die de grutters gebruiken, uitgevonden door Pieter Jansz Lebman te Alkmaar en de zifterij werd in het jaar daarna uitgevonden door Theunis Oom, ook te Alkmaar (CA.54-28).

1434, mei 24

Verklaarde het stadsbestuur van Alkmaar dat de goede lieden van Texel dezelfde rechten als die van Alkmaar bezitten inzake de biertollen, huispenning en vroonschulden en dat het eenieder vrij staat een meelmolen te timmeren en daarop te malen (Reg.64).

1436, februari 4

Schold hertog Philips Alkmaar het restant van de boete van 8000 pond kwijt (Reg.65).

1436, april 24

Stelde hertog Philips 33 personen aan, die jaarlijks op Kerstavond 3 burgemeesters moesten kiezen (Reg.66, zie ook Reg.68).

1436

Vrouwe Jacoba sloot een akkoord met hertog Philips, aan wie zij het graafschap afstond, in ruil voor de vrijlating van haar echtgenoot Frank van Borselen. Hertog Philips werd te Alkmaar ingehaald en gehuldigd als graaf. In hetzelfde jaar stierf Vrouwe Jacoba en werd begraven te 's Hage (vdW.43, Wjnk.132).

1437, september 24

Sloot hertog Philips een verdrag tussen de graaf en de abt van Egmond, waarbij de graaf van Egmond in het bezit van de hoge en lage jurisdictie van de Egmonden werd bevestigd en de abdij zeer werd benadeeld. De inwoners van

Rinnegom en De Hoef mochten de verplichte wagendiensten – o.a. naar Alkmaar – afkopen (HK.153, 161)
N.B. Zie ook 1396, mei 6.

1438

Wonnen de Hollanders een zeeslag van de Oosterlingen en maakten veel schepen buit, waardoor de geleden schade ruimschoots werd goedgeemaakt. En kostte een achelen tarwe 1 nobel (Wijnk.133).

1438

Vestigden de broeders van de derde orde van St.Franciscus zich te Heiloo. Dit klooster werd in 15(72?) geheel vernield (Wijnk.133).

1438

Namen de broeders van het klooster de Blinken te Heiloo de regels der Regulieren van St.Augustijn aan en verruilden hun grauwe habijt voor een witte habijt (CA.277-147).

1439, maart 6

Gezien de slechte staat van de dijk in Geestmerambacht en in Schager- en Nedorper kogge, gaf de graaf bepalingen inzake het onderhoud en het bestuur (Reg.69).

1439

Het oudste stadszegel treft men aan op een brief van burgemeesters, schepenen en raden aan die van Abbekerk, maar het is veel ouder, waarschijnlijk al uit de tijd van koning Willem en het stichten van de Torenburg (EB.22).

1440

Werd te Haarlem de boekdrukkunst uitgevonden door Laurens Coster, die met zijn schoonzoon Thomas Pietersz het eerste boekje drukte, genaam De Spiegel onser Zaligheid, doch ook werd deze uitvinding toegeschreven aan Jan Fust te Medemblik (Wijnk.134, CA.18-130).

1440

Stichtte Doef Jansz, schout van Alkmaar, een provenhuis voor 6 arme vrouwen, staande op de hoek van de Kerkstraat. Het gaf tweemaal per jaar onderdak aan de Predikheren als ze hier en in West-Friesland kwamen “garen”. In 1650 werd het bewoond door Adriaen van Veen en in 1688 wegens schulden verkocht (CA.277-158).

1441

Overleed pastoor Volpertus Scult van Gorinchem, pastoor van Alkmaar, en werd Johannes de Sciedammis in zijn plaats aangesteld (CH.299, CA.38-22).

1441

Werd te Kopenhagen een bestand gesloten tussen de Hollanders en de Oosterse steden, alsook met de Pruisen en de koning van Denemarken (Wijnk.134v).

1443, maart 29

Kreeg Geryt, zoon van Heer Geryt van Egmond, deel aan alle goede werken welke in het convent van O.L.Vrouw van Sion te Delft zouden worden verricht, wegens de stichting van twee beneficiën in dat convent (V1.38).

1443, mei 29

Wezen gekozen scheidslieden vonnis in het geschil tussen de buren van Bergen en de stad Alkmaar over het visrecht en het onderhoud van de (Quakel)sluis en het onderhoud van de dijk te Krabbendam (Reg.70, Wijnk.135v).

1443

Werd een geschil tussen Alkmaar en Bergen over het onderhoud van de Quakelsluis in het voordeel van Alkmaar door het Hof van Holland beslist, alsook over de dijk tot aan Krabbendam (EB.23).

1443

In dit jaar, of een jaar eerder, zou er een kapel ter ere van O.L.Vrouw (= de Kapelkerk) gesticht zijn, hetgeen zou blijken uit het opschrift op een klok die daarin hangt (EB.23).

1444, oktober 26

Te Alkmaar, gelijk ook elders, begon het gewoonte te worden pantsers, lange messen en ander wapentuig te dragen. Bij plakkaat werd dit verboden (vdW.43, Reg.72).

1444, december 1

Beloofde het gilde van de Oude Schutterij de zusters van de drie conventen niet meer lastig te vallen door tijdens het schieten in hun hof te komen, alsook mochten de zusters de stadsvesten van de Heul tot de Hoogstraat gebruiken, uitgezonderd het grasgewas, tegen betaling van een Beierse gulden door de Oude en de Jonge Hof en een kwart Engelse nobel door de Middelhof (V1, 40).

1444

Laaide het geschil tussen de Hoeken en Kabeljauwen weer op en was er te Haarlem groot rumoer (Wijnk.136, CA.38-22).

1445, februari 16

Werd ten overstaan van schepenen van Alkmaar een overeenkomst gesloten tussen de buren van het Nieuwland en Overdie, die belang hebben bij het gat, dat getimmerd en gemaakt is op het zuideinde van het Nieuwland (CA.21-1257).

1445, mei 13

Deed hertog Philips uitspraak in een onbekend geschil tussen de stad Alkmaar en Willem van Brakel, kastelein van de Nyenburg (Reg.73).

1445, juli 8

Omdat tijdens de commotie te Leiden en Haarlem het ontmantelde Alkmaar zich rustig had gehouden, stond hertog Philips toe dat Alkmaar weer deuren in de stadspoorten mocht hangen “tot wederopzeggen toe”, waaruit men zou kunnen concluderen dat Alkmaar geen stadsrechten meer had, doch dit is onjuist, aldus Boomkamp (EB.24, 25, Reg.74, Wijnk.136v, CA.38-22).

1445, juli 12

Wegens de gevaarlijke oproeren welke elders voorvielen, werd Alkmaar door hertog Philips gemaand zich te versterken en het stadsbestuur te gehoorzamen (Reg.75).

1445, december 2

Ontving Alyt van der Weyde, vrouw van Dirc Potter van der Loo, de tol te Sparendam en de wissel en tol te Alkmaar (Reg.76, EB.23).

1445

In dat jaar trok hertog Philips van stad naar stad om de regeringen te veranderen (CA.57).

1446, augustus 9

Wegens de vele gevechten in den lande, waarbij doden en gewonden vielen, legde hertog Philips een vrede van 6 weken op om een verzoening te bewerkstelligen en gaf bepalingen inzake de zeventuig (Reg.77).

1446, augustus 9

Schonk hertog Philips de lieden van Kennemerland en Kennemervolg vergiffenis wegens begane rebellie en schonk hun enige vrijheden en rechtsbepalingen (Reg.78, CA.18-189).

1446, oktober 28

Werd het de kloosters en vergaderingen verboden erven en landerijen te kopen of bij testament of schenking te aanvaarden (Reg.79).

1446

Was er een storm met hagel, regen en sneeuw, zodat vele kerken, kastelen, huizen, bomen en vruchten werden beschadigd. Te Zutphen stortte de kerk ter aarde en doodde 10 mensen (Wijnk.137).

1447, december 23

Nam het stadsbestuur van Alkmaar de regulieren van het St. Willibrordklooster te Heiloo onder zijn bescherming (CA.54-17, fol.312v)

1447

Werd op het Heiligeveld het klooster der Minderbroeders gesticht, “op de plaetse die men noch het Munniken-Erf noemt, maer is anno 1572 vernielt”. En daar woonden 7 priesters (vdW.44, EB.24, CH.299v, CA.18-130).

1447

Was er in Waterland een rebellie wegens de zware belastingen. Zijn enige rebellen in Den Haag gevangen gezet en moesten in linnen klederen in de processie voor het kruis gaan. Er wordt verteld dat het tijdens de processie zeer hard regende, doch dat de boetelingen niet nat werden. De Waterlanders brachten nu de belasting gewillig op en daarenboven nog zoveel meer, dat bij de raadkamer nóg een raadkamer kon worden gebouwd (Wijnk.137v).

1449, april 26

Doordat de kooplieden te Alkmaar de 40^e penning bij verkopen en de 40^e penning aan tol moesten betalen en men te Hoorn tolvrijdom genoot, was de jaarmarkt te Hoorn zeer in het voordeel. Op een klacht van Alkmaar vernietigde hertog Philips het marktprivilege van Hoorn (Reg.80).

1450, augustus 3

Desondanks maakte Hoorn tot in Vlaanderen toe bekend dat men vrij zou mogen kopen, waarop de hertog beval de markt te Hoorn te mijden, aangevoerde goederen in beslag te nemen en overtreders te straffen (Reg.81).

1450

Werd een verdrag gesloten tussen de rijkdom en de vroedschap inzake de benoeming van 31 personen, die de stadsregering zouden vormen (Wijnk.139).

1451, februari 17

Werd op verzoek van Clais van Thorenburgh, schout van Alkmaar, Pieter Pietersz als zijn waarnemer door hertog Philips aangesteld (Reg.82).

1451, maart 26

Bevestigde hertog Philips het door zijn gemalin geschonken privilege, waarbij de regering te Alkmaar werd geregeld, inhoudende dat 31 personen de stad zouden regeren (Reg.83).

1452, maart 3

Kreeg de stad voor altijd het recht stadsmuren te maken en deuren in te hangen, zolang men niet misdeed tegen de hertog of zijn nakomelingen, alsook dat geen personen in het stadsbestuur zouden zitten die elkaar tot in de derde graad of nader vermaagschapt waren (Reg..84).

1452, december 16

Nam het stadsbestuur een deel van het erf van de Oude Hof en stond toe dat het convent mocht uitbreiden in de richting van de Heul (V1, 46).

1452

Gaf de bisschop van Utrecht de nonnen van de Middelhof toestemming een biechtvader te kiezen uit de orde van de Minderbroeders (CA.54-18).

1454

Overleed schout Nicolaes van Torenburg en is begraven bij de Regulieren te Heiloo (CH.300, Wijnk.141)

1455, juni 13

Stichtte Dieuwer Berwout Jansz weduwe, de moeder van Mr.Symon Berwoutsz, een officie ter ere van de H.Maagd Maria en de 11.000 maagden in de kapel van de Jonge Hof (CA.16-1159).

1455, september 2

Heer Gerard Gerardsz van Berghen, biechtvader van de Jonge Hof, Heer Jacob Mathijsz en Dieuwer, ministerse van de Jonge Hof, stichtten een officie van 2 missen per week ter ere van de H.Maagd Maria en de 11.000 maagden, op het O.L.Vrouwenaltaar in de kapel van de Jonge Hof, waarvan Heer Jacob de eerste bedienaar werd (V1, 48, 53, 54, CA.21-1177, CA.43-4 t/m 5, CA.54-17, fol.293).

1455

Verwierf Alkmaar de schouw over de Rekerdijk, strekkende van Heijlemans tot Koedijkersluis (Wijnk.141v).

1456, januari 23

Stelde hertog Philips de sententie van 1426, waarbij die van Alkmaar 10 gijzelaars moesten leveren, hun privileges vernietigd werden en hun muren en

poorten afgebroken, buiten werking tegen betaling van 110 pondsgroten. Hij bevestigde de privileges die zij voorheen bezaten, behalve de tol en de wissel (Reg.86).

1456, januari 23

Kreeg Alkmaar van de hertog het keur- en schouwrecht over de dijk en weg benoorden de stad tot aan Koedijk en Bergen toe (Reg.87).

1456, maart 12

Stelde hertog Philips tegen betaling van 20.000 schilden de sententie van 1426, genomen tegen de lieden van Kennemerland en Kennemervolg wegens rebellie, buiten werking en bepaalde dat hun dorpen nooit vervreemd zouden worden (Reg.88).

1456, maart 23

Gaf hertog Philips wederom een vrede van 6 weken en enige bepalingen inzake de zeventuig (Reg.89).

1456, april 26

Kregen die van Schermer, die hun privileges wegens rebellie verloren hadden, dezelfde rechten als die van Kennemerland (Reg.90).

1456, mei 18

Tot behoud van de Zeven Getijden ontvingen de zusters van de drie bagijnhoven enige inkomsten, onder voorwaarde dat deze nimmermeer mogen komen aan de priesters of aan de fundatoren van de Zeven Getijden, maar beheerd zullen worden door 33 (!) notabele getijdenmeesters, die elk jaar op Goede Vrijdag zullen worden aangesteld (CA.15-3419).

NB. Vermoedelijk handelt het om 3 getijdenmeesters.

1456, augustus 10

Werd de eerste preuve te Keulen geschonken aan Gerrit Adriaensz (CA.38-23).

1456

Simon Petri Baldewini van Alkmaar veroorzaakte te Utrecht een vechtpartij tussen burgers en Picardische soldaten (CH.300v).

1456

Werd de preuve te Keulen geschonken aan Gerrit Jansz (Wijnk.142, 144v, CA.28-24).

1457, januari 5

Werd een overeenkomst gesloten tussen de pastoor van Alkmaar en de rectoren van de Jonge Hof en de Middelste Hof inzake het houden van kerkdiensten door de beide conventen (V1, 58).

1458, augustus 22

Werd de eerste steen gelegd van de kerktoren, die in 1468 weer is ingestort (EB.29,Wijnk.143v).

1458, september 4

Bevestigde hertog Philips het privilege van hertog Aalbrecht van 22 november 1386 inzake de Huygenwaerd en gaf enige bepalingen ter zake van het beheer van sluizen, dijken en wateringten (Reg.91).

1459, december 16

Stelde het stadsbestuur een aantal regels vast voor het bestuur van het St.Elisabeth Gasthuis (V1, 61).

1460, februari 28

Schonk Dieuwert Berwout Jans Joris weduwe, moeder van Symon Berwoutsz, haar huis en erve aan het St.Elisabeth Gasthuis om arme vrouwen en maagden in te huisvesten, gelegen op het Heiligeveld, strekkende achter aan de stadsvesten, belend ten Z. de Middelhof (CA.54-6, fol.21).

1460, oktober 19

Stichtten Margaretha Henrici, Wenkina Symonis, Gheertrudis Eglini en Lubberich Petri, zusters in de Jonge Hof, een officie op het altaar van O.L.Vrouw in hun kapel, waarvan de begeving de mater en de 6 oudste zusters toekomt (V1, 65, 67, 73, CA.43-32).

1460

Is het land van Burghorn bedijkt (Zij.79).

1461, april 28

Stichtte Heer Jan Jansz Coomans een vicarie op het St.Nicolaasaltaar in de kerk van Alkmaar (CA.275).

1462, mei 20

Verkochten Wouter Bairtsz, Teet Heynricxdr en Jan Claesz aan de gasthuismeesters, de H.Geestmeesters en de zieckmeesters te Alkmaar en de kerkmeesters te Oudorp het schoutambacht te Oudorp en Oterleek, elk voor een vierde part (CA.14-2115, CA.27).

1462, november 28

Bepaalde hertog Philips, dat inzake doodslag en gevecht niemand van de verwanten bezwaard zou worden, die niet in varen en velde zijn geweest, alsook dat voortaan van hen geen maaggeld geheven mag worden (Reg.92).

1462, december 18

Werd Jan Steven van Veen door Willem, heer van Egmond, tot schout van Alkmaar aangesteld (Reg.93).

1462

In dit jaar is de kerk van St.Maarten gebouwd (Zij.79).

1463

Overleed schout Jacobus Dwang, zittend aan zijn tafel. Er waren redenen om aan te nemen dat hij vergiftigd was. (CH.301v).

N.B. Volgens Wijnkoper gebeurde dit in 1464 (Wjnk.146v).

1464, mei 24

Stond de pastoor van Alkmaar de zusters van de Oude Hof toe een kapel met kerkhof en een toren met klok te laten wijden, alsmede altaren en collaties te stichten en een priester aan te stellen (V1, 74, 87, 171).

1464, augustus 4

Beval de officiaal van Utrecht af te kondigen dat Mr.Petrus Nicolai Buzeri (Buyser) door de collator Nicolaus Buzeri is voorgedragen als vicaris van de vicarie op het altaar van St.Severus in de kerk van Alkmaar, welke vicarie door de dood van Heer Jacobus Buzeri vacant is geworden (V1, 75).

1464

Stichtte Heer Jacob Mathijsz Rufus een kapelaniehuis aan de oostzijde van de Paternosterstraat, belend ten N. het provenhuis van de heren van de Nyenburg. Het had een hoge stenen poort met aan weerszijden een voorkamer, alsook een groot plein en achter het dwarshuis een bleekveld en tuin. Het werd later bewoond door 4 arme verwanten (CA.277-181).

N.B. Volgens een ander gegeven werd het c.1480 gesticht (CA.19-473).

1465, december 23

Stelde het stadsbestuur een ordonnantie vast op het bestuur van het arme godshuis van het St.Elisabeth Gasthuis (V1, 79).

1466, april 1

Stichtten Heer Jacob Mathijsz, cureit te Hillegom, en Mr. Symon Claesz subdiaken te Sassenheim, een beneficie van 3 missen per week ter ere van de

H.Maagd Maria en St.Martinus op het altaar van St.Nicolaas genaamd Schippersaltaar in de kerk te Alkmaar (V1, 80, 81, CA.25-4421 t/m 4440).
N.B. Een dossier betreffende dit beneficie bevindt zich in CA.27.

1467, december 18

Stichtte Heer Theodericus Rodolphi een kapelanie van 1 mis per week op het altaar van de H.Maagd Maria in het H.Geest Gasthuis, te bedienen door Heer Johannes Foyt, terwijl Jacob Hugensz de collatie zou hebben (V1, 83, 84).

1467

Overleed pastoor Godefridus de Traiecto en werd in de Rijk een houten kapel gebouwd (CH.302, LR.7, Wijnk.147v, 148).

1467

Werd door Athalbertus (Aelbert) de Raephorst, schout van Haarlem, het Vrouwenbroederklooster der Carmeliter orde op Swanegheest gesticht, gelegen buiten Alkmaar tussen de Nijenburg en de Middelburg, anders gezegd tussen de Vuyk en de Munnikenbrug, welk klooster in 1572 werd vernield (CH.302v).
N.B. Volgens Wijnkoper vond de stichting in 1468 plaats, volgens anderen in 1469 (Wijnk.148, vdW.45)

1468, april 26

Werden drie klokken (voor de Grote Kerk?) gegoten: Maria, wegende 2500 pond, Petrus, wegende 1500 pond, Martinus, wegende 1200 pond (vdW.44).

1468, oktober 29

Stortte de toren van de St.Laurenskerk ter aarde, waarbij twee bagijnen werden gedood, die woonden in de Oude Bagijnenhof, “gestaen hebbende daer nu het Tuchthuys is”. Werden de beide kerken zeer beschadigd, zodat ze afgebroken moesten worden (vdW.45, CH.302v, Wijnk.149).

1468

Stichtte jonker Gerard van Egmond tot de Nyenburg een altaar ter ere van de H.Maagd Maria en St.Barbara in de Grote Kerk. Ook stichtte hij in deze kerk een kapel, waarvoor hij een schilderij liet maken, voorstellende een kruisafname met de portretten van zijn familie, welk schilderij tijdens de beeldenstorm gespaard bleef en terugkeerde naar de familie (CA.37-20v).

1468

Werd de St.Pancraskapel op de Vronergeest verheven tot parochiekerk (CA.85).

1469, juni 9

Op St.Felicianusdag werd het fundament van de kerk van Alkmaar gelegd (CA.15-3413).

1469

Werd het Vrouwenbroederklooster gesticht. Volgens Westfalen zou het reeds in 1234 zijn gesticht en in 1469 zodanig zijn uitgebreid dat het als burcht kon dienen (CA.277-145).

N.B.Zie ook 1467.

1470

Werden de kerken van St.Laurencius en St.Matthias afgebroken en werd de eerste steen van een nieuwe kerk gelegd op 9 juni van dat jaar. De kerk werd in 5 jaar afgebouwd. De afstand tot de toren van Egmond aan Zee bedroeg 2519½ roede (vdW.45, CH.303, CA.41-8).

1470

Koning Edward, die uit zijn rijk verdreven was, kwam over met 2 schepen en 800 man naar Texel en van daar naar Alkmaar. Hij ankerde dicht bij Alkmaar in de Bergermeer en bezocht de relieken van St.Adelbert te Egmond. In Alkmaar werd hij van passende kleding voorzien en vertrok vervolgens naar zijn zwager Carel van Bourgondië te Den Haag (vdW.46, EB.30, Ged.92, Wijnk.149v).

N.B. Eikelenberg beweert “dat de geschiedboeken verhalen dat hij in Tessel en nergens dat hij tot Bergen aanlandte”. Het verhaal zou teruggaan op een onder de bevolking levende legende, die er bovendien 700 jaar naast zat (CA.19-447).

1470

Omtrent dit jaar werd een blaffaard gemaakt van alle inkomsten en schulden van de Grote Kerk, alsook van de diensten die men moest verrichten. Met kopie van de blaffaard (CA.54-2).

1472, november 24

Stichtte Jacob van der Coulster een donderdagse mis in de kerk van Heiloo, onder bepaling dat bij het niet nakomen van de voorwaarden het officie aan een andere kerk zou worden opgedragen (V1, 91).

1473

Kwam het kapittel der Minderbroeders te Alkmaar bijeen (CH.303).

1474

Werden de kerken van Alkmaar, Heiloo, Noordwijk en Voorhout door de abt van Egmond door middel van een pauselijke bul geïncorporeerd (CE.117)

1475, november 8

Werden de zusters van het huis van de derde orde (Jonge Hof) opgenomen in de broederschap van St.Franciscus (V1, 94).

1476, maart 14

Verleende Maria van Bourgondie het grootprivilege van Holland, Zeeland en West-Friesland (Reg.95).

1476

Overleed Petrus Petri, schout van de Nijenburg (CH.303v, Wijnk.152v).

1477. augustus 23

Sloten Jan Jacobsz Splinter, Geryt Pietersz en Jacob Pietersz te Alkmaar een overeenkomst inzake de waarneming van het halve baljuwschap van de Nyenburg (CA.146, CA.21-1183).

1477, november 24

Regelde de abt van Egmond de verhouding tussen de pastoor van Alkmaar en het H.Geest Gasthuis inzake de kerkelijke diensten (CA.15-3046, CA.43-17v, CA.57).

1477

Ridders en burgers uit Haarlem, Amsterdam, Delft en Alkmaar trokken op tegen Aalbrecht, de heer van Schagen, die rebellie had gepleegd jegens de graaf van Holland, en overwonnen hem. In dat jaar werd Alkmaar onder de stemhebbende steden geteld toen Karel de Stoute verslagen was (EB30).

1478, april 2

Was aartshertog Maximiliaan in Alkmaar en bevestigde de privileges van Grotebroek. In die tijd strekte de Voormeer tot aan de Mient (EB.31, Reg.96).

1478

Werd dr.Petrus Pinck, licentiaat in de godgeleerdheid, geboren te Alkmaar en olderman te Leeuwarden, door opstandige Friezen te Leeuwarden doodgeslagen (CH.304v, Wijnk.153v).

1479, maart 29

Bepaalden Maximiliaan en Maria dat Alkmaar één heemraad in het heemraadschap van de Westfrieze Omringdijk mocht benoemen (CA.57).

1479, oktober 13

Sloten de Hollandse steden, waaronder Alkmaar, te Naarden een verdrag met Harderwijk (mede namens Hattem en Elberg) tot staking van de vijandelijkheden te water (CA.57).

1479

Was er groot rumoer van rebellie te Leiden (Wijnk.154).

1480, september 13

Werd het officie van 2 missen per week in de kapel van de Jonge Hof opgedragen aan Heer Simon Simonsz (V1, 113).

1480, december 29

Gaf Heer Jacob Mathijsz (Rufus), fundator van een officie van 3 missen per week op het St. Nicolaasaltaar in de kerk van Alkmaar, enige bepaling inzake het beheer en bracht de fundatie terug tot 1 mis per week (V1,116).

1480

In de oploaiende strijd tussen Hoeken en Kabeljauwen vorderde aartshertog Maximiliaan opnieuw schatting, die velen weigerden te betalen, waaronder Oudorp. Toen de procureur-generaal te Alkmaar kwam, kwamen die van Oudorp naar Alkmaar om de burgers op te ruien, opdat de schatting niet bij executie geïnd zou worden (EB.32)

1481, januari ..

Schonk aartshertog Maximiliaan de stad Alkmaar vergiffenis wegens begane rebellie ten tijde dat hij voor Leiden lag, dat in handen was van Reynier van Broeckhuysen en zijn rebellen. Jacob Huygensz, Claes Bastrijn, Claes Cuyper c.s. hadden te Alkmaar het huis van Heynrick Gerritsz opengebroken en het buskruit en gereedschappen meegenomen, alsook hadden zij vuren ontstoken en de klokken geluid om de landlieden op te roepen om Leiden te ontzetten. De stad kreeg een boete opgelegd van 1000 ponden (Reg.97, CA.98-5v).

1481

Werden Dordrecht en Leiden door de troepen van aartshertog Maximiliaan ingenomen (Wijnk.155).

1481

Werd de kerk van de Minderbroeders gebouwd. Ook werden de wateren binnen de stad uitgediept en werd een stenen brug gelegd in de Koorstraat, “die ick mene, dat de brugge is over de Leet by de Heul”. (vdW.47).

1481

Stonden de kerkmeesters toe dat de schippers hun altaar opstelden in het zuiderkruiswerk aan de kleine pilaren. Met opgave van wat de verschillende altaren en gilden aan de kerk schuldig zijn gebleven (CA.54-30, fol.2).

1482, september 8

Stichtten Willem en Mathijs Jansz, gebroeders, een officie van 3 missen per week op het altaar van St.Martha in de kerk van Alkmaar (V1, 120).

1482, december 30

Alkmaar, Hoorn, Enkhuizen en Brouwershaven, die zekere kaperschepen hadden uitgerust en het Engelse schip Marie van Hampton hadden genomen, werden bij vonnis gedwongen de schade te vergoeden (CA.13-539).

1482

De stadhouder van Holland bracht 2560 soldaten in de stad. Samen met een groot getal Alkmaarders trok hij op naar Hoorn, dat op 20 juli met geweld werd ingenomen en waarbij veel burgers werden beroofd en vermoord. Waaronder twee priesters, die boven van de kerk geworpen werden. Een Alkmaarder genaamd Lambert heeft het stadsvaandel, dat 56 jaar in de kerk te Hoorn had gehangen, terug in de stad gebracht, waarvoor hij beloond werd met het bodeambt en, oud geworden, met een preuke in het Gasthuis (vdW.47, EB.32, CH.305, Wijnk.156).

1482

Werd het St.Annaklooster of Witte Hof op de Nieuwesloot gesticht en bevolkt door zusters uit Hoorn, ten tijde dat Hoorn belegerd werd. Het lag aan de noordzijde van de Lange Nieuwesloot en was rondom omwaterd en ommuurd. Behalve het grote huis en de kapel waren er werkhuisen en een brouwerij. De zusters waren “canonikesse regulieren” en van adel of rijke patriciërdochters (EB.32, CH.305, Wijnk.155v, CA.277-141)

1483

Werd het schoutambt vanwege de grafelijkheid verpacht. Ook zijn verscheidene erven door kerkmeesters uitgegeven om te betimmeren en werd de koopsom veelal in kalk en steen tot de bouw van de kerk voldaan (EB.33, CA.54-1)

1485, januari 12

Deden Pieter Zel Symonsz en Jan Gerytsz (accijnsmeesters) rekening van de ontvangst van alle accijnsen over 3 mei 1484 tot 5 januari 1485, bedragende 2438 pond 6 schellingen, waarvan zij 602 pond 11 schellingen schuldig zijn gebleven (Reg.99).

1485, april 27

Stonden deken en raden van het H.Kruisgilde aan Guertruyt Claes Jan Gheyen weduwe een officie van 4 missen per week toe op hun gilde-altaar, wegens schenking van zekere goederen en juwelen, waaronder een wierookvat (V1, 124).

1485

Werd de kerk van de Minderbroeders geconsacreerd (CH.305v, Wijnk.157v).
N.B. Zie ook 1486.

1486, januari 2

Werd de overeenkomst tussen de priesters Theodericus Engelberti en Theodericus Petri inzake de vicarie op het altaar van St.Jan Evangelist in de kerk van Alkmaar door de bisschop van Utrecht goedgekeurd (V1, 127).

1486, februari 16

Werd aartshertog Maximiliaan tot Roomskoning gekroond (CA.85).

1486, november 2

Verkochten kerkmeesters enige percelen water in de Voormeer om tot land gemaakt te worden (CA.54-5, fol.47).

1486

De Minderbroeders bouwden een kapel in hun klooster, waarvoor zij veel kalk en stenen leenden van de kerkmeesters, welke kapel dit jaar werd gewijd (EB.33, CA.54-1)

1487, februari 9

Bevestigde keizer Maximiliaan ten behoeve van de zusters van de Oude Hof de ordonnantie van 31 juli 1463 op het aanvaarden van erfenissen en leengoederen (V1, 129, 130).

1487, oktober 4

Werd door Gobel Moer de grote slagklok van de Waag gegoten, genaamd St.Laurens, bestemd om het hele uur te slaan, en woog 6300 pond. Deze klok hing later in de Grote Kerk. Het opschrift luidde: "Zeer goede beschermheer Laurens, neem de scheuringen weg. Opdat wij Christus in vreedem van een voorspoede werelt mogen dienen". Op St.Andriesavond (28 november) werden twee klokken gegoten, de een geheten Salvator, wegende 4000 pond, de andere geheten Maria, wegende 3000 pond. Het volgend jaar goot Gobel Moer de klok St.Pieter, bestemd om het halve uur te slaan, en woog 1800 pond. Deze klok hing later eveneens in de Grote Kerk. Het opschrift luidde: "Pieter is myn naem,

myn geluydt zij God bequaem”. In 1685 zijn deze klokken te Amsterdam versmolten (vdW.48, CA.42-1CA.54-16, fol.247).

N.B. Volgens Eikelenberg/Boomkamp werden de klokken in 1483 gegoten (EB.33).

1488, augustus 18

Stond de bisschop van Utrecht toe dat de officies van Heer Everardus Zoudenbalch en Heer Symon Symonis in de Jonge Hof verenigd werden (V1, 133, 139, 140).

1488

Werd de kerk van St.Pancras, staande op Vronergeest en toegewijd aan de H.Pancratius, verheven tot parochiekerk. Eerder stond daar een ongewijde kapel toegewijd aan de Moedermaagd Maria (Ged.50, 53, Wijnk.158v).

1489

Is er voor het eerst een Waag in de Rijk gebouwd (LR.9).

1491

Huislieden uit de omgeving van Alkmaar trokken op naar het huis van Claes Corff en hem niet thuis vindende sloegen zij zijn knecht dood. Ook werd zijn inboedel aan stukken geslagen. Zij waren wanhopig vanwege de hoge belasting, terwijl daarenboven stadhouder Jan van Egmond hen wilde dwingen ruitergeld te betalen (Wijnk.159, CA.85).

1491

Was er het kaas-en-broodspel. De verarmde bevolking kwam in opstand en trok op naar Haarlem en Leiden, maar werd het volgend jaar tenslotte verslagen, waarbij meer dan 400 Kennemers, waaronder Alkmaarders, de dood vonden. De straf was zwaar. De privileges werden buiten werking gesteld, Alkmaar moest zijn stadsvaandel inleveren en een boete van 16.000 gulden betalen (vdW.48, EB.33, CH.306, Wijnk.160v).

1492, mei 15

Op de Heemskerkergeest sneuvelden 450 Noordhollanders, waarvan ongeveer 150 Alkmaarders. De voornamsten waren: Gerrit Lourysz, priester, Bartholomeus Woutersz, burgemeester, Jacob Huygen, Jan Brouwer, Maerten Symonsz, Bartelt Lubbertsz, Jacob Plokker, Claes Jansz, Jan Steenhuysen, Herck Saskersz, Claes Klouwer, Jan Schoenmaker, Symon IJm, Jacob Atjen, Cornelis Maertensz, Claes de Goede met zijn zoon, Claes van Adrichem, Arent Pietersz, Lambert Comans met zijn zoon, Jacob Gapgen, Goossen Wielmaecker, Wouter Jansz, Herck Kuiper, Tijs Comans, Wouter Olieslager, Dirck Jansz, Jan

Maertensz, Dirck Meinertsz, Jan de Zeepmaker, Thomas Chirurgijn, Albert Kleermaecker, Gerrit Buyser (CA.20-1898).

1492, juli 11

Waren aan Alkmaar wegens begane rebellie alle privilges ontnomen, doch om de poorters niet geheel brodeloos te maken bepaalde de keizer, dat zij tolvrij mochten blijven varen in Holland, Zeeland en West-Friesland (Reg.100).

1492

Tijdens de opstand van het kaas en broodvolk was Willem van Poelenburgh schout van Alkmaar. Hij raakte op het Kruiswerk in gevecht met drie van de voornaamste “casenbroots”, genaamd Frans Joncker, Roel Jansz en Jan Huygensz, die na een dapper gevecht overmeesterd en onthoofd werden (vdW.58, Wijnk.160v).

1492

Werd de Quakelsluis tijdens een overstroming vernield en door de pachter Claes Corff gerepareerd, waarna hij octrooi kreeg voor 31 jaren. Toen na 17 jaar de sluis weer inbrak, kregen zijn erfgenamen de sluis in eeuwige erfpacht voor 6 pond per jaar (CA.14-2081).

1493, januari 21

Deed de bisschop van Utrecht uitspraak in het geschil tussen Heer Everardus Zoudenbalch, kanunnik te Utrecht en rector van het officie van de HH.Maria en Ursula in de Jonge Hof, en Heer Ghysbertus Ghysberti de Montfort, rector van de kapelanie van het St. Catharina-altaar aldaar, waarbij het officie van de HH.Maria en Ursula aan laatstgenoemde werd toegewezen (V1, 139)

1493, juni 16

Werd bij vonnis van schepenen een huis en erve in de Houtilstraat, wegens het niet betalen van een rente van 3 rijnsgulden aan het St.Elisabeth Gasthuis, aan de regenten van dit gasthuis toegewezen, wat wel bewijst dat er grote armoede heerste (EB.40).

1493, oktober 30

Kocht Claes Corff een huis, erve en schuur in de Langestraat bij het stadhuis, belend ten W. de Schoutenstraat, ten O. het stadhuis en het grote gasthuis, strekkende achter aan de Lutlike Nieuwesloot, met een tuin aan de overzijde van de Schoutenstraat (Reg.101, CA.54-5, fol.10).

1493

Keerden de kerkmeesters jaarlijks 20 koopmansstuivers uit aan de H.Geestmeesters, die vijfmaal 's jaars 72 preuven moesten uitkeren aan de armen, te weten brood en boter ter waarde van 2 koopmansstuivers (CA.27).

1494, juni 24

Beval de officiaal van Utrecht af te kondigen dat Jacobus Petri is voorgedragen als vicaris van het St.Nicolaas- of Schippersaltaar in de kerk van Alkmaar (V1, 143, 145, CA.14, bl.3018).

1494

Als gevolg van de grote armoede konden vele steden geen lijf- of losrenten betalen, waardoor hun burgers geen goederen buiten hun rechtsgebied durfden verzenden of ter markt te gaan, uit angst wegens de schulden van hun stad beslagen te worden (EB.40).

1494

Was Jan Gerritsz schout van Alkmaar (vdW.58).

1495/1496

Werd de stads appelmaat door kerkmeesters verhuurd aan Arend de Wilde voor 5 rijns gulden (EB.40, CA.54-1).

1497, juli 8

Verkochten de ziekenhuismeesters te Alkmaar aan de kerkmeesters te Oudorp hun vierdepart van het schoutambt van Oudorp en Oterleek, hun aangekomen bij testament van Claes Henrick Claesz (pastoor van Oudorp?) (CA.26-2069)

1498, oktober 29

Kocht Claes Corff het haardstedengeld te Alkmaar, zijnde 784 huizen die 6 groten Vlaams per huis deden, belopende 117 pond 12 schellingen per jaar, alsmede het haardstedengeld van 4 groten Vlaams op 2724 huizen in West-Friesland, Schagerkogge, Nieuwdorperkogge en het Nieuweland, belopende 272 pond 8 schellingen per jaar (Reg.102, EB.40).

1498

Werd de Stadswaag, die door de troebelen van 1492 aan de schutterij ontnomen was, gepacht door Claes Corff voor 87 pond en 1 schelling (EB.40).

1498

Werd het klokluiden en het verstellen van het uurwerk van de kerk voor een jaar besteed aan ene Roemer voor 24 stuivers (EB.42).

1499

Kwam het kapittel der Minderbroeders te Alkmaar bijeen (CH.308v).

1500, september 21

Ontving de stad octrooi om geld te lenen van het kerkbestuur, bestemd om het Stadhuis te repareren en daarin een hal te maken ten behoeve van de koopman en de feesten der gilden, alsook tot vervanging van de houten brug over de Mient door een stenen brug waarop de Vismarkt gehouden kon worden, mits de inkomsten van de hal en de visstallen aan het kerkbestuur zouden komen (Reg.103, CA.54-1).

1500

Ontstond er twist met Edam, die haar aandeel in de bede wegens armoede op Alkmaar en Hoorn wilde afschuiven, hetgeen tot rechtsgedingen aanleiding gaf (EB.42).

1500

Werd de geleerde Petrus Nannius te Alkmaar geboren (vdW.58).

1500

In dit jaar kocht men te Alkmaar een koe voor 5 rijns gulden en een kalf voor 11 duiten (EB.45).

1500

Werd Mr.Andries, van Oudorp buiten Alkmaar, medicus van paus Alexander VI, vereerd met een kaas (Wijnk.164v)

1500

Omstreeks dit jaar werden de ridders van St.Jan, die te Alkmaar een retraiteplaats hadden, na enige kwesties gedwongen hun kleine kapel, die naast hun huizingen stond, te vergroten tot een kapel (= Kapelkerk) ter ere van de H.Moeder Gods en St.Jan, aldus Adriaen Westphalen aan pastoor Kleef (CA.277-111).

..... (c.1500).

Schreef Claes Corff zijn concept-testament, dat in het provenhuis van Zessen bewaard bleef, maar het origineel is spoorloos (V1, 146).

1501, maart 16

Ontvingen die van Amsterdam een bijzondere aflat van de paus en boden vrijgeleide aan tussen nu en 6 dagen na Beloken Pasen aan allen die deze aflat

wilden verdienen, uitgezonderd vijanden van de landsheer en bedrivers van crimen lese majestatis (Reg.105).

1501, maart 18

Maakte het stadsbestuur van Alkmaar het H.Bloedwonder bekend, dat in 1429 had plaatsgevonden, en verleende een vrijgeleide aan eenieder die het H.Bloed wilde komen vereren van twee dagen voor tot twee dagen na Meiedag, op welke dag een processie gehouden zou worden (V1, 147, EB.47).

1501, juli 12

Stichtte Pieter Jan Oetgerszoons zoon van Alkmaar, priester te Amsterdam, een officie van 3 missen per week op het St.Hubertusaltaar in de kerk van Alkmaar (CA.13-1428, CA.54-12, fol.151).

1502

Kregen de goud- en zilversmeden hun ordonnantie (VII, bl.3)

1503, november 6

Deed het Hof van Holland uitspraak in het geschil tussen de steden Hoorn en Alkmaar enerzijds en de procureur-generaal van Holland en West Friesland anderzijds, inzake het derde deel van de bede van de stad Edam, dat op beide steden was gelegd wegens de armoede van Edam (Reg.106).

1503

Overleed pastoor Teets van Bommel te Keulen en was pastoor Johannes van Hoersbach zijn opvolger (CH.309,309v).

N.B. Volgens Wijnkoper overleed in 1503 pastoor Johannes Herenberg (Wijnk. 155, CA.38-28).

1504, april 4

Werd het schoutambt gepacht door Jan Gerritsz voor 187 gulden. Zijn partners in winst en verlies waren Barthout Gerritsz, Dirk Symonsz en Snel Claesz (EB.47).

1504

Dat de stad nog niet zeer groot was wordt bewezen door de menigvuldige verkopen van water (of liever lage grond die met water bedekt was) om te bebouwen (EB.47)

1504,

Brachten P.W.Wielant en J.Roussel aan de Grote Raad te Mechelen rapport uit van hun commissie inzake de Hondsbossche en de Duinen te Petten (CA.307).

1505, maart 4

Kreeg Gerrit Harckendochter, zuster in de Jonge Hof, van koning Philips octrooi om bij testament over haar tijdelijke goederen te beschikken (Reg.107).

1505, april 18

Wees het Hof van Holland interlocutoir vonnis in de procedure over de rechtsgeldigheid van de verpachting van de Waag en de Tol te Alkmaar door Claes Corff (Reg.108).

1505, juni 24

Kreeg de stad octrooi om de schuld van 6400 pond om te slaan over de burgers in ruil voor losrentebrieven tegen de penning 16 (Reg.109).

1505, juni 26

Ontving het St.Nicolaas- of Koopmansgilde zijn gildebrief en werd aan allen die niet in het gilde zijn verboden met kruidenierswaren langs de huizen te gaan of bij de kleine maat te verkopen “en dit gilde was in 1613 nog in standt, doch nu (1747) geheel vervallen” (EB.50, CA.14-2301, CA.19-470).

N.B. Ook genoemd het Kramersgilde (VII, bl.3).

1505, juli 29

Stond de minister-generaal van de derde orde van St.Franciscus toe dat Gerrit Harckendochter, zuster in de Jonge Hof, bij testament over haar tijdelijke goederen mocht beschikken (Reg.110).

1505, november 10

Schonk Claes Corff een rente aan het ongeborn kind van de huisvrouw van Jacob Aryaensz, te weten 3 pond 's jaars als het een jongen werd en 2 pond 's jaars als het een meisje werd, gaande uit de Doorneweide in de ban van Alkmaar (EB.50, CA.308).

1505

Werd het klooster van St.Clara te Alkmaar gesticht, gelegen buiten de Geesterpoort (CH.309v, Wijnk.167, CA.277-143).

1506, februari 24

Overleed alhier Claes Corff, burger dezer stad, rentmeester van de graaf van Holland en van de abdij van Egmond. “Zie zyn geslagt op de naem Boshuizen in de Bat. Illustrata van S.van Leeuwen pag.879” (EB.50, CH.309v).

N.B. Volgens Westfalen (?): “Sijn stam was Aelbout uyt Westfriesland, out adel en seer rijck” (Wijnk.168)

1506, april 2

Maakte Gerrit Harckendochter, zuster in de Jonge Hof, haar testament, waardoor de kerk en de huiszittende armen te Alkmaar uitzicht kregen op een deel van haar goederen (Reg.111, CA.54-18, fol.347).

1506, juli 13

Werd vonnis gewezen in het geschil met Edam over de bede. Een derde van de door Edam op te brengen somma zou over het gemeneland worden omgeslagen, zodat niet alleen Alkmaar en Hoorn belast werden (EB.45, Reg.112, CA.19-450, CA.20-820).

1506

Werden weer verscheidene erven ter betimmering door kerkmeesters verkocht, waaronder enige aan het Fnidser water (EB.51, CA.54-1)

1507, juli 9

Toen Alkmaar wegens de aankoop van zekere koninklijke domeinen losrentebrieven ten laste van de kerk had uitgegeven, gingen sommigen deze losrentebrieven tegen een mindere prijs verkopen, waarop Alkmaar van de grafelijkheid het recht kreeg deze brieven tegen de mindere prijs te naasten en af te lossen (Reg.113).

1507, december 12

Kreeg Dirck Symonsz Albout Claes Corffsz toestemming om een doorgang naar zijn kapel in de Grote Kerk te maken, zodat hij van buiten in de kapel kon komen. "Hoog waarschijnlijk heeft dit aanleiding tot 't vermoeden gegeven dat uit dit huys, onder de straat door, tot in de Groote Kerk een verborgen gang heeft geloopt. Met het verleggen van deze straat heeft men in de grond veel doodsbeenderen gevonden". Met beschrijving van het door Claes Corff geschonken grote raam in het noorderkruis (CA.16- 1193, 1194, CA.54-5, fol.14).

1507

Het schoutambt wederom gepacht door Jan Gerritsz voor dezelfde prijs als in 1504. Ook werden op Kerstavond de wijnaccijns, bieraccijns, korenaccijns, lakenaccijns, turf en houtaccijns en de vleesaccijns verpacht (EB.51).

1508, maart ..

Was er brand in het stadhuis en tijdens de vasten in de Grote Kerk, waarbij de oude kerk genaamd die Scuyt en twee orgels verbrandden, doch het nieuwe werk is blijven staan. Jacobus Scuytken was toen pastoor (EB.53, CH.310v, CA.15-3423).

1508, mei 24

Reisden Snel Claesz en Augustijn van Teylingen naar de dagvaart te Leiden om te spreken over de oorlog met de Geldersen, die Muiden en Weesp hadden ingenomen. Later maakten ze de reis nog eens (EB.53).

1508, september 7

Wegens de zware lasten waarin Alkmaar door de oorlogen was vervallen, kreeg de stad het recht de bedde te doen betalen door ongeveer 150 rijkste burgers en het bedrag later over de burgerij om te slaan (Reg.114).

1508, september ..

Werden de burgemeesters Willem Gerytsz en Symon Reyersz te Den Haag gegijzeld wegens achterstalligheid in de betaling van de bedde (CA.19-454).

1508, september ..

Was er een zware storm, waardoor de dijk van de Vier Noorderkoggen op meerdere plaatsen doorbrak (CA.26-2060).

1508, november 25

Omdat de stad door voortdurende belastingen uitgeput was, reisden Snel Claesz, Jan Claesz en Jan Huygensz “in gyzeling van Stadts weegen” naar Den Haag om 400 gulden te lenen van Zijne Majesteit (EB.53).

1508

Werden 2 stuivers betaald aan de priesters die het H.Bloed en het tabernakel droegen en aan alle andere priesters die ornamenten aan hadden 1 stuiver, maar de Vrouwenbroeders en Minderbroeders waren daaronder niet begrepen. Ook de koster, de grafmaker, de organist en blazer, de schoutendienaren en de 2 of 3 personen, die het H.Bloed in de Grote Kerk bewaakten, ontvingen 1 stuiver. De speelluiden, die van Haarlem naar Alkmaar kwamen om op Meiedag tijdens de processie te spelen, kregen loonsverhoging (EB.53).

1508

Ten voordele van de stad reisde Mr.Harmen, lector van de (Latijnse) School naar Friesland om de stad Alkmaar te recommanderen en enige klerken van daar mee te brengen, waarvoor hij 5 pond kreeg (EB.51).

1508

Om de rovende en plunderende Geldersen te kunnen weerstaan kocht de stad haakbussen, kloeverbussen en buskruit (EB.53).

1508

Was er een geschil met de procureur-fiscaal van Holland over de benoeming van Mr. Jacob Schuytgen tot pastoor van Alkmaar. Schuytgen was zeer geliefd bij de burgers, omdat hij hen dikwijls als advocaat in de vierschaar verdedigde. Is de procureur-fiscaal met volk op het stadhuis gekomen en nam Mr. Adriaen Sel gevangen, menende dat hij Schuytgen was. Het volk wilde niet dat Schuytgen weggevoerd werd, waarover het Hof van Holland gebelgd was en Alkmaar in ongenade viel, ja, het Hof zou “te vier ende te swaert” Alkmaar gedwongen hebben Schuytgen uit te leveren, hadden niet “die van Delft die met Alkmaer broeders waren” samen met anderen voor hen gepleit, zodat de zaak bleef rusten (Wijnk.168v, CA.18-137, CA.38-29, CA.85).

1509, juni 3

Verklaarde Symon Symonsz, pater van de Jonge Hof, dat alle goederen, welke hij gekocht heeft sinds hij pater van genoemd klooster is, aan het klooster toebehoren. Waarvan akte, die bezegeld werd door Dirck Symon Vrerixs Claes Corffs zoon en Augustijn van Teylingen Florisz (CA.16-956).

1509, juni 17

Werden bij handvest van keizer Maximiliaan Heiloo en Oesdom bestuurlijk verenigd (CA.63).

1509, september 27

Brak de dijk tussen Krabbendam en St. Maarten door, zodat er op de Oudorper geest en in de Schermeer kabeljauw en schelvis werd gevangen (EB.54, Ged.18) N.B. Volgens Wijnkoper gebeurde dit in 1508 (Wijnk.169).

1509

Werd het Clarissenklooster gewijd en Clarissen uit Gouda namen er hun intrek (EB.54, CH.310v, Wijnk.169v, CA.57, CA.277-143).

1509

Werd begonnen met de bouw van het Stadhuis, te weten op de oude zeer dikke fundamenteën. De leeuwen, die voorheen op de oude buitentrapp stonden, hadden een vaantje in hun poten met de wapens van Spanje, Holland, Alkmaar en Oranje. Ook werden de Oude Doelen en de Oude Stenenbrug gebouwd (vdW.58, CA.16-1197).

1510, maart 28

Omdat vele poorters de stad verlieten en hun poorterschap opgaven, kreeg de stad het recht exue te heffen van hun goederen, alsook van de poortergoederen, welke vreemdelingen bij vererving aankwamen (Reg.115).

1510, april 4

Maakte Dirk Symonsz Claes Corffsz zijn testament, inhoudende de stichting van een provenhuis voor 6 oude mannen (Huis van Zessen), alsmede van een officie van een dagelijkse mis op het altaar in zijn kapel. In 1512 werd voor de proveniers een reglement vastgesteld (CA.26-2083, HvZ.146.).

1510, juni 20

Bezitters te Haarlem, Amsterdam en elders van los- en lijfrentebrieven ten laste van Alkmaar verlangden prompte betaling, terwijl inwoners van Alkmaar, die dergelijke brieven op genoemde steden hadden, op hun geld moesten wachten omdat die steden uitstel van betaling verkregen zouden hebben. Besloot de keizer dat ook Alkmaar dit recht zou bezitten (Reg.116).

1510, oktober 3

Werd Adriaen Doedensz te Alkmaar geboren. Met biografie (CA.22-1405, CA.54-3)

1511, mei

Werd het orgel in de Grote Kerk door Johannes Confluentius gebouwd (vdW.58).

1511, december 13

Was er een geschil tussen Heer Jan Pels en Heer Jacob Fabri over het pastoraat van de parochiekerk, welk geschil werd opgedragen aan de H.Stoel (V1, 163, CA.25).

1512, maart 23

Werd Heer Nicolaus Buiserus (Claes Buyser te Alkmaar) voorgedragen als pastoor van St.Maarten in het Nieuwland (V1, 164).

1512, juni..

Werd het bestuur van Geestmerambacht beter geregeld en kreeg Alkmaar het recht twee van de vijf heemraden aan te stellen, zolang de 100 hollandse schilden niet waren terugbetaald, waarmee de stad dit recht van de parochiekerken van Warmenhuizen en Winkel in pand had genomen (Reg.117, CA.54-6, fol.29).

1512

Was er 9 weken lang zo'n strenge vorst dat de Zuiderzee bevroor (Wijnk.171).

1513, september 2

Wees de Grote Raad te Mechelen vonnis ter zake van de onterechte verpachting van de Waag en de Tol te Alkmaar door Claes Corff (Reg.118, 119).

1513, december 20

Kreeg het St.Pieters- of Vissersgilde zijn gildebrief (EB.60, CA.21-1261).

1513

Gaf Jan Murel van Roermond alias Murellius een lofdicht uit op het leven van St.Maarten, de beschermheilige van het bisdom Utrecht. En een jaar later volgde een tweedelig gedicht tot lof van de HH.Matthias en Laurentius, de beschermheiligen van de kerk te Alkmaar (CA.18-274).

1514, augustus 2

Heeft Gregorius, hertog van Saksen, legeraanvoerder van de hertog van Gelre, de Dam in West-Friesland stormenderhand ingekomen en alle manspersonen laten vermoorden, wat zeer gruwelijk was om te zien, omdat de doden bij hopen op de straten lagen (Wijnk.172).

1514, september 18

Legde het stadsbestuur verantwoording af ten behoeve van de Informatie op het stuk der verpondingen, zijnde een overzicht van de financiële toestand en de belastingheffing. Ook de dorpen onder het baljuwschap van de Nyenburg, te weten Koedijk met de Huiswaard, St.Pancras, Oudorp, Oterleek, Graft met Zuid-Schermer, Noord-Schermer en Ursem dienden hun gegevens in (CA.47, 1 t/m 11v, 99 t/m 114).

1514

Ontving het Wevers- of St.Rochusgilde een nieuwe gildebrief, inhoudende dat de gildebroeders hun feest op St.Rochusdag zullen hebben en op Sacramentsdag en Meiedag in de processie met een vaandel voor het H.Sacrament zullen uitgaan (CA.18-333, CA.54-6, fol.16v).

1515

Heeft de heer van Schagen, pachter van het schoutambt te Alkmaar, het schoutambt aan Jan Gerritsz ontnomen en burgemeester Adriaen Dircksz in diens plaats gesteld, die zijn eerste rechtsdag hield op 24 juni en een jaar in dienst bleef. Pieter Claesz (Paling) werd in plaats van Adriaen Dircksz burgemeester (vdW.58, Wijnk.172v).

1516

Werden vele schuiten aarde naar het nieuwe stadsland gebracht en zijn weer verscheidene erven ter betimmering uitgegeven, mits dat men zoveel grond zoude laten liggen als tot de Fnidserstraat behoorde (EB.56, CA.24-1611 e.v., CA.54-5, fol.15).

1516

Werden de Nieuwe Doelen gebouwd. Met rekening (CA.24-1632 e.v.).

1516

Werden dit jaar regeringsleden van Alkmaar in Den Haag gegijzeld wegens een geschil met de erfgenamen van Claes Corff over het haardstedengeld (CA-24-1603 e.v.).

1516

Werden de priesters Symon Pietersz, Pieter Govertsz, Roel Jansz en Ysbrand Jansz betaald wegens het dragen van het tabernakel in de processie op Sint Agnietendag, “welcke processie gehouden wert omdat men trouwelyck bidden soudon voer onse prince omdat hy syn landen vredelyck ende salich mochte regeren” (CA.24-1609).

1516

Ontving Willem Claes Beeldsnijder 9 gulden per jaar voor het stellen der klokken en Jan Abselloensz 15 gulden per jaar voor het bespelen van de twee orgels (CA.24-1608, 1613).

1516

Werden betalingen gedaan wegens de verfraaiing van de kapel van Claes Corff in de kerk van Alkmaar (CA.19-462)

1517, juni 25

Zond hertog Karel van Gelre meer dan 5000 voetknechten per schip naar Medemblik, waarna zij plunderend rondtrokken. Op de 28^e juni kwamen zij te Alkmaar. Zij plunderden de stad wel 8 dagen lang en sleepten alles van waarde mee. De bedden sneden zij open en lieten de veren door de stad waaïen. Zij verbrandden een (volgens sommigen twee) meelmolen(s) en wel 100 huizen. Ook de Nieuwpoort, Egmond en Heiloo werden in de as gelegd (vdW.58, EB.56, Reg.121, HK.218, Wijnk.174).

1517, juli 27

Kregen de steden en het gemene land van Holland uitstel van betaling wegens erfrenten, lijfrenten en achterstallen van dien, wegens geleden schade door de Geldersen (Reg.122).

1517

Het huis ter Coulster, staande aan de oostzijde van Heiloo, is door de Geldersen verbrand. Het werd weder opgebouwd, doch niet zo schoon als voorheen. Het werd bewoond door George van Cats, heer van Heiloo (vdW.111).

1517

Op Paasdag stierf schout Gerrit van Schagen en in zijn plaats kwam Anthonus van Nievelt, die diende tot St.Jan in de Zomer, waarna Joost Dircksz kwam, dus vijf schouten in twee jaar (vdW.58).

1517

In dit jaar begon Maerten Luther, broeder van de Augustijner orde, tegen de aflaten te prediken en te schrijven (Wijnk.174).

1517

In dit jaar trad een kwaadaardige halsontsteking voor het eerst in Holland op en wie binnen 8 uren geen hulp kreeg ging dood (CA.57)
N.B. Zie ook 1557.

1518, maart 28

Jan van Nesse werd schout en bleef dat tot juli van het volgend jaar. Ook werd het schilderij van het Laatste Oordeel achter in de kerk voltooid (vdW.59).

1518, april 19

Blijkens een verklaring van de schepenen van dat dorp heette Vronen toen al St.Pancras en behoorden alle 72 huizen op één na toe aan de grafelijkheid (EB.59, Ged.33).

1518, mei 26

Werd het proces tegen Jan Gerytsz, baljuw van de Nyenburg en burgemeester van Alkmaar, gedaagde ter zake van zekere delicten, door de koning gesloten wegens diens hoge leeftijd (Reg.123-125).

1518, juli 5

Burgemeesters van Alkmaar sloten een akkoord met de erfgenamen van Claes Corff tot afkoop van het haardstedengeld (EB.59, CA.26-2082).

1518, september 4

Vernietigde de koning de privileges inzake de vroedschap en bepaalde dat er voortaan een vroedschap van 16 leden zou zijn, door hem of zijn stadhouder te benoemen (Reg.126, Wijnk.174v).

1518, september 5

Kreeg de stad verlof om 300 pond Vlaams op lijfrente te lenen, ter betaling van de bedde (Reg.127).

1518, december 20

Werd de gildebrief van de schoenmakers, die door de Gelderse Friezen verscheurd was, door het stadsbestuur vernieuwd (CA.14-2243).

1518

Kregen de molenaars een ordonnantie (VII, bl.3).

1519, maart 15

Werd een lijst gemaakt van de hoofdbewoners der huizen, zijnde 1477 personen (EB.62).

1519, juli 23

Werd Jan Gerritsz, baljuw van de Nyenburg, door het bestuur van Oudorp voor het Hof van Holland gedaagd, omdat hij ten onrechte rekening en verantwoording van hen eiste (CA.19-513, CA.26-2070).

1519, juli ..

Aelbert van Ryck werd schout en bleef dit twee jaar. Ook kwam binnen het jaar de beschildering van het verwulft (zoldering) van de Grote Kerk tot stand, hetgeen verwonderlijk was, gezien de omvang van het karwei (vdW.59).

1519, september 5

Werd de gildebrief van het St.Pieters- of Vissersgilde, die door de Geldersen verscheurd was, vernieuwd (EB.60, CA.21-1261, CA.54-15).

1519, september 24

Werd door schout en schepenen bepaald dat een kop boter 36 lood moest wegen en de marktplaats was op de Mient, het Kruiswerk en in de Molenstraat (EB.61).

1519

Niemand mocht bedelen dan bij consent van de Armen Huiszittenmeesters en wie dit consent verkregen mochten een van de zes schotels dragen. Boomkamp haalt deze keur aan “omdat wy in onzen tyd hebben zien invoeren het gebruik, dat inwoonende bedelaars niet anders dan met een wit lapje op den regterarm mogen bedelen, gemerkt met de letters A L” (EB.61).

1520, januari 25

Stichtten Snel Claesz en Joost Jacobsdr, echtelieden, een officie van 7 missen per week op het altaar van St.Elisabeth in de kerk van Alkmaar (V1.168, CA.22-1413).

1520, september

Is de bouw van het Stadhuis voltooid (vdW.59).

1520

Werd gekeurd dat het Delfts, Haarlems en Gouds bier niet duurder verkocht mocht worden dan een braspenning het mingelen en het Alkmaars bier een halve stuiver het mingelen. En alle platingen en straten zouden binnen drie weken gerepareerd moeten zijn (EB.63).

1521, april 15

Werd de gildebrief van de scheepmakers door burgemeesteren bezegeld, nadat zij met toestemming van de kerkmeesters een altaar ter ere van de H.Maagd Maria en St.Jozef in de Grote Kerk hadden gesticht. “Dit gilde is noch (1747) in standt” (EB.64, CA.21-1261, CA.54-1).

1521, april 30

Werd de dienst der Zeven Getijden met twee priesters vermeerderd, boven de zes die er van ouds zijn (V1, 172, 173).

1521, augustus 13

Pachtte de heer van Schagen het schoutambt te Alkmaar, maar hij mocht geen substituut aanstellen dan bij consent van de vroedschap en de Kamer van Rekeninghe, en dus heeft hij zelf als schout dienst gedaan, met Aelbert van Ryck als zijn taalman. Nadat de zaak geplooid was werd Pieter van Egmond substituut per 8 oktober en bleef dit drie jaar lang (vdW.59).

N.B. In de tekst staat dat de heer van Schagen het schoutambt verpacht had, doch dit kan niet juist zijn (EB.56, 64, Wijnk.176, 176v).

1521

Begon keizer Karel op aanhitsing der geestelijken zijn bloedplakkaten af te kondigen tegen Luther, welke in de loop der tijden steeds verzwaard zijn. Dit is de oorzaak geweest van oorlog en mensenmoord (EB.64).

1522, november 25

Stelde Mr.Nicolaus Petri, pastoor van Alkmaar, de Carmelieten te Oudorp aan als zijn kapelaans en coadjutoren, om te preken en biecht te horen op bepaalde dagen (V1, 177).

1522

Werd Mr.Pieter van Foreest te Alkmaar geboren. Hij werd in 1575 de eerste hoogleraar in de medicijnen te Leiden, daarna medicus te Delft. Hij stierf te Alkmaar in 1597 (vdW.60, 96).

1522

“Zoude volgens R.de Hooge deze stadt voor de tweede maal vergroot zijn” (EB.64).

1523, februari 12

Werd geordonneerd dat de Appelmarkt gehouden zou worden aan de noordzijde van het Verdronkenoord tussen de twee bruggen (EB.64, CA.54-6, fol.23).

1523, juli 26

Keizer Karel stond toe dat er een nieuwe vaart met brug door zijn vroomlanden op Vronergeest gegraven werd (EB.64, Reg.130, CA.38-31)

1523, september 5

Stond de keizer de stad een korting van een derde van de bedde van 80.000 ponden toe gedurende 5 jaar, wegens de grote armoede als gevolg van de oorlog (Reg.131).

1524, februari 9

Machtigde Edam de steden Rotterdam, Schoonhoven, Gorinchem en Alkmaar om voor de hoge en lage raad te handelen inzake de bedde (Reg.132). Hetzelfde deed Graft op 27 februari (Reg.133).

1524, februari 10

Na een geschil tussen Christophorus Nicolai de Alcmaria en Andreas Symonis de Spierdyck inzake de vicarie op het altaar van de H.Geest in de kerk van Alkmaar, werd besloten deze vicarie in tweeën te delen en na de dood van Christophorus weer te verenigen (V1, 180, 181).

1524, maart 20

Verbood de keizer alle kloosters, kapittels, gasthuizen, hospitalen en andere godshuizen en kerkelijke corporaties om goederen in leen of langdurig bezit te hebben (Reg.135).

1524, juli 1

Hield Willem Jansz zijn eerste rechtsdag als schout . Ook kwam de nieuwe vaart met brug op de Vronergeest gereed, strekkende van Jan Boyes sluis tot de sloten die men naar St.Pancras vaart, en kostte 356 gulden 12 stuivers (vdW.60, EB.64).

1525, juli 18

Op de klacht van de getijdenmeesters dat zij de Zeven Getijden en de muziek niet in stand konden houden, schonk het stadsbestuur hun de opbrengst van de brandewijnaccijns, onder voorwaarde dat zij deze zouden verliezen als de muziek werd afgeschaft (V1, 183, CA.13-1943).

1525, november 12

Werd Mr.Johannes de Enchusia na het overlijden van Heer Willem Heda aangesteld als vicaris van het altaar van St.Johannes in de kerk van Alkmaar. Mr.Johannes schonk naar ouder gewoonte 1 goudgulden aan de koster (V1, 185).

1525, november 14

Werd Mr.Clement Boon, licentiaat in de rechten, door de erfgenamen van Claes Corff gemachtigd om namens hen op te treden als hoofdingeland van de Uitwaterende Sluizen (CA.308).

1525

Schonk Meynard Man van Wormer, abt van Egmond, een hele uurs slagklok aan de Grote Kerk, wegende 4200 pond, met het opschrift: "Ick heet Salichmaecker, als ick geluydt werd bedryf ik rou over de doden, door myn clanck verdryf ick listen ende lagen des Satans. Heer Meinard Man, abt tot Egmond, heeft my gegeven, Casparus ende Johannes Moer me fecerunt 1525" (CA.42-2, CA.57).

1525

Werd Willem Hendrix van Uytregt alias Spelleken met het zwaard geëxecuteerd omdat hij in 1517 met de Gelderse Friezen in Alkmaar was geweest, doch volgens een ander bericht werd hij op zekere voorwaarden uit de gevangenschap ontslagen (Wjnk.178, CA.57, CA.85).

1526, mei 4

Ontving Alkmaar een lager toltarief tijdens de drie jaarmarkten, durende 12 jaar (Reg.136, 137).

1526

Is de slaperdijk bij de Zijpe gelegd. Deze was aanbesteed door heer Gerrit van Assendelft en Bronckhorst, baljuw te Den Briel (vdW.60).
N.B. Zie ook 1527

1526

Werden door het stadsbestuur opnieuw obligaties verkocht en werd veel moeite gedaan om de vervallen en zwakke stad weer tot bloei te brengen (EB.70)

1527, januari 3

Kreeg het St.Pancras boogschuttersgilde te St.Pancras een stichtingsbrief van de baljuw van de Nyenburg. Dat deze heilige bij uitstek in dit dorp werd vereerd, kan ertoe hebben bijgedragen dat de naam van het dorp Vronen veranderd werd in St.Pancras. Zo heetten Noord- en Zuid-Scharwoude voorheen St.Janskerspel en St.Pieterskerspel (Ged.29, CA.14-3020).

1527

Om Alkmaar nog meer luister bij te zetten en de vreemdelingen te vermaken, werden trompetters van Delft en Haarlem en schalmeispeleers van Amsterdam ontboden ter gelegenheid van de H.Bloedprocessie . Ook schonk de stad aan de Rethorykers vier tonnen bier om met de Rethorykers van Amsterdam, den Haag, Leiden en Gouda gemeenschap te houden, dit alles om waar mogelijk de stad in bloei te brengen en voor de vreemdeling bevallig te doen zijn (EB.70, CA.19-456, 457).

1527

Werd door Gerrit van Assendelft de slaperdijk bij Petten aanbesteed en aangenomen door lieden uit Zeeland. Maar die hielden ermee op, waarna een nieuwe aanbesteding volgde (Wijnk.179).

N.B. Zie ook 1526.

1528, februari 27

Kreeg de stad octrooi van de keizer om een kleine Kraan te mogen oprichten (Reg.138, CA.13-1944).

1528, april 24

Werd de eerste steen gelegd van de Oude Friese poort, waarvoor (het land van) Hoog Torenburg werd doorgegraven. En werd de Kraan op de Mient achter de Vismarkt door kerkmeesters verhuurd voor 15 rijns gulden (vdW.60, EB.71, Wijnk.179v, CA.54-1).

1528, mei 16

Verpachtte Geertruid Claes Corffsdr, wed. van Mr.Jacob Pijnsz, voor 7 jaar de visserij van de Quakelbrug aan Jacob IJsbrandsz en Gerryt Jacobsz voor 255 pond à 40 groten Vlaams per jaar (V1, 196).

1528, mei 26

Deed Heer Heynricus Petri vrijwillig afstand van de vicarie op het altaar van de St.Nicolaas in de kerk te Alkmaar en gaf deze terug aan de collator Mathias Petri, die de vicarie opdroeg aan Heer Johannes Jacobi (V1, 197-200).

1528, september 15

Omdat sommige burgers hun huis naar buiten de veste wilden verplaatsen, bepaalde de keizer dat niemand binnen 100 roeden van de stadsmuur mocht bouwen (Reg.139).

1528, november ..

Kochten burgemeesters van de grafelijkheid de fundamente van de sloten Nijenburg en Middelburg om deze tot op de aarde af te breken, voor 40 ponden à 40 groten (EB.97).

1528

Het vrachtlloon van 1000 stenen bedroeg dit jaar 8 penningen, het beslaan (blussen?) van een hoet kalk 1 stuiver, de kalk kostte per hoet 23 stuivers, een baastimmerman verdiende 6 stuivers daags, een knecht 3 stuivers, een opperman 3 stuivers, een baasmetselaar 6 stuivers, de vrouwen 1 stuiver (EB.71).

1529, april 19

Bepaalde de keizer dat van landen, welke door molens en kaden voor de oogst geschikt worden gemaakt, tienden betaald moeten worden, alsook van landen, waarop in plaats van tarwe, gerst of haver andere producten worden geteeld (Reg.140).

1529, april 24

Nam de stad het onderhoud van de dijk, die loopt van de Friesepoort oostwaarts aan langs de stadsvesten tot aan de Gravendijk, voor haar rekening, blijvende de keur en schouw aan de waarschappen van Geestmerambacht, onder voorwaarde dat in deze dijk geen kolksluis of verlaat zou worden gebouwd (Reg.141, CA.14-2250, CA.15-3382).

1529, mei 24

Voor het Hof van Holland werd een akkoord gesloten tussen de steden Amsterdam en Alkmaar enerzijds en de dorpen Wormer en Jisp anderzijds, inzake het leggen van een sluis in de Beemsterdijk te Knollendam, welke sluis door de beide steden zou worden onderhouden (EB.72, Reg.142, Wijnk.180, CA.14-2279).

1529

Werd in de Rijk een stenen kerk gebouwd, waarvoor Willem Arisz de eerste steen legde (LR.8).

1530, januari 31

Lambert Dircksz, die onwetend wederdopers had gehuisvest, werd veroordeeld blootshoofds en barrevoets met een brandende kaars voor de processie uit te gaan en na de processie deze kaars te brengen voor het H.Bloed, alsook tussen nu en Pasen alle zondagen mis te horen, op straffe van verbanning (EB.72).

1530, maart 9

Bevestigde keizer Karel de resolutie van het stadsbestuur, inhoudende dat het privilege van 1431 buiten werking werd gesteld en de drie bagijnhoven voortaan accijns moesten betalen (EB.73, Reg.143, CA.20-832).

1530, september 26

Stond keizer Karel toe dat het getal vroedschappen van 16 tot 24 werd vermeerderd en gaf enige bepalingen inzake de verkiezing van het stadsbestuur, geldend voor 6 jaar (Reg.144, Zie ook 165, 166, Wijnk.180v).

1530, november 10

De bisschop van Utrecht droeg de parochiekerk te Alkmaar op aan Adam Richarde de Bruele (V1, 207).

1530

Degenen, die weigerachtig bleven het bedrag waarop zij gesteld waren aan de stad te lenen, werden gelast alsnog te betalen, op straffe van parate executie (EB.73).

1531, september

Kwam koning Christiaan van Denemarcken met 7000 man in Waterland en vergaarde veel geld van de ingezetenen. De 19^e kwam hij in Alkmaar en verbleef hier twee nachten, waarna hij door Kennemerland en Rijnland trok. Na 13 dagen kwam hij wederom in Alkmaar en logeerde in het klooster van de Vrouwenbroeders te Oudorp. Hij vertrok naar Medemblik waar hij scheep ging. Hij werd tenslotte verslagen door de hertog van Holstein (vdW.60, EB.74).

1531

Werd de nieuwe vaart van Alkmaar door Schoorlham naar Petten gegraven (EB.75, Ged.78).

1531

Werden alle poorters en inwoners op een belasting ten behoeve van de fortificatie gesteld, te weten wekelijks een dubbele stuiver van elke honderd gulden die men bezat (EB.75).

1531

Stonden schepenen van Wormer en Jisp op verzoek van Amsterdam en Alkmaar toe, dat de sluis te Knollendam van boven open zou blijven (EB.74, Reg.145).

1531

Beloofde Heer Claes Pieter 3 missen per week te doen in het Mannengasthuis voor 10 rijngulden per jaar (CA.27).

1532, april 4

Beklaagde Hoorn zich over het versperren (door Alkmaar) van de nieuwe vaart bij Vronergeest, welke vaart op last van het Hof van Holland open moest blijven (CA.57).

1532, oktober 31

Verbrandde het klooster van St.Jan te Amsterdam terwijl de broeders de vespers zongen. De brand ontstond per ongeluk of was op last van de stadsregering aangestoken. De broeders zijn toen ingetrokken bij hun ordegenoten in het klooster de Blinken te Heiloo (CA.277-147, EB.83).

1532, november 20

Verkregen Jan Jansz, baljuw van de Nyenburg, en Willem Jansz, schout van Alkmaar, octrooi om de Achtermeer droog te maken (Reg.147).

1532

Omdat door de bouw van de grote brug te Purmerend de handel zeer achteruit was gegaan, daar de kooplieden hun passage over Hoorn namen, vroeg Alkmaar kwijtschelding van twee termijnen van de bede (Reg.149).

1532

Omdat de Quakelsluis maar 18 of 20 voeten wijd was, werden in de Berger- en Egmondermeer twee achtkante watermolens gebouwd tot lozing van het duinwater op de nieuwe vaart. Maar werd vrijwel meteen bij mandament gelast de molens weer af te breken omdat het water naar de abdij te laag kwam te staan, waardoor de monniken, die weinig anders dan vis aten, gebrek leden (EB.81).

1533, januari 10

Werd Heer Jacobus Adriani na het overlijden van Heer Andreas Symonis op voordracht van Elisabeth Bartholdi de Toernenburch aangesteld als vicaris van het altaar van St.Ludovicus in de kerk van Alkmaar (V1, 213).

1533, maart 12

Niettegenstaande de armoede van de burgerij bracht het zusterklooster van St.Marie, genaamd de Jonge Hof, uit zijn vermogen de somma van 197 pond 6 stuivers 6 penningen op ten behoeve van de strijd van de christenen tegen de Turken (EB.83).

1533, mei 12

Het Hof van Holland, op de klacht van enige burgers te Akersloot dat Alkmaar de inkomende granen heeft belast en bovendien draaggeld eist van elke zak koopwaar, stelde de klagers in het ongelijk (Reg.151).

1533, juni 6

Vond de keizer goed, dat door Alkmaar de terugbetaling van de van de poorters geleende gelden drie jaar werd opgeschort en dat de stad de poorters mocht dwingen zoveel losrenten te kopen als na taxatie van hun goed mogelijk was (Reg.152).

1533, juni 24

Op deze dag is volgens sommigen Cornelis Claesz van Beverwijk op de Kaksloot onthoofd wegens wederdoperij. Priester te Alkmaar was toen Heer Jan Pietersz Kannemaker, maar volgens Eikenlenberg/Boomkamp gebeurde dit in 1537 (EB.83).

1533, augustus 20

Deed Jacob van Saenen ten behoeve van zijn dochter Cornelia afstand van de collatie van twee vicarieën in de kerk te Alkmaar, de een op het altaar van St.Johannes, de andere op het altaar van St.Nicolaas (CA.270).

1533, november 9

Ging landvoogdes Maria ermee accoord, dat twee wederdoperse vrouwen in het geheim werden geëxecuteerd en adviseerde dit in het vervolg altijd te doen, omdat door de standvastigheid van de ketters het volk licht tot oproer en ketterij kon worden gebracht (CA.57).

1533

Werd de Oosterdijk achter Langedijk in Geestmerambacht gemaakt en verhoefslaagd. En daar werden eerst vier watermolens gezet, maar omdat dit niet genoeg was kwamen er in 1555 nog twee bij (vdW.61, EB.83, CA.13-1408). N.B. Volgens anderen gebeurde dit in 1534.

1533

Werd door de grafelijkheid bepaald dat de Alkmaarse brouwers van elke voeder bier 10 groten hollands zouden betalen, welk bier zij voorbij Haarlem en elders mochten vervoeren zonder gruit te betalen (EB.83).

1533

Heeft de secte van de wederdopers zich gevestigd te Munster, waar zij het Nieuw Jerusalem zouden stichten, maar zij zijn door de troepen van de bisschop van Munster belegerd en werd de stad na verraad ingenomen. De mannen en vrouwen uit Holland, Gelderland en Utrecht, die met drie schepen op weg waren om de wederdopers te ontzetten, zijn gevangen genomen en verdronken (Wijnk.182).

..... (1533)

Verzochten die van Alkmaar kwijtschelding van twee termijnen van de eerstkomende bede en de helft van de toekomstige beden wegens geleden schade door de Gelderse Friezen en de troepen van koning Christiaan van Denemarken (Reg.153).

1534. juli ..

Stelde de keizerlijke commissie een keur en ordonnantie vast ten behoeve van de dijkplichtigen van de zeedijk tussen Petten en Beverwijk, alsook van de dijkplichtigen van Geestmerambacht, Schagen, Schagerkogge en Niedorperkogge, strekkende van Krabbendam tot aan de dijkroeden van Drechterland (Reg.154, 155).

1534, augustus 19

Wezen schepenen de eis van de schout om Jan Harmensz Buidelmaker te veroordelen wegens wederdoperij af, mits hij alle missen en kerkdagen zou komen horen (EB.84).

N.B. Volgens anderen gebeurde dit op 9 augustus 1544 (EB.100).

1534, september 8

Vond in het land van Overdie een verstoeling plaats (CA.38-33).

1534, september 22

Stelde de keizerlijke commissie een keur en ordonnantie vast voor de Westfriesse omringdijk en de dijken in Geestmerambacht (Reg.156).

1534

In dit jaar hebben Jan Jansz, baljuw van de Nyenburg, en Willem Jansz, schout van Alkmaar, de palen doen slaan om de Achtermeer te bedijken, maar is dit meer eerst bedijkt in 1566 (CA.18-117).

1535, maart 17

Wie wederdorpers en andere van het roomse geloof afgewekenen huisvestte zou gestraft worden volgens de keizerlijke plakaten (EB.84).

1535, maart 25

Werd eenieder gelast van ketterij verdachte personen bij het gerecht aan te geven en de nachtwakers terstond binnen te laten als zij aanklopten (EB.84).

1535, april 8

Hadden de Egmonder- en Bergermeer geen andere waterlozing dan die naar de Schermeer via de Quakelbrug of sluis, wijd 18 à 20 voet, en werden door de abt

en de graaf van Egmond twee molens gebouwd om deze meren droog te malen (CA.18-275, CA.19-465).

1535, april 25

Thomas Rieuwerts, die de priester van Wormer het H.Sacrament uit de hand had willen nemen, werd op bedevaart gestuurd naar Maarsen aan de Vecht en na terugkomst zou hij drie zondagen een brandende kaars naar het H.Bloed moeten brengen en mis horen. (EB.85, CA.13-1377, CA.17)

1535, september 15

Betaalde de Jonge Hof 9 gulden in de contributie ten behoeve van de fortificatie (EB.86).

1535, oktober 12

Werden enige misdaden tegen de godsdienst bestraft met verbanning, met de eis dat de daders niet eerder in de stad mochten komen dan na St.Adriaan in Vlaanderen, O.L.Vrouw te 's-Gravezand of St.Pieter en Paulus te Rome te hebben bezocht (EB.84).

1535

Een menigte wederdopers trok door Amsterdam, roepende: "Betert U, wie desen nagt rijk wesen wil en salig die treed tot ons". Zij namen het raadhuis in, maar dit werd door de burgers bestormd, waarbij alle wederdopers werden gedood en uit de torens gehangen. Onder de wederdopers die werden omgebracht bevonden zich Sybrant Claesz Grofsmid en Marijtje Medinx, beiden van Alkmaar (EB.84, 87, Wijnk.183, CA.13-1377).

1535

Is de wederdoper Allert Pietersz van Wormer geëxecuteerd met het zwaard (Wijnk.183v).

1535

Omdat de gedwongen lening niet genoeg opbracht verkocht de stad losrenten aan de St.Laurenskerk en anderen. Ook werd een groot getal onwilligen gegijzeld (EB.81).

1535

Voor het pachten van de tol gedurende een half jaar betaalde de stad 59 ponden à 40 groten Vlaams (EB.83)

1536, februari 1

Kwam de raadsheer (van de Inquisitie?) naar Alkmaar om 6 wederdopers te ondervragen en algemene huiszoeking te doen. Een der gevangen was Frans

Dircksz van Wormer, die tot de brandstapel veroordeeld werd. De naam wederdoper werd toegepast op allen die het pausdom afwezen en niet alleen op de Munsterse oproermakers. Het verbranden geschiedde, aldus Boomkamp, op Ropjeskuil, geringere straffen op de trappen van het stadhuis op de Kaksloot of Breestraat en op de rode steen op de Mient, dus degenen, die beweren dat te Alkmaar nooit iemand wegens het geloof gestraft is, hebben het mis. Want Elbert Pieters Sinckes van Wormer, Dirck Croede, Aegje Elinx dochter, Bregte Adams de vrouw van Frans Dirksz en Quintyn van Wormer zijn hier omgebracht (EB.86, CA.57).

1536, april 8

Vonniste het Hof van Holland, dat de twee molens in de Egmonder- en Bergermeer mochten blijven malen, mits zij het peil aanhielden dat door twee gedeputeerden was vastgesteld (EB.81, Reg.157).

1536, mei 9

Op de dagvaart te Amsterdam werd bepaald, dat Alkmaar en een aantal dorpen een karveelschip en een dubbel en een enkel zeilschip zouden leveren in de oorlog tegen de Geldersen (EB.87).

1536, juli 11

Werd verboden huizen of kamers te verhuren aan vreemde personen zonder kennisgeving aan schout en schepenen (EB.87).

1536, juli 16

Werd de eerste steen gelegd van de toren op het Nieuwland en toen zijn ze de vesten gaan maken van het Nieuwland tot de Kennemerpoort (vdW.61).

1536, augustus 14

Ten behoeve van de schepen, die te Edam uitgerust werden, verlangden die van Edam tenminste 100 gulden om de kapitein en schippers te kunnen betalen (EB.88).

1536, augustus 15

Kwamen wel 4000 Friezen van de Dam in de stad en joegen de burgers op grote kosten, waarna zij na twee dagen naar Haarlem trokken (vdW.61, EB.88).

1536, september 28

Schreef de graaf van Hoogstraten, keizerlijke bevelhebber, dat een te Harderwijk buitgemaakt schip niet vervreemd mocht worden, maar gereed gehouden om terug te geven. Ook zouden meerdere schepen van Harderwijk door die van Alkmaar zijn buitgemaakt (EB.89).

1536, november 5

Is de zeedijk tussen de Slaper en Krabbendam doorgebroken (EB.89).

1536, november 9

Werd de keur tegen het huisvesten van wederdopers en andere afgedwaalden herhaald (EB.84).

1536, november 10

Bevestigde de Grote Raad te Mechelen het vonnis van het Hof van Holland van 8 april 1536 inzake de droogmaking van de Egmonder- en Bergermeer (Reg.158).

1536, november 14

Wegens de fortificatie nam de stad land van de zusters van de Oude Hof, in ruil voor ander land, dat gekomen was van Andries van Bronchorst (Reg.159).

1536

In dit jaar is gestorven de wijdvermaarde geleerde Erasmus van Rotterdam (Wijnk.184v).

1536

Ontving de O.L.Vrouwenkapel op de Laat de halfuursklok van Willem van der Goes, abt van Egmond, en werden de volgende klokken gegoten: St.Maria, St.Anna (door Jacob Wagevens), St.Cathalijn, St.Nicolaas, St.Maerten, St.Antonius, Jezus (door Jacob Wagevens). De 2^e en 3^e van de groten werden gegoten door Kilianus Wegewart (CA.18-117, CA.54-6, fol.23).

..... (1536)

Verzocht Alkmaar wederom kwijtschelding van twee termijnen van de bedde wegens geleden schade in de oorlogen en de kosten van de fortificatie (Reg.160)

1537, januari 22

Verklaarden die van Edam dat Jan Claesz, poorter van Edam, een roeischip heeft uitgerust ten behoeve van de steden Alkmaar, Edam en Monnikendam c.s., kostende 69 carolusgulden en 2 stuivers (Reg.161).

1537, februari 6

Werd Guerte Jan Mikkersdr wegens wederdoperij verdronken (EB.92).

1537, april 4

Werd de bouw begonnen van de muren van de Geesterpoort tot de Kennemerpoort (vdW.61).

1537, april 25

Kocht de stad 300.000 fabrieksstenen à `8 stuivers de 1000 ten behoeve van de fortificatie, te betalen door de Oude Hof, aangezien het stadsbestuur heeft toegestaan dat de wal 12 voeten of meer van de conventsmuur verwijderd zal zijn, zodat een wagen tussen wal en muur kan passeren (V1, 221).

1537, mei 14

Werd met de zusters van de Oude Hof overeengekomen, dat men achter hun klooster geen aarden wal zou maken, waardoor hun erf half bedolven zou worden, maar een stenen muur met een waterpoort, mits daarvoor betalende 275 gulden, naast hun maandelijks aandeel in de kosten van de fortificatie (EB.90, Reg.162, VI.222).

1537, mei 16

Werden de vroedschappen der steden, in ruil voor een vierjaarlijkse bede van 80.000 gulden, voor vier jaar gecontinueerd in hun recht om wethouders en burgemeesters te kiezen (Reg.163).

1537, juni 24

Werden Cornelis Claesz en Frans Dirx, uit Beverwijk, wegens wederdoperij op de Kaksloot onthalsd (EB.92, Wijnk.185).

N.B. Volgens anderen gebeurde dit in 1533.

1537, september 6

Verkocht het stadsbestuur aan Jacob Florisz het land Hoog Torenburg (Reg.164)

1537, september 6

Eisten de Oude en Jonge Schutterij dat de zusters van de Jonge Hof meer voor de fortificatie zouden betalen dan de maandelijkse contributie en beklagden zich de zusters dat schutters in hun tuin kwamen om ruikers te plukken. Werd de zaak in der minne geschikt en beloofde het convent 275 carolusgulden te betalen, ruikers op de Doelen te brengen en elk jaar een ham of schouder van een varken of 12 stuivers te geven, terwijl de schutters geen overlast meer zouden veroorzaken (V1, 224).

1537

Uit de rekening van Jacob Willemsz en Dirck van Teylingen van kerstavond 1536 tot kerstavond 1537 blijkt dat de wijnaccijns had opgebracht 358 pond 6 stuivers, de bieraccijns 2709 pond 12 stuivers, de korenaccijns 1397 pond 18 stuivers 7 groot, de lakenaccijns 279 pond 10 groot, de turf en houtaccijns 246 pond 10 stuivers, de vleesaccijns 156 pond en de brandewijnaccijns 19 pond, alle ponden gerekend op 40 groten. De tol tijdens de jaarmarkten bracht 108 pond op (EB.89).

1537

Is Mr.Hobingius van Wezel aangesteld als rector van de hoge en lage School en hij zou boven de inkomsten van de school 5 ponden vlaams genieten, mits hij een of twee goede lectoren op zijn kosten aanstelde (EB.92).

1537

Dreigde een inval te water van in Overijssel gelegende soldaten, die 25 maanden soldij van de keizer te vorderen hadden (EB.92).

1537

Werd het recht betwist van Willem Jansz, schout te Alkmaar, om de vierde stadsbode te mogen aanstellen, doch het Hof van Holland stelde hem in het gelijk (EB.92).

1538, februari

Werd de wederdoper Gerrit Jan Mickers geëxecuteerd met het zwaard (Wijnk.185v).

1538, april 15

Werd een overeenkomst met de Middelhof gesloten inzake de bouw van een stadsmuur in plaats van een aarden wal, tegen betaling van 80 gulden (EB.92, Reg.167).

1538

Werd in dit jaar en volgende jaren het beschilderen van de verschillende onderdelen van het hoogaltaar in de Grote Kerk gegund aan Mr.Maerten van Heemskerck te Haarlem (CA.15-3415, 3416, CA.277-88)).

1538

Is de kapelanie van St.Andries op het St.Gandolfsaltaar in de Grote Kerk overgebracht naar de Middelhof (CA.54-18, fol.335v).

1539, juni 7

Werd Maarten Luykers van Beveren in Vlaanderen wegens wederdoperij onthoofd, zijn lijf op een rad en zijn hoofd op een staak gesteld en ten zelven dage werden Elsgen van Wezel, Marytje Davidsdochter van Leiden en Tryntje Jans van Dulmen in Munsterland wegens hetzelfde delict verdronken (EB.93, Wijnk.186).

1539, december 10

Werden wederom enige van ketterij verdachten op bedevaart gestuurd (EB.84).

1539

Kwam men te 's Hage bijeen om een regeling te treffen aangaande de morgengelden ten behoeve van de Hondsbossche (EB.93).

1539

Verscheidene erven op het oosteinde van het Verdrunkenoord werden ter betimmering verkocht (EB.93, CA.54-9, fol.48, CA.54-12, fol.132v).

1539

Werden 8 erven op het oosteinde van het Verdrunkenoord zuidzijde verkocht om betimmerd te worden, onder voorwaarde dat ieder 18 voeten zou laten liggen tot een straat, zowel aan de Verdrunkenoordzijde als aan de Laatzijde (CA.57).

1539

Werd Aaf Moerkenhoven beschuldigd van tovenarij, maar werd vrijgesproken, waarna Catrijn Jacobs, die haar had aangegeven, bekende zelf getoverd te hebben (Wijnk.186).

..... (1539)

Verzocht Alkmaar vrijstelling van de bedde gedurende 6 jaar wegens de grote kosten van de fortificatie (Reg.169).

1540, januari 31

Werd bij meerderheid van stemmen door burgemeesters, schepenen en kerkmeesters tot koster van de Grote Kerk gekozen Heer Cornelis Reijers, priester. Met instructie. (EB.94, CA.21-1269).

1540, februari 13

Werd Catryn Jacobs van Munster, een wederdoperse, veroordeeld om 6 jaar binnen de vrijheid van Alkmaar te verblijven, barrevoets een kaars in de kerk te brengen, het stadsbestuur om vergiffenis te bidden en alle vrijdagen op haar knieën mis te horen en elke keer als zij verzuimde gegeseld te worden (EB.94).

1540, april 16

Werd Garbrand Gabitz van der Schelling wegens wederdoperij onthoofd en zijn lichaam op een rad en zijn hoofd op een staak gezet. Ook werden Styntje Jan Mikkers weduwe, Geerte Jans van Alckmaer en Griet Jacobsdr van Langendijk wegens hetzelfde misdrijf verdronken (EB.96, Wijnk.186v).

1540, mei 4

Kregen de Minderbroeders van het Hof van Holland toestemming om in de kapel van de H.Geest en in de O.L.Vrouwenkapel te preken, hoewel het volgens

resolutie van 26 september 1539 door het Hof verboden was elders dan in de parochiekerken te preken (CA.65).

1540, mei 14

Beval de Rekenkamer van Holland schout Willem Jansz te Alkmaar zich niet met de benoeming der stadsboden te bemoeien (Reg.170).

1540, mei 22

Pachtte Frans Jacobsz Verwer voor 3 jaar de Kraan voor 22 rijngulden per jaar (CA.13-1327).

1540, september 30

Stond keizer Karel aan Alkmaar een jaarlijkse reductie van 500 pond toe in de quote van 1908 pond 6 schellingen 8 penningen van de bede van 100.000 carolusgulden per jaar gedurende 6 jaar (Reg.172).

1540, oktober 5

Maakten Pieter Claesz Paling en Josina Willemsdr van Foreest, echtelieden, hun testament, waarin bepalingen inzake hun provenhuis voor 12 oude vrouwen, gelegen buiten de Geesterpoort in de Canisstraat (CA.21-1189, CA.37-59, CA.277-175).

1540, oktober 18

Wees Maria van Hongarije, landvoogdes namens de keizer, vonnis in het proces over de stapel te Dordrecht (CA.20-754).

1540

De achtkante zoldering in de Kapel werd in dat jaar gebouwd door Engel Engelsz, hetgeen bleek toen men op 30 november 1707 deze zoldering aan het afbreken was. Uit de letters op de grote klok zou blijken dat de Kapel in 1442 of 1443 werd gebouwd en in 1540 met een koor vergroot is (EB.94).

N.B. Uit het opschrift op de klok blijkt niet dat deze voor de Kapelkerk is gegoten. In 1541 (zie aldaar) kregen zowel de Grote Kerk als het H.Geest Gasthuis nieuwe klokken. Vermoedelijk is de klok van de Kapelkerk uit een dezer gebouwen afkomstig.

1540

Het H.Bloed “bragt dit jaer door het miracul doen, en onze lieve Vrouw te zamen op 38 gulden” en werden zes stukken goudlaken ontvangen ter waarde van 900 gulden (EB.95).

1540

Over het stapelrecht te Dordrecht ontstond een geschil omdat keizer Karel Dordrecht in haar stapelrecht bevestigde, terwijl Alkmaar en andere steden reeds in 1393 en 1394 vrijdom van stapel hadden verkregen (EB.96)

1540

Werden bij twee mannen wegens herhaalde dieverijen de ogen uitgestoken en werd verordonneerd dat niemand verdachte personen zou herbergen (EB.96).

1541, februari 17

Werd Grietje Fransdr van Alkmaar wegens wederdoperij verdronken in een wijnpijp. Haar familie had bij request verzocht dat haar vonnis en executie geheim zouden blijven (EB.96, Wijnk.187).

1541, mei 5

Stond het stadsbestuur de inning van het recht van exue af aan de kerkmeesters, tot betaling van het voorslag van het carillon van het H.Geest Gasthuis (CA.13-1337).

1541, september 4

Kochten burgemeesters in 1528 van het graafschap de fundamente van de Nijenburg en de Middelburg, onder voorwaarde dat zij van de koop mochten afzien als er weinig gave stenen uit kwamen, reden waarom zij het werk hebben gestaakt en de koopsom van 40 pond à 40 groten Vlaams niet hebben betaald (Reg.173, CA.37-38v).

1541, november 8

Sloot het stadsbestuur een overeenkomst met Andries van Sonneveldt en zijn zoon Willem, die zich te Alkmaar hadden gevestigd en in strijd met de stadskeur het poorterschap niet wilden aannemen, inhoudende dat zij de stad 400 pond zouden lenen, in ruil waarvoor zij 12 jaar in de stad mochten wonen, mits betalende alle belastingen en heffingen, uitgezonderd de kapitale impositiën (Reg.174).

1541

Zijn in de nieuwe toren van het H.Geestgasthuis 11 klokken tot een voorspel opgehangen, wegende samen 2785 pond. Voor het spelen op het orgel en het bespelen van het klokkenspel werd Mr.Ysbrant Organist aangesteld, die 6 gulden zou ontvangen voor het driemaal in de week bespelen van de klokken en dat een half uur lang en voorts zo menigmaal als de processie van de parochiekerk rond de stad gaat tot na terugkomst in de kerk. Voor het orgelspel kreeg hij 24 gulden 's jaars. Met een lijst van de klokken, alsmede gegevens

over latere klokken, de aanstelling van gasthuismeesters, rectoren en organisten (EB.97, Wijnk.187, CA.18-230b, CA.54-16, fol.247, CA.54-30, fol.4).

1541

Werd met Jacob Wageven, klokgieter te Mechelen, een contract gesloten tot levering van een voorslag van 9 klokken voor de Grote Kerk, de grootste klok zwaar 600 pond (CA.15-3417).

1541

Werden de kerkmeesters gelast er goed acht op te geven, dat het exuegeld ten volle betaald werd door degenen die uit de stad vertrokken (CA.54-1).

1541

Kwamen de Predikheren te Alkmaar aan en betrokken een huis aan de zuidzijde van de Grote Kerk, naderhand het Patershuis genaamd (CA.54-6, fol.24).

1541

Betaalde de stad aan de St.Anthonisher en wegens het gemis van het genot dat de St.Anthonisvarkens langs de straten liepen (CA.57).

1541

Werd het provenhuis van Van Egmond van de Nyenburg en Van Teylingen zeer verbeterd. Het lag aan de Paternosterstraat en bestond uit een groot vierkant met huisjes rondom een bleekveld met waterput (CA.277-159).

1542, maart 9

Werd besteed aan Claes Pietersz van Purmereynde het maken van een uurwerk voor de Grote Kerk, met een voorslag en spelend werk, zoals in het H.Geesthuis, met twee hamers op elke klok (CA.15-3418).

1542, mei 25

Werd de keur van geen huis of kamer te verhuren aan vreemden dan met kennisgeving aan schout en schepenen opnieuw gepubliceerd (EB.87).

1542, mei 25

Werd besloten dat ieder huis ten behoeve van het uitdiepen van de wateren 4 stuivers moest betalen (EB.97)

1542

Stierf Jan, zoon van Jan, heer van Schagen, en Aefje van Berkenroede, oud 90 jaar. Hij had vijf graven van Holland gezien (EB.56).

1542

In dit jaar bestond de Achterstraat al en is het voorslag van de Grote Kerk gemaakt. Ook blijkt uit een quitantie dat Willem Jansz, schout van Alkmaar, van de Jonge Bagijnhof heeft ontvangen de somma 36 gulden wegens de omslag van 2 stuivers ten 100 ten behoeve van de fortificatie. Zijnde dit een betaling over 4 maanden en was het convent gewaardeerd op 9000 gulden. In het volgend jaar betaalde het convent 33 gulden voor 3 maanden (EB.97)

1542

Kochten de kapelmeesters van de O.L.Vrouwenkapel op de Laat het kleine orgeltje van de kerkmeesters van de Grote Kerk voor 24 gulden (CA.13-1328).

1543, januari 7

Getuigde Willem Jan Bollen, oud 74 jaar, dat meer dan 60 jaar geleden Dirck Symonsz, de vader van Claes Corff, een stuk land bewesten het Nieuwland en beoosten Oenger- of Oetgersweyd, heeft opgehoogd met zand, dat vervoerd werd langs een aantal wegen waarvan hij de hekken opende en sloot (V1, 235).

1543, juli 8

Werd gekeurd dat elke burger tussen de 18 en 60 jaar zich binnen 8 dagen moest voorzien van een wapen. Ook werd een oefening gehouden, waarbij eenieder gewapend onder zijn hoofdman aan de stadsvesten diende te verschijnen, alsof de vijand in aantocht was, maar vrouwen en kinderen mochten niet naar de vesten gaan. Ook werd verboden balken en schuiten in de stadsvesten te leggen of met zijn goederen uit de stad te vluchten (EB.98).

1543, augustus 8

Verkocht het stadsbestuur aan Pieter Aerntsz Timmerman een ledig erf op het oosteinde aan de zuidzijde van het Verdrunkenoord, onder voorwaarde dat hij een achtkante toren van 7 voet hoog zou bouwen, met daarop een koren- of runmolen (Reg.175, CA.18-275).

1543, oktober 8

Beloofden Heer Ryck Garbrandsz en Mathijs Jonghen zekere akte aan burgemeesters te zullen teruggeven zodra Cornelis Dircksz zijn admissie als priester had ontvangen. En beloofde laatstgenoemde met de brieven van het St.Christoffelsgilde en -altaar geen renten te zullen inmanen of eisen (V1, 238).

1543

Ontvingen de vaders van het Mannengasthuis 324 gulden vanwege het testament van Mr.Bartelmees Steenhuys ten behoeve van de Beyerd, waarvoor zij 2 missen per week op het St.Sebastiaansaltaar zouden laten doen (CA.27).

1543

“Heer Roel Jansz, priester, is God betert op S.Pietersdag ad Cathedram (22 februari) in Egmonder water vercloempt (verkleumd) ende alsoe gestorven” (CA.57).

1544, januari 23 (of 24)

Mr.Hendrik Rusvarken (of Rosvercken) van Brussel, doctor in de medicijnen, een wederdoper die spijt had betuigd, werd onthoofd en zijn goederen werden geconfisceerd, maar hij mocht in gewijde aarde worden begraven (EB.98, CA.85).

N.B. Zijn (bij)naam was waarschijnlijk Bosvarken. In Correctieboek `1517-1560, fol.59, wordt hij Buschvarcken genoemd.

1544, april 1

Werden enige personen - ongetwijfeld wegens verdenking van ketterij - veroordeeld tot het wekelijks mishoren en de stad niet te verlaten, te weten Pieter Dircksz Bontwerker, Laurens Cornelisz Kistemaker, Joris Dircksz Wever, Willem Pietersz Messenmaker, Philip Jacobsz en Frans Dircksz Bakker (EB.98).

1544, juli 5

Werd door keizer Karel V het hoogheemraadschap der Uitwaterende Sluizen in Kennemerland en West-Friesland opgericht. De sluizen lagen te Edam, Schardam, Nauerna en Zaandam. Alkmaar kreeg het recht één der vier hoogheemraden te benoemen (CA.63).

1544, juli 31

Werd Simon Maertsz Vernoumen van Alkmaar, behorend tot de sekte van Batenburg, door het Hof van Holland veroordeeld om verbrand te worden (CA.57).

1544, augustus 5

Werden Adriaan Jacobsz bijgenaamd Misdour en Marytgen 't Vroedwyf eveneens gevonnik (EB.99).

1544, augustus 7

Jan Pieters Vleishouwer van Alkmaar was een wederdoper, die naar Munster wilde, maar niet verder kwam dan Genemuiden en van daar naar Haarlem trok, waar hij omgang had met de Batenburgers en zich tenslotte aansloot bij de David Joristen. Het Hof van Holland veroordeelde hem om onthoofd te worden (CA.57).

1544, augustus 9

Werd ook Jan Harmansz alias Jan Tade Buidelmaker gevonnik (EB.100).

N.B. Zie ook 1534, augustus 19.

1544, december 17

Bepaalde keizer Karel dat de vervallen sluis te Zaandam vernieuwd mocht worden in blauwe steen, naar het voorbeeld van de Haarlemmer sluis in de Sparendammerdijk, ofwel van hout, maar in alle geval zo lang en breed als de sluis te Gouda. Alkmaar zou een deel van de kosten betalen tegen vrijdom van sluisgeld (Reg.177, 250).

1544, december 24

Kreeg Alkmaar wederom een reductie van 500 pond in haar quote van 1908 pond 6 schellingen 8 penningen van de bede van 100.000 pond (Reg.178).

1544

Betaalde de stad voor het onderhoud van de Knollendam 5 gulden per jaar. Ook werd het onderhoud van de kadijk tussen Koedijk en de Quakelbrug door de waarschappen van de Bergermeer voor een jaar aanbesteed voor 6 gulden (EB.98).

1544

Ontving Mr.Maarten (van Heemskerk), schilder te Haarlem, een lijfrente van 24 gulden per jaar wegens het beschilderen van de deuren van het hoogaltaar in de Grote Kerk (CA.13-1367).

1545, januari 31

Kregen Jan Pietersz en Gabriël Mayal, kooplieden van Piemonte, octrooi om gedurende 10 jaren te Alkmaar een tafel van lening te exploiteren (Reg.179).

1545, december 23

Werd wegens de grote schaarste door de deurwaarder van het Hof van Holland een plakkaat uitgevaardigd tegen het opslaan van granen om die later duur te kunnen verkopen, (EB.112).

1545, december 23

Omdat vele lieden op bedrieglijke wijze probeerden met hun goed de stad te verlaten zonder de exue te betalen, bepaalde de keizer dat het stadsbestuur een inventaris van hun goederen mocht eisen (Reg.180, Wijnk.189).

1545

Dat Cornelis Kooltuin, priester, reeds in dit jaar de leer der reformatie preekte, gelijk Brandt in zijn Historie der Hervorminge beweert, is volgens Boomkamp onjuist. Eerst in 1558 zijn er duidelijke bewijzen van zijn verlaten van de

pauselijke leer te vinden. Ook is het twijfelachtig of Petrus Nannius en pastoor Laurens Sas als kerkhervormers zijn te beschouwen (EB.111).

1545

In of kort voor dit jaar werd een eeuwig edict gesloten, inhoudende dat buiten de besloten steden geen weverijen, looierijen, metselarijen, timmerijen en dergelijke ambachten, negoties of neringen, die men binnen besloten steden behoort te doen, zal oprichten (EB.85).

1545

Werd de duurte van het graan veroorzaakt doordat de sprinkhanen evenals in de jaren 1535, 1536 en 1539 in Polen en Duitsland de velden kaal vraten (EB.114).

1545

Stichtten de mater en pater van de Oude Hof een kapelanie of beneficie op het St.Nicolaasaltaar van het Koopmansgilde in de Grote Kerk (CA.19-467).

1545

Ontvingen de broeders en zusters van het St.Annagilde te Egmond een gildebrieff van baljuw en leenmannen van de grafelijkheid van Holland (CA.26-2105).

1546, februari 1

Oudtijds werd de verkiezing of verandering der wet op St.Thomas omtrent Kerstdag gehouden, als de wegen slecht begaanbaar zijn. Werd de keurdag door gouvernante Maria, zuster van keizer Karel, bepaald op 13 mei (EB.112, Reg. 181).

1546, maart 3

Werd het maken van een uurwerk voor de H.Geestkapel aanbesteed, met slag- en speelwerk en met twee wijzers, de een aan de gevel en de andere boven het koor. Het werk werd gegund aan Harck Almarsz Smit, op voorwaarde, dat hij het oude uurwerk te Ursem gaande en slaande zou maken (V1, 245, CA.14-2118)

1546, april 1

Werd de wekelijkse markt gehouden op donderdag, vrijdag en zaterdag, doch stond de keizer toe dat op alle dagen te Alkmaar mocht worden gekocht en verkocht (Reg.182).

1546, augustus 23

Verleende Lamoraal van Egmond octrooi aan Willem Jansz, de zoon van wijlen de schout van Alkmaar, om de Kerkmeer bij Oudkarspel te bedijken, onder

voorwaarde dat hij de helft van het land zou ontvangen en de gehele tiend (Reg.183, 185)

1546, november 1

Werden op last van de rentmeester van Kennemerland de zusters van St.Marie of Jonge Hof door deurwaarder Jan Huig gesommeerd de somma van 394 pond en 13 schellingen in vier termijnen te betalen, wegens de vereiste gift uit hun zuivere renten (EB.114).

1546

Door de slechte oogst werd te Amsterdam 68 gulden voor een last rogge betaald en 12 gulden voor een zak tarwe. Te Hoorn deed een last rogge 70 gulden (EB.114).

1547, maart 5

Werd die van Alkmaar vergund de overtoom in de Huigendijk, die door de overstroming in december laatstleden was weggespoeld, te verleggen naar de westzijde van die dijk. En werden twee overtomen gelegd, elk met een windas, tot meerder gerief en profijt voor de stad en de waag. Uit de vergunning zou blijken dat Alkmaar ook rechten had in de overtomen te Schagen en Niedorp (EB.115, Reg.184, CA.21-1172, 1174).

1547, mei 10

Schonken Baert Jellisz en zijn vrouw aan de Huiszittenmeesters de helft van een stuk land in de Bergermeer, om uit de opbrengst een klerk of priester te betalen, die alle zondagen 20 arme kinderen gedurende 3 jaren onderwijs moest geven (EB.115, CA.19-466).

1547

Werd de koster van de Grote Kerk ontslagen van de verplichting tot het betalen van de klokkenluiders in de Kerstnacht (CA.13-1365).

1548, februari 2

Deed een last rogge 16½ gulden, in november 14 gulden en het volgend jaar 11½ gulden (EB.115).

1548, juni 9

Werd het bedrag van Alkmaar in de bede bepaald op 954 pond 3 stuivers en 4 schellingen (EB.115).

1548

Werd een nieuw akkoord gemaakt met de speellieden die op Meiedag van Haarlem naar Alkmaar komen om in de H.Bloedprocessie te spelen (EB.53, CA.13-1364).

1549, mei 10

Verkochten burgemeesters aan Jan Pynsen, baljuw van Wassenaar, het land in de Voormeer voor 158½ gulden, op voorwaarde dat hij het 3 jaar lang zou aanplempen met vuilnis en bagger. En dit schijnt het begin van de Voormeer geweest te zijn, strekkende van brouwerij De Starrekroon tot de Boompoort toe (EB.116, Reg.186).

1550, januari 11

Voor de in 1528 toegestane Kraan hadden die van Alkmaar nimmer de vereiste recognitie betaald. Zij moesten 32 pond 10 schellingen aan achterstallige gelden betalen plus 37 schellingen 6 penningen per jaar (Reg.187).

1550, februari 5

Werd aan de kapelmeesters van de Lieve Vrouwenkapel toegestaan een gasthuis naast de Kapel te stichten (EB.116, CA.15-379).

N.B. Zie 3 oktober 1551.

1550, februari 12

Deed de officiaal van Utrecht uitspraak in het geschil tussen Johannes Adriani en Michaelis Henrici (van de Velde) inzake een vicarie op het altaar van O.L.Vrouw in de kerk van Alkmaar, waarbij aan laatstgenoemde de vicarie werd toegewezen (Reg.188).

1550, maart 5

Werd Jannetje Govertsdr van stadswege gecontinueerd als vroedvrouw voor 15 gulden per jaar, mits dat ze de armen zou dienen om Gods wil en de rijken om geld, alsook de stadsarmen niet te verlaten in tijden van pestilentie en andere kwade ziekten (CA.57).

1550, mei 10

Van de lening van 1548 werd de hoofdsom door het stadsbestuur terugbetaald, doch geen rente uitgekeerd, terwijl de lening van 1545 bleef staan tot de stad deze zou aflossen (EB.116).

1550, mei 27

Besloten aan Tys Zyberts van Warmenhuizen 300 keizersgulden te schenken om

een draperienering te beginnen, mits dat hij binnen drie jaar 300 lakens zou leveren (EB.117).

1550, oktober 10

Verklaarden de hoofdcontribuanten van de Hondsbossche en Duinen te Petten (waaronder Alkmaar) schuldig te zijn aan de kerkmeesters van Westzanen, de somma van 94 pond, wegens de afkoop van het in 1430 verleende visrecht in de sluis van Zaandam, welke vervangen is door een stenen sluis (Reg.190).

1550

Kwamen de vaders van het Mannengasthuis met de bierdragers overeen dat dezen voor het brengen van een ton bier in het gasthuis 1 blank zouden ontvangen en voor hun vastenavond 12 stuivers (CA.24-1834, 1885, CA.27).

1551, april 9

Werd het maken van de wangen van de Geestpoort aanbesteed, alsook het dichten van het gat in de stadsmuur bij de Minderbroeders en bij de Quakelbrug. En werden poortiers aangesteld en de poorten en bomen reeds alle avonden gesloten (EB.117, Wijnk.192).

1551, april 9

Kregen de kerkmeesters toestemming om Cornelis Symonsz als organist aan te stellen voor een half jaar of langer (CA.15-3379, CA.57).

1551, oktober 3

Verzochten de kapelmeesters aan de keizer om naast de Kapel een gasthuis te mogen bouwen. Dit werd geweigerd, maar de gasthuismeesters van het St.Elisabeth Gasthuis werden geordonneerd het hunne te vergroten en aldaar jonge zieke vrouwen en dienstmaagden te ontvangen (EB.117).
N.B. Zie 5 februari 1550.

1551, november 20

Verkreeg Joost van Veen, baljuw van de Nijenburg, vrijdom van accijns van kuit en andere inlandse bieren, opdat hij zijn vierschaar binnen de stad zou houden, alsook zou hij zijn gevangenen in de stadsgevangenpoort mogen brengen (CA.57)

1551, december 12

Gelastte het Hof van Holland de regeerders van Alkmaar de achterstallige bede eindelijk te betalen, aangezien anders de schade op hun persoon en goederen verhaald zou worden (Reg.194).

1551

In deze tijd werd onder de lasten van de St.Laurenskerk gevonden de betaling aan 12 personen, die op Palmzondag als apostelen onze Heer op de ezel begeleidden in de processie, alsmede voor hem die het Boek droeg, ieder 1 stuiver (EB.117).

1551

Adriaen Nanne, die het schoutambt van Alkmaar in pacht had, werd door het Hof van Holland gelast nog drie maanden in functie te blijven (EB.117).

1551

Werden de eerste Fabriekmeesters aangesteld (EB.118).

1551

Ontstond er een geschil tussen de zes grote steden van Holland en de dertien kleinere steden (+ Texel) over de uitzetting van de bede (EB.122)

1551

Schonk Breght Claes, weduwe van Jacob Claesz Zoutman, 100 gulden ten behoeve van de eeuwigbrandende godslamp in de parochiekerk, alsook ontving de kerk 40 gulden van de kinderen van Jan van Heemstee ten behoeve van het waslicht op de grote kandelaar in de kapel van Claes Corff (CA.54-12, fol.123, 127).

1552, maart 7

Werd besloten niet toe te staan dat enige dorpen of landslieden het verlaat buiten de Quakelbrug zouden dempen of stoppen (CA.57).

1552, maart 23

Werd besloten dat wie 60 jaar oud is de schutterij mag verlaten (CA.15-3379).

1552, mei 12

Werd met goedvinden van het stadsbestuur een Chirurgijns-gilde opgericht, na ontvangen consent van keizer Karel d.d.20 februari. Hun collegekamer was gevestigd in de Lombardsteeg (EB.118, Reg.195, 196).

1552, juni 13

Werden Heer Johannes Sibrandi en Heer Gerardus Henrici Hoedmakers, memoriemeesters van de Memorie in de kerk van Alkmaar, voor het hof van de officiaal te Utrecht gedaagd, wegens een geschil met Heer Nicolaus Johannis Buser, vicaris in deze kerk (V1, 263).

1552, september 21

Werd in geheel Holland een wapenschouw gehouden wegens de oorlog met Frankrijk (CA.19-490).

1552

Is de Friese poort opgetimmerd (Wjnk.192v)

1552

In deze tijd werd met de Zijperdijk bij Petten begonnen en werd als gevolg van de oorlog met Frankrijk een schatting opgelegd aan zowel geestelijke als wereldlijke personen genaamd haardsteden- of schoorsteengeld, bedragende te Alkmaar 6 stuivers voor elke haardstede (Zij.47, EB.118, Wjnk.192v).

1553, april 25

Werden door de Jonge Hof enige voorwaarden gesteld aan Tomas Mathijsz, voordat hij naar het kapittel reisde om als de opvolger van pater Symon Dircksz bevestigd te worden (CA.26-2087).

1553, 27 mei

Beval de keizer dat 6 neutrale mannen zouden worden aangesteld om alle vaste kapitalen te taxeren in verband met de extraordinaris bedde (EB.120).

1553, mei 31

Tot betaling van de oorlog met Frankrijk werd het graafschap Holland een schatting van 30.000 gulden opgelegd (CA.19-491).

1553, 20 juni

Werd het Kleermakersgilde opgericht (EB.120)

1553, augustus 17

Werd met Amsterdam een akkoord gesloten om geen exuegeld, pandgeld of andere ongelden te heffen van elkanders burgers (Reg.197).

1553, oktober 13

Verzocht Everhardus Pillicus, overste (?) der Carmelieten te Keulen aan de deken (van Kennemerland?) het arrest op het klooster der Carmelieten te Oudorp op te heffen, want anders volgde een beroep op de paus (CA.26-2076, CA.54-22).

1553, december 6

Werd een ordonnantie op de impost van de wijnen en bieren afgekondigd (EB.121).

1553

De vroedschap deed klaarblijkelijk moeite de lakennering te doen bloeien. Er waren vier lakenstempels voorhanden, waarvan een met het jaartal 1553 (volgt een beschrijving van de stempels). De bloei van de lakenfabrikage blijkt ook uit de gracht genaamd de Ramen, alsook uit de vrachtschuiten, die men nu nog volders noemt. Er is thans (1747) niets van over dan enige lakenwinkeliers, die om de paar jaar een vergadering (Lakenfabriqueurs Synode genaamd) houden met de lakenhandelaren en fabrikanten van Noord- en Zuid-Holland. Het stadsbestuur stelt ook jaarlijks nog twee waardijns der lakenen aan (EB.119).

1554, juni 14

Kondigde de stadhouder-generaal van Holland aan dat hij 8 valkonetten of ander geschut op wielen naar Egmond aan Zee zou zenden voor het geval de Fransen een landing wilden wagen (EB.123).

1554, juni 26

Getuigde Bartholomeus van Teylingen, ontvanger van de materialen van de Hondsbossche, ten overstaan van Adriaen van der Aar Arentsz, schout van Alkmaar, dat schepen geladen met steen en rijshout ten behoeve van de Hondsbossche dikwijls Butteroert en het Tonnenbaken in de Schermeer niet kunnen passeren wegens ondiepte, zodat men gebruik moet maken van lichters (Reg.199).

1554, juli 7

Gaf het stadsbestuur een keur tegen het vissen met aalwand, fuiken, korven, zegens en ander vistuig in de Egmonder- en Bergermeer. Met richtlijnen inzake het gebruik van de Quakelsluis en het inlaten van water door de Rekerdijk (EB.123).

N.B. Herhaald op 18 mei 1555 en 27 juli 1556.

1554, juli 11

Werd met Hoorn een akkoord gesloten over het exuegeld voor de tijd van 20 jaar (EB.122).

1554, oktober 26

Kreeg de Middelhof, die nog maar 9 zusters telde “alle hoog van jaaren, ja, eenigen stokout” verlof van de bisschop van Utrecht om een stuk land te verkopen (CA.14-3060).

1554, december 22

Werd besloten dat geen gilden, ambachten en neringen mochten worden gesticht zonder consent van de vroedschap (CA.15-3379).

1555, juni 14

Werd besloten dat de gilden zullen eten en drinken in het Stadhuis zoals zij tot nu toe gedaan hebben, mits men wacht tot de hoogmis uit is (EB.126).

1555, juni 22

Stond keizer Karel wederom een reductie toe van 500 pond in de bede (Reg.201)

1555, juli 24

Werd door de keizerlijke geheime raad aan Pieter van Foreest, medisch doctor te Alkmaar, toegestaan een Prognosticatie Almanach voor het jaar 1556 te doen drukken en verkopen (EB.126).

1555, oktober 21

Werd besloten drie stukken nieuwgemaakte land in de Voormeer te verkopen, met condities inzake de vuilniskuilen en het graven van een sloot (CA.15-3379, CA.18-275, CA.54-5, fol.12).

1555

Uit zekere sententie-provisioneel zou blijken dat de waarschappen van de Hondsbossche gehouden zijn jaarlijks rekening te doen in het stadhuis van Alkmaar (EB.126).

1555

Werden twee molens gebouwd in Geestmerambacht, naast de vier die er al stonden (CA.13-1408)

1556, april 25

Werd ene Mr.Claes Rusch, chirurgijn en geboren in Duitsland, door het Hof van Holland bevolen zijn getimmerte, gelegen binnen 100 roeden van de stadsvesten, af te breken (Reg.202).

1556, mei 26

Beschreven die van Alkmaar een vergadering tegen de 28e derzelve maand om met de grote steden in communicatie te komen wegens een extraordinaris bede (EB.127).

1556, mei 26

Werden twee fabriekmeesters benoemd op een salaris van 1 pond Vlaams (CA.57).

1556, mei 31

Huurden kerkmeesters vier beyerdluiden uit het gasthuis om de kruisen in de processie te dragen à 4 stuivers per jaar (CA.57).

1556, juni 18

Beloofde Clara van Nijvelt, ambachtsvrouw van Heiloo, niet te zullen gedogen dat iemand een tapperij begint tussen Jan Remmenlaan en de ban van Alkmaar (Reg.205).

1556, juli 7

Om de kooplieden te gerieven werd er kort recht gepleegd, doch de laatste tijd gingen vermogende lieden in appèl bij het Hof van Holland of de Grote Raad van Mechelen, teneinde schamele luiden, die bevreesd zijn voor de lange duur en de kosten van het proces, tot opgeven of schikking te dwingen, reden waarom koning Philips bepaalde dat van zaken beneden de 60 pond à 40 groten Vlaams geen appèl mogelijk is (Reg.206)

1556, augustus 12

Werd besloten de Kaksloot achter de Langestraat niet te dempen (CA.15-3379)

1556, augustus 13

Bestond de schutterij op iedere Doelen uit 112 man (EB.127).

1556

Is gemaakt de stenen brug in de Koningsweg en werd de Korte Nieuwesloot lijnrecht gemaakt, uitgediept en voorzien van stenen platingen. Louris Wouters en Ysbrand Franse waren fabriekmeesters op een jaarwedde van 6 gulden (EB.127, CA.15-3379).

1556

Werd het Weeshuis of Huisarmenhuis gesticht in het huis “daer de Jacobinen hunne residentie hielden, om hunne termynen te vergaderen, staende aen de zuidzyde van het Kerkhof” (EB.127, Wijnk.194v).

1557, januari 12

Kocht de stad een stukje aangewas, gelegen tussen de uiterste korenmolen van het Nieuwland en de kalkoven van Pieter Claesz Kannemaker, tussen de Voormeer en de gemene weg of dijk (Reg.208).

1557, 13 januari

Was er grote benauwdheid in de stad wegens gebrek aan broodgraan, zodat een last rogge 117 gulden kostte. In Amsterdam kostte een last rogge 99 goudgulden. Men mengde rogge en gerst om brood van te bakken en werden de poorten bewaakt, opdat geen brood zou worden uitgevoerd. Werd besloten 10,

12 à 14 lasten rogge aan te kopen om daarvan brood te bakken voor de arme luiden (EB.127, CA.38-36).

1557, januari 26

Werden de broden aan de arme mensen verkocht voor 3 ½ stuiver (EB.128).

1557, februari 5

Kregen de schippers hun gildebrief (CA.21-1179).

1557, april 10

Zijn twee brandstichters, na gewurgd te zijn, op Ropjeskuil verbrand. Andere misdadigers werden gestraft op de trappen van het stadhuis of achter op de Breestraat, waar thans (1747) nog de rechtspleging geschiedt (EB.128).

1557, april 13

Werd bepaald dat niemand binnen of buiten de stad anders zal bouwen dan met hard dak, uitgezonderd die van Over de Geest, Varnebroek, Nieuwpoort, Huiswaard en Boekel (CA.15-3380, EB.127).

1557, april 18

Mocht eenieder een zak of agle rogge komen halen voor zijn eigen huishouden, blijvende de rest voor de armen (EB.128).

1557, mei 23

Werden wederom 12 lasten rogge gekocht, de helft voor de armen, de andere helft voor de inwoners en 5 dagen later wederom 4 lasten (EB.128).

1557, juli 3

Besloot de stad een vierde part in de kosten wegens het maken van een sluis te Aartswoude door het bestuur van het Geestmerambacht voor haar rekening te nemen (EB.128).

1557, augustus 12

Werden alle kopers en verkopers van runderen tolvrij verklaard. De Oosterse Vloot, thuisgekomen zijnde, baarde grote blijdschap (EB.128).

N.B. Zie ook 29 mei 1558.

1557, november

Stond koning Philips toe dat de Waag zou worden vergroot, waarvoor huizen mochten worden afgebroken en een brug over de Mient gelegd (Reg.210,214, EB.131, Wijnk.195).

1557, december 3

Werd besloten op de Kaksloot of elders een schavot te maken om justitie op te doen (EB.131, CA.15-3380).

1557, december 6

Verklaarden de waarschappen van Geestmerambacht ontvangen te hebben van de stad Alkmaar de somma van 500 carolusgulden, wegens het vernieuwen van de sluis in de zeedijk bij Aartswoude (Reg.211).

1557

Werden de Langestraat en de Koorstraat vermaakt en werd een brug gelegd van de Mient naar de Voordam (EB.128).

1557

Claes Claesz Brouwer pachtte het schoutambt van Oudorp en Oterleek voor 4 jaar, waarvan een vierdepart het H.Geest Gasthuis te Alkmaar toebehoorde. Met latere verpachtingen (CA.24-1657, 1882, CA.27).

1557

Overleed te Leuven de zeer geleerde en met een hoogdravend verstand begiftigde Heer Petrus Nannius in de ouderdom van 57 jaar (EB.128, CA.18-96).

1557

Heeft de stad van de Grafelijkheids Rekenkamer voor 1750 gulden de tolleren van de paarden afgekocht (Wijnk.195).
N.B. Zie ook 22-1-1558.

1557

Boomkamp citeert een schrijver, die in 1557 de ruïne van de Phobustoren heeft gezien, waar de verrader van Vronen ingemetseld zou zijn geweest, welke ruïne men heeft afgebroken, waarna de steen naar Alkmaar werd gevoerd om het huis van de Nijenburgen bij de Doelen mee te bouwen, met de muur bij het water. Zijn ook veel stenen door de Nijenburgen verkocht, die het land van de Koning en de Rekenkamer gekocht hadden, welk land zij lieten afgraven. Boomkamp gelooft niet in een Phobustoren, maar meent dat het gaat om de afbraak van kasteel de Nijenburg, waarvan hij de ruïne beschrijft, zoals hij die gezien heeft (EB.129).

1557

Een kwaadaardige halsontsteking trad in 1517 voor het eerst in Holland op en wie binnen 8 uren geen hulp kreeg ging dood. In dit jaar was de ziekte er opnieuw, zodat binnen weinige weken te Alkmaar 200 mensen stierven (CA.57).

1558, januari 22

Kochten burgemeesters van Alkmaar van koning Philips de tol van Alkmaar, doende in de pacht 35 pond per jaar, voor de somma van 1750 pond (Reg.213, CA.38-37).

N.B. Zie ook 1557.

1558, april

Werden de huizen getaxeerd, welke zouden worden afgebroken ten behoeve van de nieuwe Waag, gelegen bezuiden het H.Geesthuys in het Schaepesteechgen, op de Mient en de Houutil, met taxatie van degenen die moeten bijdragen in de kosten (CA.18-276, CA.54-5, fol.33).

1558, mei 2

Werd aanbesteed het maken van een vak muurs ten behoeve van de fortificatie en werd de klokkensteller uit Den Haag ontboden om het nieuwe voorslag (van de waagtoren?) te bezichtigen (EB.131).

1558, mei 11

Werd besloten om samen met die van Amsterdam een sluis te maken in de Knollendammerdijk (CA.15-3380).

1558, mei 18

Werd besloten de burenen, die weigeren het bedrag te betalen waarop zij ten behoeve van de nieuwe Waag getaxeerd zijn, bij parate executie te dwingen. Tevens besloten eerst de Waag te bouwen en dan de platingen van de Voordam, alsook om de Zyldam op te rooien en de huizen bezuiden het H.Geesthuis af te breken ter vergroting van het (waag)plein (EB.131, CA.18-142).

1558, mei 29

Kwam de Oosterse vloot terug met graan tot grote blijdschap van geheel Holland (CA.38-37).

N.B. Zie ook 12 augustus 1557.

1558, juni 26

Stond koning Philips toe dat zijn vroomlanden mee zouden betalen in de twee nieuwe molens van Geestmerambacht, onder voorwaarde dat hij in plaats van 300 vrije geersen 600 vrije geersen zou hebben (Reg.216).

1558, juli 26

Gaf koning Philip de rentmeester van zijn vroomlanden en het bestuur van Geestmerambacht een ordonnantie inzake het kiezen van heemraden, het doen van de rekening en het plaatsen en onderhouden van pompen (Reg.218).

1558, augustus 6

Verzochten de huiszittenmeesters aan de bisschop van Utrecht om het Maria Magdaleneconvent of Witte Hof te mogen overnemen, met bijvoeging van het contract dienaangaande (CA.20-810).

1558, augustus 16

Werd besloten de Utrechtse kerkvoogd te verzoeken het St,Annaklooster te mogen kopen (EB.131).

1558, september 3

Gaven buurlieden van Luttik Oudorp getuigenis inzake de overlast door grote bierschepen, ten nadele van de Waag en de koophandel (Reg.219).

1558, september 13

Bevestigde de bisschop van Utrecht de overdracht van het convent van Maria Magdalene (Witte Hof) aan de huiszittenmeesters ten behoeve van een op te richten Ziekenhuis en Weeshuis (Reg.nr.220, CA.15-3076, CA.54-21, fol.398).

1558, november 1

Verklaarde koning Philips geleend te hebben van Floris van Teylingen 200 pond, Andries Sel 100 pond, Lucas Andriesz 100 pond, Geerte Claes 100 pond, Allert Claes Louwen 100 pond, Mr.Hendrik Rabbi 150 pond, Gheerte Jacobs 150 pond en de regenten van de Oude Hof 100 pond, tezamen 1000 pond, waarvoor hij een rente van 62 pond 10 schellingen geeft (EB.136).

1558, november 1

Ook gaf de koning een rente van 50 pond 5 schellingen wegens geleende gelden door de Jonge Hof (200 pond), Jan Jansz Buyser (150 pond), Claes Hendrickssz (100 pond), Barbera Hendricksdr, weduwe van Dirck Jacobsz (300 pond) en Maerten Wollebrandsz (150 pond) (Reg.221).

1558, november 21

Stond koning Philips toe dat aan burgemeesters van Alkmaar het recht van de gruit werd verkocht, doende jaarlijks 10 pond 10 schellingen, voor de somma van 525 pond. Op 26 november besloot de stad tot aankoop over te gaan (Reg. 222, EB.132, CA.15-3380).

1558

Is gekeurd dat de bierschepen van vrijdagnamiddag tot zaterdagnamiddag uit de Mient en het Luttkoudorp hebben te blijven (Wijnk.196v).

1558

Is de Mient verbreed van Comen Maertens sluis (op de Dijk) tot de hoek van de Zijdam, waar Cornelis Cossen placht te wonen en zijn al de straten met nieuwe platingen gemaakt. Mits dat die van de Voordam hun houttillen zouden afbreken, die op of aan het water stonden (Wijnk.196)

1558

Pachtten de burenen van de Voordam de Waag en meenden op de hoek van de Voordam een kleine Waag op te stellen om zo de nering aan zich te trekken, waartegen die van de Mient en het Fnidsen zich verzetten. De zaak werd opgelost door het leggen van een brug van de Voordam tot op het straatje bij het Klompje Goudt, waar toen de stadssecretaris Ariën Tessel woonde, welke brug de Kijfbrug wordt genoemd (EB.131, Wijnk.196).

1558

Werd verboden Gouds en Delfts bier voor meer dan 7 duiten per mengen te verkopen (EB.132).

1558

Waren er buiten de Friesepoort 28 huizen en kamers en in de Kooltuin 16. Aan de noordzijde van Luttk Oudorp waren twee kalkovens en een helling. De verponding of 10^e penning bracht 934 gulden 9 stuivers en 10 penningen op (EB.136).

1558

Was Mr.Laurens Sas pastoor van Alkmaar en was van geen goede naam “doordien hij de oprijvende nieuwigheden scheen toegedaan geweest te zijn en gezegd word ijndelijk van het Roomsche geloof afgeweken te zijn”(CA.277-63).

1558

Mr.Cornelis Kooltuin, een Alkmaars burger en pastoor te Enkhuizen, werd naar zijn geboorteplaats geroepen. Hij was echter nog maar weinig weken in zijn ambt of er kwamen al klachten bij de bisschop van Utrecht binnen over zijn smadelijk spreken over de Roomsche godsdienst. Reden waarom deze omstreeks Sacramentsdag de inquisiteur Niclaes de Castro naar Alkmaar stuurde om Cornelis Cooltuyn te arresteren, doch deze werd tijdig gewaarschuwd en vluchtte naar Embden, waar hij enige jaren later overleed (Wijnk.197, CA.277-63).

1559, januari 12

Ten bewijze dat Cornelis Kooltuin niet in 1545 maar in 1558 de nieuwe leer predikte, citeert Boomkamp uitvoerig uit een brief van Kooltuin van 12 januari 1559, waarin deze zijn ervaringen meedeelt. Leerlingen van Kooltuin waren Johannes Sakerides en Nicolaes Scheltius, beiden van Warmenhuizen (EB.132).

1559, februari 7

Werden de goederen van Cornelis Kooltuin wegens ketterij verbeurd verklaard (EB.139).

1559, april 3

Waren er blijkens een protocol van Dirck van Foreest twee lijnbanen bezuiden de Bordeelsteeg (CA.15-3336)

1559, mei 4

Werd door die van Alkmaar en Amsterdam een sluiswachter aangesteld te Knollendam (EB.138, CA.15-3380).

1559, juni 12

Werd opnieuw het bouwen van huizen buiten de stadsvesten verboden, behalve Over de Geest, Nieuwpoort, Huiswaard en Varnebroek (CA.15-3383).

1559, juli 29

Getuigden Symon Jansz Brouwer, oud 73 jaar, Andries Pietersz Zel, oud 71 jaar, Cornelis Claesz, oud 70 jaar, en Jan Jansz Buyser, oud 62 jaar, op hun eed als vroedschap, dat zij sedert de plundering van Alkmaar door de Gelderse Friezen (1517) geen keurboeken gezien hebben die ouder zijn dan 1518. Getuigde Andries Zel tevens, dat men in de burgemeesterskamer halverwege de kuiten door het verscheurde papier kon gaan (Reg.223).

1559, augustus 11

Bepaalde het stadsbestuur dat het Mannengasthuis verplaats zou worden naar de Witte Bagijnhof en dat het bij het brouwhuis een vierkant stuk grond zou nemen voor het bouwen van een Pesthuis. Het Weeshuis werd gevestigd in het gebouw van het Mannengasthuis achter het stadhuis en de twee vicarieën zouden in de kapel van het gasthuis blijven, terwijl de Beyerd naast het stadhuis aan de stad kwam (V1, 280).

1559, augustus 28

Kocht de stad Alkmaar het huis en erve De Naedorst, dat stond bij de reguleren in de ban van Heiloo en dat vervolgens werd afgebroken (Reg.224).

1559, november 1

Werd een windas met rad (overtoom) te Hensbroek gebouwd, waarvan Alkmaar de helft betaalde (CA.19-491).

1559, december 11

Werd besloten mee te betalen aan de reparatie van de sluis te Aartswoude (CA.15-3383).

1559, december 23

Werd besloten een nieuwe overtoom met twee wielen te maken in de dijk buiten de valbrug naar Oudorp en zouden burgemeesters proberen Mr. Allert Cooltuyn te contracteren als stadsdokter voor 6 jaar à 36 gulden per jaar (CA.57).

1559

Was Nicolaes Vorstius rector van de Latijnse School en werd hem gelast geen knaapjes boven de 9 jaar in bijscholen te houden, maar dat die in de Lage School zullen gaan (EB.138).

1559

Werden de Rethorykers verdacht van ketterij, reden waarom zij hun spelen niet mochten opvoeren en geen verzen uitgeven (EB.140).

1560, februari 5

Deed het Hof van Holland uitspraak in het geschil tussen het stadsbestuur en het Chirurgijnsgilde, dat voornamelijk handelde over de vraag of het de poorters vrijstond een chirurgijn te kiezen van buiten de stad, wegens de onbekwaamheid van de 7 chirurgijns hier ter stede (Reg.225).

1560, maart 1

Omdat de goederen van het klooster de Blinken te Heiloo werden toegewezen aan het kathedraal kapittel van het nieuwgestichte bisdom Haarlem, werden de Regulieren bij pauselijke bul ontslagen van het kloosterleven. Een deel hunner werd opgenomen in het kathedraal kapittel en de overigen werden geplaatst in de abdij van Egmond (CA.277-148).

1560, maart 11

Werd de meelmolenaars verboden duiven, ganzen, hoenders, eenden en varkens te houden, alsook dat voortaan geen huizen en zoutketen aan de noordzijde van de stad gebouwd mochten worden, maar dat men aan de zuidzijde, naar de stads ton toe, zou bouwen (EB.142, CA.15-3383).

1560, maart 12

Jan Jansz van Boeckel, eigenaar van het huis met overtoom en windas in de Huigendijk, kwam met het stadsbestuur overeen, dat de stad bezijden zijn overtoom er een mocht leggen, met dezelfde vrijdom als de schuiten hebben die over de zijne gaan (CA.57).

1560, maart ..

Stelde de vroedschap regels vast inzake absentie en het besluiten bij meerderheid van stemmen (EB.142, CA.15-3382).

1560, mei 25

Op een klacht van de stad Delft, dat Alkmaar heeft gekeurd dat Delfts bier niet duurder verkocht mag worden dan Alkmaars bier, werd deze keur door de Hoge Raad te Mechelen nietig verklaard. Ook mocht Alkmaar vreemd bier niet met een accijns belasten (EB.141, Reg.226).

1560, mei 31

Werd besloten de Kaksloot te dempen en de privaten op de rooilijn te brengen, mits eenieder zijn eigen privaat met kelder zou maken (EB.141, CA.15-3383)

1560

Kregen Willem Anthonisz, Thomas Heertjes en Dirk Maertense ieder een lening van 400 gulden om nieuwe zoutketen te bouwen, welke in september voor het eerst gezoden hebben (EB.141, Wijnk.198, CA.18-143).

1560

Werden een windas en overtoom gemaakt bij de Huigendijk (EB.141).

1560

Kwam het Mannengasthuis overeen met de grafmaker, dat deze 8 stuivers per jaar zou ontvangen en daarvoor de graven zou delven van degenen, die in de beayerd of het nieuwe ziekhuis zouden overlijden (CA.24, 1834, 1886, CA.27).

1560

Werd d'Aelmeer (Daalmeer) bedijkt (CA.38-39)

1561, januari 27

Bepaalde het Hof van Holland, dat de ordonnantie van het stadsbestuur tegen de overlast veroorzaakt door bierschepen terecht genomen is (Reg.227).

1561, februari 26

Ontving de stad een gunstig vonnis van het Hof van Holland in het proces met Delft over het belasten van Delfts bier (Wijnk.196v).

1561, maart 5

Werd besloten grenspalen met het wapen van Alkmaar te plaatsen op de banscheidingen met Heiloo, Egmond en Bergen, maar op 22 oktober werd besloten dit vooropuig uit te stellen (EB.142, CA.15-3384).

1561, maart 11

Werd besloten ingevolge koninklijk octrooi een waarschap te kiezen voor Geestmerambacht (EB.142).

1561, maart 23

Werd besloten dat de gilden niet meer zullen vergaderen in het Stadhuis maar beneden in de school, mits dat men een vervangende plaats zal vinden voor de jongste school (EB.142, CA.15-3381).

1561, augustus 18

Verklaarden enige hoogbejaarden dat de Kaksloot reeds in 1500 aan weerskanten een straat met plating had ter breedte van 7 of 8 voet en dat tegenover de Krebbesteeg een bruggetje over de Kaksloot lag (CA.15-3335).

1561, oktober 12

Een van de eersten die de nieuwe vaart van Antwerpen naar Brussel bevoeren was een Alkmaars schip geladen met rogge. De schipper kreeg een zilveren St.Michiël en de bemanning werd onthaald op schapenbout en rijnwijn (vdW.61, CA.57).

N.B. Van der Woude plaatst deze gebeurtenis in 1560 z.d.

1561, november 28

Verleende koning Philips aan Claes Hendricksz, poorter van Alkmaar, octrooi om de Vronermeer te bedijken onder zekere voorwaarden (Reg.228, Wjnk.198v, CA.38-40).

1561, november 29

Verkochten de regenten van het O.L.Vrouwen Gasthuis alias het Mannengasthuis aan de stad Alkmaar een huis en erve, afkomstig van de Witte Bagijnen, onder voorwaarde dat de stad een scheidsmuur en een brug over de Nieuwesloot zou bouwen (Reg.229).

1561

Werden de Nieuwe Doelen genaamd St.Sebastiaansdoelen voor de Jonge Schutterij gebouwd. De eerste steen werd gelegd door koning Philips van Spanje, die toen te Alkmaar was, zoals onlangs nog te zien was op een glasraam in de Doelen (vdW.61, Wjnk.198v).

1561

Zijn inderdaad in dit jaar de Jonge of Nieuwe Doelen gemaakt. Maar dat de eerste steen werd gelegd door koning Philips, zoals Van der Woude beweert, is onjuist, want Philips was toen al lang weer naar Spanje vertrokken, namelijk op 25 augustus 1559 (EB.142, Wijnk.197v).

1561

De Carmelieten te Oudorp leefden niet volgens de regel en verwaarloosden de altaardienst. Ook verleenden zij onderdak aan drie moordenaars, alsof zij een vrijplaats waren (CA.18-241).

1561

Op last van het Hof van Holland werd een jacht op landlopers gehouden en stuurde men hen naar de galeien (CA.19-492).

1561

Werd Heer Jan Cornelisz alias Jan Speck van Warmenhuizen voor een jaar altarisist te St.Maarten, nadat hij 15½ jaar pastoor te Hensbroek was geweest en zich daar zeer gehaat had gemaakt. Hij was de schrijver van een kroniek (zie CA.19, bl.490-503).

1562, mei 5

Werd besloten een vijver te graven ten behoeve van de brouwerijen, mouterijen en dergelijke (EB.142, CA.15-3381).

1562, mei 31

Besloten zeker huis ("dit schynt my het huis het Nagtglas geweest te zijn") tot gebruik van de gilden te maken. Ook zou men het huis, waar eertijds de runmolen gestaan heeft, aankopen om daarvan te maken een Fabriekhuis om de stads materialen te bergen (EB.142, CA.15-3381).

1562, augustus 4

Kocht de stad een schuur met molenwerf en halve steeg op het oosteinde van de Laat, bestemd voor de bouw van het Fabriekhuis (Stadstimmerwerf) (Reg.230).

1562, september 16

Beloofde Claes Claesz alias Bommer de plating te onderhouden, welke de steden Amsterdam en Alkmaar gelegd hebben van de Knollendammer sluis tot achter zijn huis bij de sluis (Reg.231).

1562, september 18

Ter beveiliging van het nieuwe land van de Zijpe en het oude land van Geestmerambacht achtte de koning een nieuwe verstoeling nodig, waartoe hij 4

commissarissen benoemde, met bevel aan Alkmaar hun alle hulp te bieden (Reg.232, EB.143).

1562, oktober 29

Werd besloten het huis en windas bij de Huigendijk te kopen en wielen op het windas aan te brengen (EB.143, Wijnk.199, CA.15-3381)

1562, november 14

Besloten het leggen van een verlaat in de Huigendijk bij Geestmerambacht te verhinderen (CA.15-3381).

1562, november 15

Besloten twee bruggen te leggen tussen de Friese poort en het Quakelbruggetje, doch zo breed en hoog dat er geen ponschuiten door kunnen, alsook van het gasthuis zoveel land te kopen als voor een singel benodigd is (CA.15-3382).

1562, november 23

Sloten burgemeesters een overeenkomst met die van Haringhuizen over het verlaat bij het Blokhuis te Zijde wind (CA.57).

1562, december 9

Schreef Alkmaar aan de koning, dat ten gerieve van de marktvaarders in 1547 twee overtomen waren gelegd in de Huigendijk bij Jan Boyes, doch dat de Schager en Nedorper koggen een verlaat in die dijk willen maken, hetgeen zeer ten nadele zal zijn van 's konings waag te Alkmaar en de visserij te Rustenburg, verzoekende hun request af te wijzen (CA.21-1173).

1562, december 23

Werd aan de bedijkers van de Zijpe toegestaan met 12 of 14 families in de stad te komen wonen en 25 jaar lang vrijdom van exue en accijs te genieten, ook de weduwen zolang die niet hertrouwden (CA.57).

1562

Werd Adriaen Maet, die door zijn moeder gevankelijk naar Antwerpen naar de galeien was gebracht, door het stadsbestuur teruggehaald en in triomf binnen Alkmaar gevoerd (CA.57).

1562

Werden 4 bruggen gelegd, namelijk bij Comen Maertensz op de Dijk, over de Kooltuin over de sluis, bij Jan Vaars op het Luttik Oudorp en bij de bocht op het Verdronkenoord (CA.18-144).

1562

Werd het voorslag van de Waag en van de Grote Kerk gemaakt (vdW.62).

N.B. Volgens Boomkamp geschiedde dit reeds in 1541 (EB.143). Zie ook 1558, mei 2.

1562

Werd het Vrouwenbroederklooster buiten Alkmaar verkocht en zijn veel beelden, kazuifels en dienstkleden aan de kerken van Opdam en Hensbroek gekomen (CA.19-492).

1563, februari 4

Werd besloten een kaart te doen maken van de banscheidingen in de Egmonder- en Bergermeer en daarmee naar de Rekenkamer te reizen, alsook naar Brussel, wegens het geschil met de graaf van Egmond en de heer van Bergen. Binnen de limieten van Alkmaar lagen de eilanden Robonsbosch, Kijfbosch of Rijgershorn, Thymansbosch, de tuinen bij Huygenbosch, Groot en Klein Engelandt, Jaepenbosch, Oostenbosch en Drynckelbosch (CA.57, CA.85).

1563, juli 17

Werd Mr. Volkert Blaeuschuyt van Enkhuizen aangenomen als advocaat wegens het geschil over de banscheidingen in de Egmonder- en Bergermeer (CA.57).

1563, augustus 11

Besloten dat een burgemeester naar de bisschop zou reizen om Heer Jan Rufus en Mr. Willem Claesz te presenteren “om de pastorie dit jaar te bewaren” (CA.57).

1563, november 6

Sloten Alkmaar en Haarlem een verdrag inzake het recht van exue (Reg.237)

1563, november 10

Sloten Alkmaar en Enkhuizen een verdrag inzake het recht van exue (EB.143, Reg.238).

1563, november 18

Werd Daniel Tergoorts, smallelakenwever, toegestaan met zijn ambacht door te gaan, ondanks het privilege van het Weversgilde (CA.57).

1563, november 23

Besloot de vroedschap haar aanbod aan de heren van Egmond en Brederode te handhaven, namelijk om op stadskosten een vaart te maken tussen de stad en de Bergermeer en daarenboven 180 pond Vlaams te schenken, mits de oude vaart zou blijven bestaan en ieders jurisdictie en limieten onverlet zouden blijven (Reg.239, CA.14-2248).

1563, december 22

Werd een ordonnantie voor de molenaars op het maalloon en het thuisbrengen van het gemalene vastgesteld (CA.57).

1563

Omdat sommigen tijdens de jaarlijkse Paardenmarkt buiten de Friese poort begonnen te handelen, tot nadeel van de stad, werd de Koningsweg als marktplaats aangewezen (EB.143).

1563

De Diggelsteeg werd van 4 ½ voet verbreed tot 8 voet. Het Luttik Oudorp werd van een stenen plating voorzien en werd een brug bij Simon Harcksz tegenover de St. Annastraat gelegd. Ook werd het vervallen Carmelieten- of Vrouwenbroederklooster afgebroken en verkocht, tegen de zin van pater Willem Quaedzaet, nemende de prior de roerende goederen en glasramen mee naar Haarlem, doch zekere conventueel, die van een buitenlandse reis thuiskwam, is in de kerk gaan wonen, maar moest een goed heenkomen zoeken toen op Texel door de soldaten de beelden verbrand werden en veel wanorde ontstond (EB.143, Reg.234, 235, Wijnk.199, CA.18-144, CA.54-5, fol.11, 63). N.B. Volgens Wijnkoper werd het klooster in 1562 afgebroken.

1563

Werd meester Rembrant Symonsz Organist aangesteld om het orgel in het H.Geest Gasthuis naar ouder gewoonte te bespelen. Met latere aanstellingen (CA.24.1699, CA.25-4441).

1564, januari 19

Werd besloten dat de vier speellieden voortaan 6 gulden per jaar zouden ontvangen, mits dat de stad vrij zou zijn (van de betaling?) van de rest van de instrumenten en zij de stad om niet zouden bedienen (CA.54-6, fol.23).

1564, april 14

Legden het stadsbestuur en de hoofdingelanden van de Hondsbossche een geschil bij inzake de sloten en straten bij het gemenelands erf op het Verdrunkenoord en het leggen van een brug (Reg.242).

1564, april 14

Verkocht het stadsbestuur aan het hoogheemraadschap van de Hondbossche het gemenelandserf aan het Verdrunkenoord (CA.57).

1564, juni 3

Gelastte het Hof van Holland de rentmeester van Kennemerland c.s. te onderzoeken hoe de limietscheidingen in de Egmonder- en Bergermeer liepen (CA.65).

1564, juni 5

Beloofden Lamoraal, graaf van Egmond, en Hendrick van Brederode, heer van Bergen, de molenmeesters van de Brandgen Heynis molens te hulp te komen indien dezen het proces tegen de erfgenamen van Claes Corff wegens een erfpacht van 220 rijnsgulden 2 stuivers zouden verliezen (Reg.243).

1564, september 13

Hielden de gildebroeders van het O.L.Vrouwen of Papengilde een maaltijd in het stadhuis. Dit gilde bezat vele landerijen en hun maaltijden duurden veelal 5 dagen (CA.16-1193).

1564, december 23

Is Mr.Steven aangenomen als chirurgijn of stadsmeester voor 24 gulden per jaar, mits bedienende alle gasthuizen en schamele luiden om Gods wil (CA.57).

1564

Werd de Laet doorgetrokken tot in de Bergermeer en werd dit meer, alsook de Egmondermeer bedijkt volgens akkoord tussen de graaf van Egmond, de heer van Brederode en de stad Alkmaar, betalende de stad 600 gulden. En zijn er stenen bruggen gelegd bij de Quakel, aan het einde van Luttk Oudorp bij Claes Hendrix en op het Verdronkenoord bij Claes Neetjes. Ook is besloten het landje achter Luttk Oudorp, genaamd Torenburg, aan te kopen (EB.144, Wijnk.200v, CA.18-145, CA.38-41).

1564

Werd in dit jaar en in volgende jaren Geestmerambacht verstoeld en opgemeten (CA.21-1211 t/m 1256, 1341 t/m 1343, 1385 t/m 1392).

1565, januari 18

Werd besloten een huis of twee kamers op de Heul te kopen om twee schoutendienaren te huisvesten. Zij mochten geen kwaad regiem voeren of bordeel houden (CA.57).

1565, februari 12

De vuilniskuil aan de zuidzijde van de Zakkenstraat werd opgeruimd, de steeg werd verlengd tot aan de stadsvesten, alwaar een nieuwe vuilniskuil zou worden gemaakt (CA.57).

1565, februari 28

Werd het landje Hoog Torenburg door de stad aangekocht, onder conditie dat het huisje met de boomgaard van Huibert Pietersz in de Kooltuin zou blijven staan. Ook werden enige roeden land gekocht tot het graven van de nieuwe vaart, liggende bij de Houten buiten de Geesterpoort. In die tijd stond er een toren op het Nieuwland (EB.146, Reg.244).

1565, maart 28

Werd met die van Obdam overeengekomen een overtoom te leggen, zoals met die van Hensbroek is gedaan (CA.58).

1565, mei 14

Werd Sebastiaen Craenhals, baljuw van Bergen, als de eerste dijkgraaf van de Hondsbossche aangesteld “en omdat die naderhant tot den gemeenen vyant overliep wierdt in 1574 jonkheer Floris van Jutphaes aangesteld” (CA.65, CA.134).

1565, mei 28

Besloten de graaf van Egmond, de heer van Bergen en de ingelanden van Brantgen Heynis molens een verlaat te maken op gezamenlijke kosten (CA.14-2083).

1565, april 16

Werd besloten een gecommitteerde naar Keulen te zenden om daar voor 60 à 100 daalders een prove in een college te kopen (CA.58).

1565, juli 14

Hield Jan Arentsz, geboren te Alkmaar, zijn eerste openbare predikatie buiten Hoorn. Hij was een mandenmaker en had tezamen met Pieter Cornelisz het vak geleerd van Albert Gerritsz, die een leerling was van Cornelis Kooltuin. Na het vertrek van Kooltuin schijnen de baas en zijn twee knechten heimelijk de nieuwe leer verkondigd te hebben, tot schade van Egbert Huik, die de pastorye van Alkmaar voor 500 gulden jaarlijks gepacht had (EB.147).

1565, juli 21

Hield Jan Arensz buiten Alkmaar een predikatie en Pieter Gabriël deed dit de volgende dag. De 31 juli preekte Jan Arentsz in de Bergermeer, vervolgens in de lijnbaan buiten de stad, daarna in de schuur over de Geest, waar in december het nachtmaal werd gehouden. Maar door het bulderen van Egbert Huik is Jan Arenrtsz naar Kampen vertrokken en Albert Gerritsz en Pieter Cornelisz naar elders. Van Kampen is Jan Arentsz beroepen naar Amsterdam en vandaar vluchtte hij naar Embden, om tenslotte te Amsterdam te overlijden (EB.146, Wijnk.201v, CA.85).

N.B. Volgens Wijnkoper werd de eerste predicatie op 31 juli 1566 gehouden.

1565, augustus 20

Deed Margareta van Parma uitspraak in een geschil tussen de procureur-generaal des konings en de heren van Egmond en Bergen inzake de eigendom en jurisdictie in de Egmonder- en Bergermeer, die beide heren geheel aan zich wilden trekken, in weerwil van de limieten van Alkmaar en Heiloo. Op St.Matthijs (24 februari) was de dijkkring gesloten en in mei stonden er al watermolens (Reg.249, CA.22-1420).

1565, september 1

Kwam de heer van Brederode met zijn vrouw en twee zusters en vergezeld van de prins van Oranje in de stad, ondanks het verbod van de gouvernante om hen te huisvesten. Zij logeerden In Coelen bij de kerk en de volgende dag bezochten zij juffr. Wilhelmina van Sonneveld op haar ziekbed. Hem werd een request aangeboden om de kerk der Minderbroeders aan de gereformeerde burgers te geven, waarop hij antwoordde daartoe niet bevoegd te zijn (EB.149, Wijnk.202).

1565, september 3

Vertrok de heer van Brederode met zijn familie uit de stad en zodra hij weg was hebben enige lieden in de kerk der Minderbroeder alles aan stukken geslagen, waarop de broeders over de muur en zwemmend door de gracht vluchtten, maar de volgende dag zijn zij door burgemeesters en het gerecht weer teruggebracht (EB.149)

1565, oktober 25

Stond stadhouder Willem van Oranje toe dat de keurdag wederom enige dagen voor Kerstavond gehouden zou worden in plaats van in mei (Reg.251).

1565, november 13

Kreeg Zimon Jansz, drukker te Haarlem, consent van het Hof van Holland om een almanak en prognosticatie voor het jaar 1566 te drukken, welke almanak gemaakt is op de meridiaan van Alkmaar door dr.Laurens van Oirschot (CA.65).

1565, december 21

Werd Mr.Lourens Oirschot als rector van de Latijnse School ontslagen en Mr.Pieter (Meerhout) in zijn plaats aangesteld (EB.146, CA.18-283).

1565, december 21

Omdat er pal buiten de Friesepoort steeds meer neringen kwamen, tot schade van de poorters, werd besloten de koning te verzoeken Oudorp bij de stadsjurisdictie te voegen, of anders te bepalen dat binnen 600 à 800 roeden van de stad geen nering mag worden gedaan (CA.57).

1565

Burgemeesters gaven de gilden opdracht hun altaar te ontmantelen en hun goederen op te slaan, maar toen is het volk gekomen en heeft alles aan stukken gesmeten en vernield en is Guurt Jacobs, oud tussen 60 en 70 jaar, van schrik dood gebleven (EB.150).

1565 Tijdens de beeldenstorm werd de gouden engel met het H.Bloed gestolen (CA.38-83).

1565

Het is mogelijk in deze tijd gebeurd, dat een discussie over de godsdienst is gehouden ten huize van Clement, waard in 't Gulden Vlies, tussen Jan Arentsz en Reinier Cant enerzijds en Jan Hoog en Laag, priester, Claes Pietersz, kapelaan, en Jan Lap, proost te Haarlem, die duurde van 9 tot 11 en van 2 tot 4 uur, doch door burgemeesters beëindigd werd wegens de grote toeloop van volk. Pastoor Evert Huik, die heftig bulderde tegen de Lutheranen, placht dit ook te Leiden te doen, doch geraakte kort daarna in het Dolhuis te Amsterdam, waar hij meer dan 25 jaar verbleef en in 1594 stierf (EB.148).

1565

Werd de nieuwe Vismarkt gemaakt, waarvoor twee huizen werden afgebroken. Ook werd de visserij van de Quakelbrug door Mr.Jacob Pijnsen in erfpacht genomen van de keizer, doch toen hij overleden was kochten de molenmeesters van de Brantgen Heynes molens deze visserij voor 220 pond 2 schellingen 8 groten jaarlijkse erfpacht. Deze visserij dreigde verloren te gaan door het droogmaken van de Egmonder- en Bergermeer, zodat een geschil ontstond met de bedijkers. De zaak bleef echter slepende en nog in 1609 betaalden de contribuanten van de Brantgen Heynes molens een omslag (EB.144, Wijnk.201).

1565

In dit jaar en volgende jaren werden vele huizen en erven aangekocht ten behoeve van de fortificatie en andere stadswerken (Reg.252 e.v).

1566, januari 7

Werd een ordonnantie voor de poortiers en boomsluiters vastgesteld (CA.18-281, CA.55).

1566, mei 29

Was er een procedure voor het Hof van Holland en werd aan de kapelanie op het altaar van St.Jan Baptist in de kerk van Alkmaar, gesticht door Willem Foppe of Joppe, bij minnelijke schikking de somma van 180 gulden toebedeeld (V1, 295, 296).

1566, augustus 5

Werd besloten dat de schutterij en andere buren goede wacht zouden houden, alsook aan Hoorn, Medemblik en Enkhuizen voor te stellen wacht te houden op de zeedijken en te Kolhorn, ter vermindering van oproer (CA.18-283).

1566, september 5

Werd een keur afgekondigd tegen beledigen en narepen, er werden 30 personen aangesteld om de kerken te bewaken en moesten ook de stadsboden en de bieren zakkendragers zich gereed houden (CA.18-283).

1566, oktober ..

Werd besloten de koning te verzoeken de Waag voor 20 jaar in pacht te mogen nemen, mits dat de Beyerd van het H.Geesthuis en het huis van Erm Jansz mochten worden afgebroken ten behoeve van de Waag. En zou de Beyerd worden overgebracht naar het St.Elisabeth Gasthuis (CA.18-285).

1566, december 23

Werd Mr.Pieter Meerhout voor 5 jaar aangenomen als rector van de Latijnse School voor 200 gulden per jaar, mits daaruit betalende het loon van de meesters van de 4 scholen (klassen). In 1567 werd zijn wedde verhoogd tot f.272,- en op 25 augustus 1572 werd hij ontslagen (CA.57).

1566

Voor het halen van de meibomen op meiavond bij de Regulieren en op ter Coulster te Heiloo werd 12 stuivers aan vracht betaald (CA.13-1369).

1566

Zijn de meeste kerken in Holland gedurende 28 weken gesloten geweest, maar op bevel van het Hof weer geopend. In de kloosters heeft men echter altijd mis gelezen. In sommige plaatsen hebben de priesters hun priesterschap verzaakt en kwalijk over hun priesterlijke staat gesproken. Zij zijn in de Kersttijd naar Alkmaar gekomen om ontwijfd en ontpriesterd te worden, te weten de pastoor van St.Anthonis te Hoorn en de priesters van Nieuwe Niedorp, Sijbekarspel en Twisk (EB.151, CA.19-494).

1566

Werd de Achtermeer bedijkt, nadat reeds in 1534 de palen waren geslagen. En werd de impost door de Staten van Holland verpacht aan Augustijn van Teylingen (Wijnk.202v, CA.18-117, CA.38-42).

1567, februari 26

Deden de erfgenamen van Christina van Torenburg een door haar gestichte kapelanie teniet door de landerijen te verkopen, waarvan de opbrengst gebruikt

zou worden tot stichting van twee woningen voor leden van hun geslacht, alsook zouden zij zekere erfpachten benutten door een jongeling uit hun geslacht voor priester te laten studeren (V1, 298).

1567, maart 21

De tafelhouder van de leningen te Haarlem werd toegestaan alhier een tafel van lening gedurende 6 jaar te houden, mits niet meer winst nemende dat 1 blank per week op een pond Vlaams en na een jaar de openstaande panden te verkopen en het surplus aan de eigenaren te restitueren (CA.15-3392).

1567, mei 24

Deed de gouvernante een plakkaat uitgaan tegen de ketters, waardoor velen op de vlucht sloegen (EB.154).

1567, juni 28

Werd Sebastiaen Craenhals, baljuw, rentmeester en houtvester van Bergen van de (gevluchte) heer van Brederode, door de Rekenkamer van Holland voorlopig in zijn ambt gecontinueerd (V1, 300).

1567, juli 7

Werd de graaf van Bossu tot stadhouder van Holland aangesteld in de plaats van de prins van Oranje. Hij kondigde strenge maatregelen af tegen de ketters, waarna opnieuw velen vluchtten (EB.154)

1567, juli 19

Werd aan de baljuw van Egmond vrijdom van accijns verleend zo lang hij in functie zou zijn, noch zou men hem met officiën belasten (CA.15-3385).

1567, september 20

Vond de eerste vergadering plaats van de Raad van Beroerten of Bloedraad (CA.333).

1567

Werd de abdij van Egmond geplunderd door de knechten van de heer van Brederode. Zij beroofden ook de pastoor van Oudorp en plunderden de kerk van Oterleek (EB.154)

1567

In dit jaar zijn de predikatiën weer opgehouden (CA.38-44).

1567

Werd de Zwijnsmeer bedijkt (EB.158, CA.18-284).

1567

Kwamen Gijsbrecht en Diederik van Batenburg met hun manschappen, waaronder een deel van het volk van Hendrik van Brederode, van Amsterdam naar Alkmaar en verlangden doortocht door de stad. Zij werden achtervolgd door de graaf van Megen. Zij lieten te Hoorn hun volk in de steek en gingen te Medemblik scheep, maar werden bij Harlingen aangehouden. Een aantal van hun mannen werd te Brussel geëxecuteerd (Wijnk.203, CA.18-148, 200, 943 e.v, CA.19-494, CA.38-45, CA.41-14, CA.333).

1567

Werden drie stenen bruggen op de Laat gemaakt, te weten een tegenover het Nieuwland, een tegenover de Huigbrouwersteeg en een tegenover de Boterstraat (CA.18-232a).

1567

Bestond voorheen de adel van de schutterij uit een deken, 4 raden, 4 hoplieden en 18 provoosten, in dit jaar werden zij kapitein, hoofdmannen en luitenants genoemd. Voorts waren er 1 provoost en 2 vaandrighs. Nadien kwamen er steeds meer functies bij (CA.316).

1568, januari 10

Kwamen de ingelanden van de polder van den Oicken of Noeken, gelegen voorbij Huyswaert in de ban van Bergen, overeen om jaarlijks twee molenmeesters aan te stellen, een uit de eigenaren en een uit de gebruikers, met instructie (V1, 302).

1568, februari 11

Is Heer Jan Rufus opnieuw aangenomen als predikant voor f.40,- per jaar. En als de inkomsten de lasten van de pastorie niet konden dragen zou de stad helpen dragen (CA.58).

1568, april 24

Sloten de zusters van de Jonge Hof een contract met Franchois van de Cruyse, inhoudende dat zij twee jaar lang al het lijnwaad zouden leveren dat zij weefden (V1, 303).

1568, mei 4

Werd besloten het zakkendragershuisje op de Achterdam af te breken, doch is in september contrarie besloten (CA.18-284).

1568, mei 10

Werd de Meie-omweg, die door de beroerten was uitgesteld, alsnog gehouden met het Sacrament en de schel langs de straten te gaan. En werd de

stad veroordeeld de kosten van het herstel van het klooster der Minderbroeders te betalen. Ook werd goedgevonden het brouwhuis van de Witte Zusters in te richten als Pesthuis (EB.154, CA.18-284)).

1568, mei 12

Werd besloten twee valbruggen te maken, een aan de Friesepoort, de ander aan de Geesterpoort (EB.160, CA.18-284).

1568, mei 19

Werd Jarich van Tjepma, rentmeester der vroomlanden, beëdigd als ontvanger der verbeurd verklaarde goederen van ketters in Noord-Holland, maar de goederen van de gevluchte heer van Brederode zouden blijven onder de rentmeester van Kennemerland en West-Friesland. Tjepma's borg was Jacob Muys (EB.159).

1568, juni 4

Zijn Lamoraal, graaf van Egmond, en Philips, graaf van Hoorne, door de hertog van Alva ter dood veroordeeld en de volgende dag op Pinksteravond met het zwaard geëxecuteerd, eerst de graaf van Egmond en daarna de graaf van Hoorne (CA.85).

1568, juli 12

Besloten een secretaris aan te stellen voor de tijd van een jaar bij advies van het Mannengasthuis en burgemeesteren met het gerecht en heeft Claes Harcksz op last van het Hof van Holland het schoutambt aanvaard (EB.160, CA.15-3385).

1568, juli 23

Werd Dr.Cornelis Verheyden wegens ketterij onthoofd. Hij was een vriend van Dr.Pieter van Foreest, voor wie hij 3 uur voor zijn terechtstelling een carmen schreef (CA.22-1404).

1568, augustus 31

Werden de navolgende gevluchte personen te Alkmaar door de hertog van Alva ingedaagd: Pieter Cornelisz alias Grote Philip, Sybrand de Barbier, Mr.Arnout Rozenberg, drost van Vianen, Hein Soene, Cornelis Pietersz Coning, Adriaen Hendricksz, Cornelis Valkoog Kleermaker, Mr.Laurens de Lant, Mr.Thomas Kleermaker, Jan Pietersz Lapsaje, Willem Jansz de Steenhouwer, Nicolaes Jansz Timmerman, Jan Fransz Born Loofwerker, Pol Adriaensz, Nicolaes Hendricksz de Vrieseweaver, Nicolaes Adriaensz Rysbrant, Ysbrant Cornelisz van Schoorl, Willem Mostert, Adriaen Doedesz, Mr.Nanning van Foreest, Dirk en Jan van Foreest, Mr.Willem Franse med.dr., Willem van Trier, Bruin Gerritsz, Johan de Boer, Mr.Gysbert Cornelisz Schilder, Willem Lambrecht Boekhandelaer, Colyn Anthonisz, Cornelis Jansz van Nieuwburg, Simon van Schoorl, schrijfmeester

der stad Haarlem, Dirk Maertensz van Schagen. En van Schoorl en Kamp Adriaen Cornelisz alias Roodhooft, Ridder Thomasz, Johan Huik, Adriaen Jacobsz en Frederick Bartholomeusz, zijnde ene Jan van Campen en nog iemand door het sluiten van de poorten gevangen (EB.159, CA.14-2303, 2313, CA.54-30, fol.4).

1568, september 28

Werd de drie zusters van het St.Annaconvent jaarlijks 2 gulden toegezegd wegens verlies van het brouwhuis, de boomgaard en anderszins en werden 2 trompetters aangesteld om elk half uur op de toren te blazen (EB.158, CA.18-285).

1568, november 13

Werd bij Dirck Maertensz te 's Hage het hart uit de borst gerukt en werd hij vervolgens onthoofd en gevierendeeld. Afkomstig van Schagen, doch in Alkmaar woonachtig, was hij een van de leiders van de beeldenstorm te Alkmaar. Daarna wierf hij in het Kleefse een bende krijgslieden, die het platteland van Noord-Holland teisterden (EB.150, CA.19-489).

1568

Heerste er een strenge vorst, die duurde tot in april (EB.158).

1568

Werden verscheidene huizen bij de Quakelbrug buiten de Friesepoort verworven voor het maken van een stadssingel (EB.160).

1568

Werd een akkoord gesloten met de heer van Boecholt inzake de vaart door de Zijpe (Wijnk.205).

1568

Werd door de bedijkers van de Egmonder- en Bergermeer besloten een brug te leggen op het veer bij de Canisstraat en zou de stad 150 gulden bijdragen (CA.54-9, fol.47).

1568

Betaalde het St.Elisabeth Gasthuis aan het H.Bloed, het St.Anthonisgilde en het St.Brigittengilde elk 3 stuivers, zijnde een jaarlijkse rente (CA.54-4).

1568

In het Oude Bagijnhof werden 76 ellen Hollands linnen vervaardigd, die maar 3 pond wogen en voor 18 gulden verkocht werden aan koningin Elisabeth van

Engeland. Nog een web van 50 ellen, waarvoor een weefloon van f.120,- werd ontvangen (CA.57).

1568

Werd de jonge graaf van Buren uit de school te Leuven door de Spanjaarden ontvoerd en naar Spanje overgebracht (CA.85).

1569, maart 3

Verleende de bisschop van Haarlem octrooi om van de vijf of zes rijkste altaren 100 gulden te nemen om een goede en bekwame pastoor boven zijn salaris de somma van 200 gulden te betalen. Ook verleende hij octrooi om het H.Geest Gasthuis geheel bij de Waag te trekken, mits het Elisabeth Gasthuis een huis zou kopen tot het herbergen van vreemdelingen (EB.161, Reg.266,267).

1569, maart 30

Droeg Hilgond Jacobsdr van Torenburg zeker beneficie op het St.Eloysaltaar in de kerk van Alkmaar, waarvan Mr.Jacob van Torenburg afstand had gedaan, op aan Lambert Adriaensz van Torenburg (V1, 309, 310).

1569, maart 31

Werd besloten de Kaksloot op het Verdrunkenoord te dempen (CA.15-3385).

1569, mei 14

Werden 16 voortvluchtige personen uit de dorpen van Noord-Holland voor eeuwig verbannen, met verbeurdverklaring van hun goederen. Onder hen was Johan Cornelisz, klerk der stede van Alkmaar (EB.161).

1569, juli 11

Sloten burgemeesters van Alkmaar en gedeputeerden van Warmenhuizen een akkoord inzake het verlaat in de Rekerdijk bij Schoorlham (Reg.268).

1569, juli 13

Werden Aernt Jacobsz en Frans Florisz aangesteld om erop toe te zien dat bij de ommegang met het H.Sacrament door de omstanders voldoende eerbied werd betracht. Met lijst van de processies die te Alkmaar werden gehouden (CA.13-1983, CA.54-17, fol.311).

1569, juli 29

Werd besloten de erven van de Torenburg te verkopen om betimmerd te worden (CA.15-3385, CA.54-9, fol.47).

1569, augustus 3

Werd een akkoord gesloten met de heer Boekholt, heer van Grevenbroek, Beringen en Wachtendonk, wegens de bedijking van de Zijpe (EB.161, Reg.269).

1569, augustus 25

Kwam de pastoor van Alkmaar met de vier vroedvrouwen overeen, dat zij de namen van de geborenen bij hem schriftelijk zouden melden (CA.13-1982).

1569, september 4

Besloten de gerechtigden tot de Brantgen Heynismolens zich tot de Raad des Konings te Brussel te wenden, wegens de weigering van de waarschappen van Egmond, Wimmenum, Heiloo en Bergen om iets aan de overlast van het duinwater te doen (CA.57).

1569, december 3

Werd een akkoord gesloten met die van Warmenhuizen over het leggen van een nieuw verlaat in de Rekerdijk bij Schoorlham (CA.57).

1569

Besloten de sloot komende tot in het Verdrunkenoord te dempen en tot straat te maken, welke straat St.Jacobstraat wordt genoemd. Ook werd besloten een Vleeshal te maken, doch dit werk is vermoedelijk niet doorgegaan, aangezien men in deze streek geen vleeshallen kent, omdat het vlees door de slagers vanuit hun huizen verkocht wordt. Tenslotte werd toegestaan dat de officieren (van de schutterij) een substituut mochten aanstellen (EB.163).

1569

Heeft het stadsbestuur het bodeambt, dat in het bezit was van het Mannengasthuis, aan zich getrokken (CA.24-1684).

1569

Werd de Paardenmarkt verwezen naar de Koningsweg en kregen ook de andere markten hun plaats toegewezen. Met lijst van de markten (CA.54-15, fol.6).

1569

Omtrent dit jaar werd Heer Eylardus van Waterland koster van de Grote Kerk en enige jaren later pastoor. Hij was geboren te Haarlem en studeerde te Leuven in het burgerlijk recht en de theologie. Met biografie (CA.277-68).

1570, februari 9

Wie met hard dak wilde dekken zou van stadswege de vierde pan ontvangen (CA.15-3385)

1570, maart 27

Adviseerde Martinus van den Berg, (advocaat?) te Brussel, het stadsbestuur de pogingen om de jurisdictie in de Egmonder- en Bergermeer terug te krijgen te staken en betere tijden af te wachten (CA.25-4442).

1570, mei 7

Machtigde de generaal-minister van de Franciscaner orde broeder Geryt Jansz van Aken, pater van de Jonge Hof, om aan de stad Alkmaar een leeg erve aan de Koningsweg, “begrijpende ’t artilleryhuys mit zijn toebehoiren”, over te dragen (Reg.272, 281).

1570, mei 26

Kochten burgemeesters enige erven ten behoeve van de aanleg van de St.Jacobsstraat tussen Fnidsen en Verdronkenoord (Reg.273-275).

1570, juni 16

Werd aan Aernoud van Tol, baljuw van de Nijenburg, toegestaan de justitie te doen over Klaes Kooman Reyers, mits hij de galg, staande buiten de Friese poort op de Driesprong, naar een andere plaats zou overbrengen (EB.165).

1570, juni 22

Beklaagde zich de schout, omdat hij door absentie van de schepenen geen recht kon doen. Op 6 maart d.a.v. klaagde hij opnieuw, want door het in gebreke blijven van schepenen raakte de justitie achterop (Wijnk.206).

1570, oktober 1

Rapporteerde Eylard Dircksz van Waterland, pastoor van Alkmaar, aan de schout Augustijn van Teylingen, dat de gevangene Willem Woutersz van Bueren volhardde in zijn ketterij. Er ontstond een geschil tussen de schout en de schepenen, omdat de schout deze gevangene ter torture wilde brengen, hetgeen door schepenen werd geweigerd (CA.54-21, fol.399, EB.166).

1570, oktober 26

Koning Philips, overwegende dat de regeerders van Alkmaar niet in staat zijn de somma van 5000 gulden op te brengen, welke benodigd zijn voor het vergroten van de Waag en de verplaatsing van het Vrouwengasthuis naar het St.Elisabeth Gasthuis, stond toe dat zij gedurende 18 jaar de Waag in pacht mochten houden voor 1000 pond per jaar (Reg.277).

1570, november 1

Door een ijsselijke watersnood, bekend onder de naam Allerheiligenvloed, brak de Hondsbossche bij Petten op drie plaatsen door en dreven vele huizen weg en verdrink veel volk. Ook de Zijpe liep onder en telde vele slachtoffers (EB.164, Zij.57, Wijnk.215v, CA.38-47)

1570

Werd het verlaat in de Rekerdijk bij Schoorlham gelegd (EB.165).

1571, februari 21

Stelde de Secrete Raad des Konings een ordonnantie vast op het bestuur van de Uitwaterende Sluizen (Reg.279).

1571, maart 6

Ten behoeve van een toegang naar de nieuwbedijkte landen in de Egmonder- en Bergermeer, kocht het stadsbestuur een perceeltje land om een wagenweg te maken tussen de stad en de nieuwe brug aan het einde van de Canisstraat (Reg.280).

1571, maart 30

Werd besloten het Luttk Oudorp, het Verdrunkenoord en de Laat met bommen af te sluiten en een borstwering op de stadswal aan de zuidzijde te maken (EB.174)

1571, april 5

Werden twee vendels Spanjaarden door de graaf van Bossu naar Alkmaar gezonden, maar toen de kwartiermakers eenmaal binnen waren en het stadsbestuur met de inkwartiering wilde beginnen, hebben de Spanjaarden “de bohaj tegen de burgers gemaect”, waarop commotie ontstond en burgers naar de wapens grepen. Vervolgens sloten opstandige burgers de poorten en weigerden de Spanjaarden binnen te laten. Deze bivakkeerden drie dagen lang voor de stad en werden door het stadsbestuur van proviand voorzien. Toen kwam Bossu naar de stad en werden de vendels alsnog binnengelaten, tot grote schade van de burgerij, want de soldaten eisten tweemaal daags warm eten (vdW.62, EB.171, Wijnk.206, CA.18-150, CA.38-47).

1571, juni 2

Werd besloten een omslag te houden onder degenen die geen inkwartiering van Spaanse soldaten hebben gehad, om tot een eerlijker verdeling te komen van de kosten wegens de inlegering (EB.174, CA.18-286).

1571, juni 26

Verhinderden de Alkmaarders dat die van Hoorn een verlaat legden bij Rustenburg en kreeg het provenhuis van Pieter Claesz Paling (toen buiten de Geesterpoort) vrijdom van accijns (EB.174, CA.15-3385, CA.58).

1571, december 10

Stichtte Willem Foppisz, burgemeester van Alkmaar, een kapelanie op het altaar van St.Jan Evangelist, waarvan zijn zoon Jan (die voor priester studeerde?) de eerste opbrengsten zou genieten (CA.54-16, fol.267).

1571

Werd de geleerde Adriaenus Metius te Alkmaar geboren. Ook werd het klooster in de Blincken, gelegen buiten Alkmaar bij het Varnebroek, op last van de bisschop van Haarlem afgebroken. (vdW.62, EB.174).

1571

Landde Bartel Entes met zijn plunderaars op het strand van Egmond aan Zee en plunderde het dorp deerlijk (Ged.80).

1572, februari 12

Werd besloten 50 of 60 (vuur)roeren te kopen van 20 loden in het pond, lang omtrent 4 ellen (CA.58, CA.18-287).

N.B. Volgens anderen op 4 maart.

1572, april 1

Werd de stad Brielle ingenomen door de watergeuzen (EB.175)

1572, april 1

Gaf koning Philips de visserij te Rustenburg in de ban van Ursem, genaamd Lubbertsluysgen, aan de stad Alkmaar in eeuwige erfpacht voor 72 pond per jaar (Reg.284).

1572, mei 2

Besloten de ingelanden van Brantgen Heynis molens de molens af te breken (CA.14-2083).

1572, mei 21

Ging Enkhuizen openlijk tot de prins over (EB.176).

1572, juni 18

Ging ook Hoorn tot de prins over (EB.177).

1572, juni 24

“Het was aan het convent der Minderbroeders dat de dolle razerny haar meesterstuk vertoonde”. Zes kloosterlingen werden gevangen genomen en onder voortdurende spot en mishandeling van Alkmaar naar Enkhuizen gevoerd, waar zij overgeleverd werden aan de gouverneur Gerard van Berckenrode, een afgefallen priester, die hen tot afwijzing van het H.Geloof zocht te brengen. Toen zij standvastig bleven gaf hij hen over aan de beulen, die de broeders op onmenselijke wijze en onder veel spot ophingen aan de galg. Hun namen waren Daniel Arendonk, Jan van Naerden, Cornelis van Diest, Lodewijk Voets, Adriaen van ter Goude en Engelbert Terborg (EB.180, CA.277-121).

1572, juni 28

Ging Alkmaar tot de prins over. De troepen van prins Willem van Oranje bemachtigden Alkmaar door naast elke soldaat een dorpeling te laten marcheren, waardoor het leger tweemaal zo groot leek en de Spaansgezinden te Alkmaar de strijd niet aandurfd (vdW.62, EB. 177, 181).

1572, juli 6

Werd het buskruit, liggende ten huize van de oude schout tegenover het stadhuis, door de stad gevorderd (CA.15-3062).

1572, juli 9

Werden Jacob van Waerendel, burgemeester, en Claes Harcksz, vroedschap, als gedeputeerden naar de vergadering der Hollandse steden te Dordrecht afgevaardigd (CA.15-3386, CA.58).

1572, juli 18

Werden twee huizen buiten de Friese poort en een huis buiten de valbrug op het Nieuweland ten behoeve van de fortificatie genaast (CA.15-3386).

1572, juli 23

Werd besloten de sloot achter de huizen op het einde van de Laat zuidzijde te dempen (CA.18-287).

1572, juli 27

De troepen van Sonoy, versterkt met vrijwilligers uit Alkmaar en elders, brachten de troepen van Bossu bij schermutselingen verliezen toe, maar ze verloren de slag op 27 juli, met achterlating van 600 à 700 mannen (vdW.69).

1572, juli 28

Werd besloten goed te keuren hetgeen door de gedeputeerden Claes Harcksz en Jacob van Warendel met de Staten van Holland te Dordrecht is besloten (CA.18-287).

1572, juli 28

Op het request van Dirck van Teylingen, rentmeester van het graafschap Egmond en particulier rentmeester van West-Friesland, te Enkhuizen gevangen gezet, bepaalde Diederick Sonoy dat de detentie voorlopig gehandhaafd bleef (EB.187).

1572, juli 29

Werden Claes Harcksz en Willem Kroon namens Alkmaar naar Sonoy te Enkhuizen gezonden om te overleggen hoe aan geld te komen om de troepen te betalen. Ook werd besloten Claes Harcksz en Jacob van Warendel met het zilver van de Alkmaarse kerk naar Haarlem of Dordrecht te sturen (EB.188).

1572, juli ..

De Staten van Holland, te Dordrecht bijeen, besloten dat alle goud, zilver en juwelen van de kerken en kloosters verzameld en binnen de steden gebracht moest worden. Waar dit op ongenoegen stuitte zond men soldaten, hetgeen met veel moedwil en geweldenarij gepaard ging (vdW.67, CA.277-149).

1572, augustus 4

Verbood Sonoy alle hoplieden, kapiteinen, bevelhebbers en andere soldaten om binnen Alkmaar te komen en daar loopplaatsen of monsterplaats te houden en zou de stad geenszins gehouden zijn hen binnen te laten, tenzij op zijn uitdrukkelijk bevel (EB.436).

1572, augustus 8

Nam de stad de stenen van het Clarissenklooster tot zich, werden de burgers gelast de aarde van de gegraven grachten op de vesten te brengen en werden de Menisten bij de Clarissen aan het stenen bikken gezet (CA.18-288),

1572, augustus 18

Werd door de vroedschap toegestaan dat een last zout, 3 schipponden kaas en 12 vette schapen naar Haarlem werden gezonden ten behoeve van het leger voor Amsterdam, mits dat dit door het gemene land zou worden terugbetaald (EB.188).

1572, augustus ..

Werd een synode gehouden te Edam en werden de voorwaarden vastgesteld inzake de papen, die naar de gereformeerde religie wilden overgaan. Tevens werd besloten de behandelde zaken het volgend jaar te Alkmaar te bestendigen (EB.174).

1572, september 2

Verzocht de graaf van der Mark het vendel van kapitein Trier binnen te laten en goed tractement te doen, hetgeen door Alkmaar werd geweigerd (EB.436).

1572, september 6

Vertoonde Guillaume Mostaerd zijn commissie van de prins van Oranje en droeg de vroedschap op niet zonder zijn advies te handelen in gemenelands zaken van importantie, noch regenten of gedeputeerden aan te stellen (CA.15-3384, CA.58).

1572, september 12

Verzocht Sonoy het stadsbestuur om Mostaerd en Ruychaver te laten doen wat voor de verdediging noodzakelijk werd geacht, zoals het afbreken of afbranden van de voorsteden (EB.436).

1572, september 15

Verzocht de graaf van der Mark opnieuw het vendel van kapitein Trier binnen te laten (EB.437).

1572, september 25

Werd Nanning van Foreest aangesteld als pensionaris van de stad tegen f.250,- per jaar en vrijdom van accijns van wijn, bier en andere victualen voor zijn gezin (CA.58).

1572, september 28

Werd besloten de klokken uit de omliggende dorpen weg te halen om geschut van te gieten en het klokslag in de toren te vervangen door één klok (CA.15-3386).

1572, oktober 12

Werd de vloot van de graaf van Bossu verslagen door admiraal Cornelis Dircksz van Monnikendam en werden Bossu en zijn volk gevangen genomen (CA.85). N.B. De slag op de Zuiderzee vond op 11 oktober 1573 plaats.

1572, november 17

Werden de opbrengsten van het H.Geest Gasthuis half toebedeeld aan het Mannengasthuis en half aan het St.Elisabeth Gasthuis (CA.15-3386).

1572, november 17

Werd 120 van de rijkste burgers een geldlening van 2800 à 3000 gulden opgelegd en werd voorgesteld de stad het geld te laten houden tegen uitgifte van losrenten tegen de penning 16 of lijfrenten tegen de penning 6. Ofwel dat de stad

zou terugbetalen met baar zilver en goud, danwel dat men een pink met het goud en zilver buitenom naar Dordrecht zou sturen (CA.18-289).

1572, december 11

Verzocht gouverneur Diederick Sonoy de soldaten van Nicolaes Ruychaver voorlopig binnen te laten en werden alle vreemdelingen, die de laatste zes weken in de stad waren gekomen, gelast te vertrekken, met medename van zoveel goed als zij dragen konden (CA.15-3386).

1572

Werd Cornelis Drebbel te Alkmaar geboren. Hij overleed in Londen omtrent 1634 (vdW.62, 99).

1572

Bezocht de prins van Oranje de stad om de verdedigingswerken te inspecteren. (EB. 180).

1572

Werd het Minderbroederklooster gesloopt, zodat er niets van over is dan een open plaats die als Paardenmarkt wordt gebruikt en die het Munniken Erf wordt genoemd, terwijl het nabij gelegen bolwerk het Munniken Bolwerk heet. Ook werd het klooster van de O.L.Vrouwenbroeders of geschoeide Carmelieten, staande onder Oudorp tussen de Nieuwburg en de Middelburg op Zwanengeest omtrent de Munnikenbrug, door de geuzen gesloopt (EB.180).

1572,

Werd geordonneerd dat de schutbroers des daags het zijdgeweel zouden dragen. En werd toegestaan dat de gereformeerden voorlopig twee predikanten mochten hebben (EB.188).

1572,

Besloten voor 1000 gulden aan laken te kopen ten behoeve van de troepen. Ook beval Sonoy de bewoners van de afgebroken huizen te huisvesten in de bagijnhoven en de bagijnen te verjagen (EB.188).

1572,

Werden 200 of 300 burgers als soldaat in dienst genomen, te betalen door de gegoeede burgerij (EB.189)..

1572,

In dit jaar is de stad opnieuw vergroot, waardoor binnen de stad werd gebracht alles wat over de oude vest tussen de zoutketen en Ritsevoort ligt, en van de brug van het Ritsevoort tot aan het Tuchthuis, en van het Tuchthuis af tot aan de

Paardenmarkt, dus al wat achter de Mannen- en Vrouwen gasthuizen en het Pesthuis gelegen is. En zijn de Malalenbrug of Moralenbrug, de Nieuwlanderpoort en meer gebouwen gemaakt (EB.189, CA.19-496).

1572

Werd de Zijpe opnieuw bedijkt, maar brak hetzelfde jaar weer in (Zij.61).

1572

Dit was het laatste jaar dat de processie op Palmzondag uittrok en betaling werd gedaan aan de 12 apostelen, die met de Heer op de ezel meeliepen (CA.13-1365).

1572

In de nawinter of het voorjaar speelden de geuzen op Texel en Wieringen de baas en namen het karveel van Hoorn, waarop de schout van Schellinghout was, die zij dood sloegen. Zij begingen vele wandaden, maar werden door Enkhuizen en andere steden binnengehaald, waarna zij tenslotte voor Alkmaar kwamen, waar zij eveneens binnengingen (CA.19-496).

1572

Pastoor Gerryt Roycx van Hensbroek was eerst bang, maar toen hij dacht dat de geuzen de overhand hadden, heeft hij zijn priesterschap verzaakt en is op zijn geus gaan preken. Zo ook Heer Michiel te Opdam en Heer Jan Ambrosius te Sijbekarstel (CA.19-496).

1573, januari 1

Werd besloten dat Cornelis Jansz van der Nieuwburg, Jacob Dircksz en Philip Cornelisz naar Sonoy zouden gaan om hem te verzoeken de soldaten van Cabeljau buiten de stad te legeren (EB.190).

1573, januari 7

Sonoy, te Egmond op de Hoef gelegerd, verzocht om lege teertonnen en “turken” om in de vuurpannen te verbranden (EB.190).

1573, januari 21

Werd de kerkmeester Jacob van Teylingen geordonneerd aan de predikanten Jan Arentsz Mandenmaker en Pieter Cornelisz de somme van 30 gulden te betalen. Voorts drong Sonoy aan op het versterken van zijn vendel en erop toe te zien dat niet zoveel graan aan de vijand werd geleverd, zoals hem bericht was (EB.190).

1573, februari 1

Verzocht Sonoy het stadsbestuur geen krijgslieden te laten passeren, tenzij ze een paspoort van hem hadden (EB.192).

1573, februari 16

Besloten de stads te fortificeren volgens het plan van burgemeesters (in casu van Cornelis Willemsz Kroon), mits de prins van Oranje zou willen toestaan dat de huislieden uit de omringende dorpen werden gelast mee te helpen, alsook dat huizen mochten worden afgebroken voor zover dit voor de fortificatie nodig zou zijn (EB.192, 195, 199).

1573, februari 23

Werden enige klokken naar Engeland gezonden om te worden geruild tegen geschut (EB.193).

1573, februari 24

Verleende de prins van Oranje de inwoners van Egmond vrijdom van pacht wegens de zware lasten die zij moesten opbrengen (EB.193).

1573, maart 7

Schreven de geuzenaanvoerders Henrich van Broechuse, Jacob Cabeljau, Dirk Duvel, Nicolaes Ruychaver en Jacques Hennebaert aan Sonoy, dat zij vernomen hadden dat die van Alkmaar in verbinding zouden staan met Bossu en de burgemeesters van Amsterdam, reden waarom zij de stad wilden bezetten (EB.196).

1573, maart 8

Verzocht Sonoy het stadsbestuur het vendel van hopman Coenraat van Steenwijk binnen te laten, doch de stad weigerde dit (EB.197).

1573, maart 12

Werd besloten aan Maerten Pietersz (van der Meij) 50.000 stenen te schenken, omdat hij op last van gouverneur Cabeljau de buitenste palen (in de Voormeer) had uitgetrokken (CA.18-297).

1573, maart 13

Schreef de prins vanuit Delft dat de vijand een aanslag op Alkmaar voorbereidde en verzocht maatregelen te nemen, hetzij door het innemen van krijgsknechten, hetzij door een eigen vendel te formeren (EB.197).

1573, maart 15

Verzocht de stad aan de prins om een eigen vendel te mogen hebben (EB.198).

1573, maart 20

Vroeg Sonoy om geld, aangezien hij anders zijn volk te Egmond niet bijeen kon houden. Augustijn van Teylingen, rentmeester van de impost, was bereid 1800 gulden af te dragen, mits tegen behoorlijke kwitantie (EB.198).

1573, maart 23

Besloten de opbrengsten van de 100^e penning te bestemmen tot uitrusting van oorlogsschepen (EB.198).

1573, maart 27

Waarschuwde luitenant Hendrick van Boechusen de stad, dat drie galeien door Zaandam waren gekomen en dat vijanden vermomd als dorpelingen of kooplieden de stad zouden kunnen binnenkomen (EB.199).

1573, maart 31

Werd een synode gehouden onder voorzitterschap van Jan Arentsz Mandenmaker en is opnieuw de overgang van de papen aan de orde gesteld. Gingen over naar de gereformeerde religie: Jan Gerritsz te St.Maarten, Arent Hendricxsz te Zwaag, Gerrit Jansz Royer te Winkel, Michiel Pietersz te Aartswoude, Jan Ambrosius te Sijbekarspel, Barent Barentsz te Purmerend, Claes Albertsz te Opmeer, Jan Jansz te Langedijk, Cornelis Cornelisz, eertijds pastoor te Schermer, Jan Claesz te Petten en Claes Jansz, eertijds pastoor te Husum in 't Goy (EB.199, CA.19-379).

1573, april 1

Stond Sonoy toe dat Jan Heerts ten behoeve van de stad Alkmaar een brouwketel, uurwerk met klokken en enige bakken uit het klooster te Egmond weghaalde. Het is een mondelinge overlevering dat de broeders van het St.Eloysgilde dit karwei hebben uitgevoerd en dat de bierdragers met hun wagens behulpzaam waren, reden waarom de smeden, koperslagers en bierdragers en hun vrouwen bij hun begrafenis gratis worden overluid. Ook is waar dat het ijzerwerk van de put achter het stadhuis afkomstig is van de abdij van Egmond, evenals de blauwe steen waarmee de put is opgemetseld (EB.200, CA.18-272).

1573, april 6

Werd Simon Sneijer van Heemskerk, de bode die brieven bracht van Jacques (Hennebaert?), in de Nieuwpoort onderschept en opgehangen (EB.200).

1573, april 7

Kwamen de zes steden van West-Friesland en het Noorderkwartier met Sonoy bijeen om te besluiten over de oorlogsschepen. Zijnde het begin van het College der Gecommitteerde Raden en werd wegens de zware tijden goedgevonden dat het te Hoorn zou blijven (EB.200).

1573, april 10

Werd een jongen uit het Spaanse leger, die meerdere brieven aan sommige poorters van Alkmaar had gebracht, betrap en door Ruychaver binnen de stad gebracht (EB.201).

1573, april 29

Zijn de eerste stukken geschut gegoten in het koor van de kerk der Minderbroeders (nu 's Stads Magazijn), wegende 4600 à 4800 pond, waarvoor de meester een loon van 3 pond per 100 pond had bedongen (EB.201).

1573, mei 13

Sonoy wenste zekere Johan de Lecluse, die wegens het leveren van oorlogstuig 4851 gulden te vorderen had, te voldoen uit het lood en koper afkomstig van de abdij van Egmond, waartegen Alkmaar bezwaar maakte. Tevens klaagde Sonoy dat hij onvoldoende schepen had, waarop Alkmaar twee galeien zond, die ontdaan waren van zeilen en geschut (EB.201).

1573, mei 23

Werd Sebastiaen Craenhals, dijkgraaf van de Hondsbossche, die Zijne Majesteit 22 jaar in de oorlog had gediend, door de hertog van Alva benoemd als baljuw van de Nyenburg, welke functie door het overlijden van Arent Vertol vacant was geworden (CA.21-1185).

1573, mei 26

Werden Heiloo, Limmen, Egmond, Uitgeest en Castricum gelast 12 of 14 roeden in de nieuwe stadsgrachten en wallen te maken (EB.202).

1573, mei ..

Waren de zes steden van het Noorderkwartier onwillig Purmerend tot hun vergadering toe te laten, ondanks het verzoek van de prins (EB.202).

1573, juni 8

Werd door gouverneur Mostaerd en Dirk Kater namens Charles Boisot de eerste steen gelegd van de Kennemerpoort. Ook beklagde Alkmaar zich, omdat Sonoy de knechten van Egmond naar de Diemerdijk haalde, waardoor de verdediging van de stad verzwakt werd (EB.203).

1573, 15 – 17 juni

Werd druk met Sonoy gecorrespondeerd over de 6000 pond lood, afkomstig van de abdij van Egmond, alsook over het lood dat gestolen zou zijn (EB.204).

1573, juni 23

Besloten dat de zes steden een gedeputeerde naar Hoorn zouden zenden, die daar permanent zou verblijven, zijnde de oprichting van het College van Gecommitteerde Raden (EB.204).

1573, juli 13

Was een ongelukkige dag voor Haarlem, dat na 31 weken belegerd te zijn zich aan de Spanjaard overgaf.. De verslagenheid was groot, vooral te Alkmaar, waar de stadsregering twijfelde of zij zich voor Alva of de prins zou verklaren en weigerde het vendel van Cabeljau binnen te laten. Tijdens het beleg van Haarlem werden de dorpen Bakkum, Castricum en Limmen door de Spanjaarden uitgeplunderd, alsook Uitgeest, waar 60 à 70 huislieden, die zich verzetten, werden doodgeslagen en het dorp half in de as werd gelegd (vdW.69, EB.206).

1573, juli 15

Gouverneur Jacob Cabeljau kwam met een brief van de prins van Oranje in de stad en verlangde met zijn vendel te worden binnengelaten, hetgeen het stadsbestuur weigerde en Sonoy verzocht met zijn troepen Heiloo en Egmond te versterken, alsook Hoorn, Enkhuizen en Medemblik te gelasten Alkmaar te provianderen. Onder de burgerij, die zeer verdeeld was, heerste grote angst. Velen verlieten de stad en de pausgezinden, die hopen op genade in het geheim contact hadden gehad met de Spanjaarden, deden nu openlijk hun best om de vijand te helpen (vdW.69, EB.207, FOR.29).

1573, juli 16

Don Fredrick was aanvankelijk van plan Enkhuizen en Vlissingen gelijktijdig aan te vallen, maar door de muiterij onder de Spanjaarden, ging dit niet door en besloot hij Alkmaar aan te vallen. Op deze dag naderde hij de stad met 2500 voetknechten en 300 ruiters en het stadsbestuur aarzelde nog steeds. Veel burgers vluchtten naar Hoorn. Toen gaf burgemeester Floris van Teylingen bevel de Friese poort te openen voor de troepen van de prins. (Volgens v.Foreest verschaften de geuzen zichzelf toegang). De Spanjaarden werden op de vlucht gedreven, waarna ze het dorp Egmond geheel in de as legden, zodat de bewoners naar Alkmaar trokken en daar het Beleg zouden meemaken. Eerst na 3½ jaar kregen zij van het prinsenvolk verlof om van de Spanjaarden sauvegarde te kopen, waarna zij naar Egmond teruggingen om hun huizen op te bouwen en hun verwilderde land te bewerken (vdW.72, EB.207, CA.19-506, 676-680, FOR.29).

1573, juli 17

Philips van der Aa te Medemblik beloofde kruit en mondvoorraad te zenden en drong aan op het maken van een schans bij de Ton op het einde van de

Schermeer. Sonoy te Schellingwoude beloofde nog vier vendels te zenden (EB.213).

1573, juli 18

De Spanjaarden trokken zich terug op Haarlem en namen 300 à 400 koeien van de huislieden mee. Onder de Spanjaarden, die in 18 maanden geen soldij hadden ontvangen en de beloofde beloning wegens de verovering van Haarlem niet hadden gekregen, brak een muiterij uit. Het stadsbestuur deed veel moeite om een ruime voorraad graan en buskruit binnen de stad te krijgen en verplichtte elke burger een voorraad rogge aan te leggen (EB.213, FOR.33).

1573, juli 20

Werd de stad zoveel mogelijk voorzien van voorraden om een beleg te weerstaan en werden vier bolwerken aangelegd: het Klein Bolwerk bezuiden de Baan- of Zandsloot achter de Lutherse kerk; het Groot Bolwerk of Groenenburg bewesten de Kennemerpoort; het Clarissen Bolwerk of Clarenburg tussen het Groot Bolwerk en de Berger- of Geesterpoort, en het Munniken Bolwerk ook genaamd het Franciskaner Bolwerk of Engelenburg (EB.215).

1573, juli 31

Werd het huis Cranenbroek te Heiloo platgebrand (EB.220).

1573, juli ..

Heeft Willem Mostaerd, “een Brabander, die hem zeyde goeverneur te wezen over Alcmaer van wegen den Prince van Oranje”, de burgemeesters Jacob Reyersz Boon, Evert Jansz Stuyling en Baert Symonsz uit hun ambt gezet en Floris van Teylingen, Claes Harcksz en Albert Comans in hun plaats aangesteld. Waren bij de machtsovername door Mostaerd 3 burgemeesters, 3 schepenen en 6 à 7 vroedschappen aanwezig die akkoord gingen, behalve Cornelis Willemsz Kroon, die de lastbrief van de stadhouder wilde zien, en Evert Jansz Stuyling, die volhield dat alleen de stadhouder de electie der vroedschappen kon doen en niet Mostaerd (CA.18-155, CA.58).

1573, augustus 1

Philips van der Aa schreef vanuit Edam aan Cabeljau, dat Alkmaar die van Oosthuizen had gelast 70 schanswerkers te leveren, doch dat die alreeds Edam aan het versterken waren en dat men vooral moest vermijden dat de dorpelingen gingen muiten (EB.220).

1573, augustus 18

Begon men op bevel van Jacob Cabeljauw een bolwerk te maken, de Halvemaen genaamd, bij de Friese poort. De aannemer zou het binnen 3 weken opleveren, maar men was nauwelijks begonnen toen de vijand naderde (EB.222, FOR.33).

1573, augustus 21

Werd de stad opnieuw belegerd door de Spanjaarden, die rondom de stad versterkingen opwierpen en twee runhuizen buiten de Boompoort innamen. Bevelhebber was Don Frederico de Toledo, die met 42 vendels Spanjaarden, 8 vendels Italianen en 300 ruiters zich legerde te Oudorp. Don Ferdinando de Toledo lag in de Huiswaard met 8 vendels, te St.Pancras de overste Polweyer met 11 vendels Duitsers, te Koedijk baron de Liques, gouverneur van Haarlem, en baron de Chevreaulx met 20 vendels, te Bergen Capres met 10 vendels Walen, in de Nieuwpoort Otto graaf van Everstein en Jurian Fronsberg met hun Duitsers en enige Spaanse en Duitse ruiters. Alles tesamen 120 vendels, dat is 16.000 man. De stad kon daar 1300 burgers en 800 soldaten tegenover stellen, de vrouwen en kinderen niet meegerekend (EB.222, CA.37-15, FOR.101).

1573, augustus 22

Deden de stedelingen een uitval en staken de twee runmolens en een huis in brand, waarbij Claes Kousenmaker werd gedood. En ontruimde Ruychaver met zijn 125 man sterke vendel de Tonnenschans en vluchtte per galei de Schermeer op, met achterlating van het geschut. De Spanjaarden lieten een schip zinken voor de buitenste boom, waardoor de vaart door het Zeglis onmogelijk werd. De stedelingen deden een uitval om de weg naar Oudorp in handen te krijgen, hetgeen mislukte. Een rotmeester moest dit met de dood bekopen (EB.223, FOR.35).

1573, augustus 23

Om het Zeglis weer in handen te krijgen werd per schip een uitval gedaan om het runhuis te verbranden, terwijl anderen zich bij de zoutketen lieten overzetten om de vijand te land te bevechten. Maar de aanvallen mislukten, omdat de vijand de schijn wekte de Geesterpoort te zullen aanvallen. Zodra de onzen de alarmklok hoorden trokken ze zich terug. Enkele burgers en voetknechten werden gedood of gewond. Ook werd een bode uitgezonden naar Sonoy en Gecommitteerden (EB.227, FOR.35).

1573, augustus 24

Werd 's nachts een loos alarm gehouden om de burgers te leren waakzaam te zijn en ook werd geweigerd met de Spaanse onderhandelaars te spreken, waarop de vijand begon te graven op de Driesprong buiten de Friesepoort, waarop de stedelingen een vergeefse uitval deden. Ook begon de vijand de stad te bestoken met een stuk zwaar geschut, waardoor een aantal huizen werd beschadigd (EB.229, FOR.37).

1573, augustus 25

Blies de vijand bij de Kennemer- of Haarlemmerpoort de aanval, maar dit was slechts loos alarm. Ook meldde zich ene hopman Steenbach bij de Friespoort en

verzocht Cabeljau of een burgemeester te mogen spreken, hetgeen hem werd geweigerd. Hij werd herkend als degene, die na de inname van Haarlem in Spaanse dienst was getreden, zodat men hem voor verrader schold en hem kogels achterna zond. Korte tijd later bereikte een van Steenbachs mannen zwemmend onze stad, alsof hij uit gevangenschap ontsnapt was. Hij vertelde dat de vijand met meer dan 30.000 man de stad belegerde. Dit kon niet waar zijn, zodat men hem als verrader opsloot (EB.237, FOR.37, 39).

1573, augustus 26

Werden opnieuw onderhandelaars weggezonden (EB.238).

1573, augustus 27

Een galei op de Schermeer nam de vijand hevig onder vuur, doch dit had verder geen gevolg. Omdat de stad aan de zijde van de Voormeer geheel open lag en de vijand batterijen begon aan te leggen, werden de zoutketen afgebroken en ook werd op de Laat een schans met borstwering gemaakt. De vijand richtte veel schade aan met twee stukken geschut, die 45 en 24 ponds kogels afvuurden (EB.239).

1573, augustus 28

Des nachts om half 1 kwam de vijand met veel gedruis rondom de stad en gaf een hevig geweervuur af, maar ziende dat burgers en soldaten op de muren stand hielden ging hij niet tot de aanval over. Vermoedelijk wilde de Spanjaard weten of men moedig genoeg was om de stad te willen verdedigen (EB.239, FOR.39).

1573, augustus 28

Stierf om 6 uur in de morgen Jan Arenrsz bijgenaamd de Mandenmaker, bedienaar des Goddelijken Woords te Alkmaar. Met biografie (EB.240, CA.48-1, FOR.39).

1573, augustus 29

Wierp de vijand een schans op bij de Friesepoort, waarop de burgers een uitval deden en de schans veroverden, doch de vijand kwam versterkt terug en heroverde de schans. Ook maakte hij een schans bij de windas (EB.241, FOR.41).

1573, augustus 30

Schoten de Alkmaarders een groot stuk van de runmolen in puin, waardoor de Spanjaarden zulke grote kogels niet meer de stad in kregen. Hebben sommigen het kanon in het water zien vallen (EB.241).

1573, augustus 31

Schoot de vijand opnieuw zijn 45 ponds kogels af en roofde veel vee te Schoorl en Koedijk (EB.241).

1573, september 1

Kwam onder groot gejuich een bode in de stad en bracht brieven mee van Sonoy en de Staten, waarin zij hulp toezegden, onder meer door het inlaten van water (EB.241, FOR.41).

1573, september 1

Omstreeks deze tijd stelden de kapiteins Dirck Duivel en Jacques Hennebaert en luitenant Michiel Samploen voor zoveel mogelijk goud, zilver en juwelen te verzamelen en de stad te ontluchten, doch gouverneur Jacob Cabeljau, kapitein Coenraed Steenwyk en de burgemeesters Floris van Teylingen en Claes Harcksz verklaarden zich tegen dit voorstel (EB.243).

1573, september 2

Werd de stadstimmerman Maerten Pietersz van der Mey overreed een brief naar Sonoy te brengen. De volgende dag gelukte het Van der Mey de brief, verborgen in een polsstok, bij Sonoy te Schagen te bezorgen, die hem doorstuurde naar de Staten te Hoorn. Deze weigerden vooralsnog de dijken te laten doorsteken vanwege het te velde staande wintervoer (EB.243).

1573, september 3

Werd een ordonnantie op de verkoop van etenswaren vastgesteld en werden de aanwezige wijnen en bieren alleen bestemd voor de gewonden. Voorts dat alle vreemdelingen 's morgens om 6 uur met schoppen en spaden bij de Friesepoort zouden komen om te werken (EB.439).

1573, september 3

Legden de Spanjaarden een schans aan naast de ingang van de Friesepoort, volgens sommigen met de bedoeling ons bolwerk te ondermijnen en in de lucht te laten vliegen. De Alkmaarders deden vergeefs een uitval. Des avonds was er in het Spaanse kamp groot rumoer, hetgeen deed vermoeden dat een voorname heer was aangekomen of elders in Noord-Holland een overwinning was behaald (EB.247, FOR.45).

1573, september 4

Werd binnen de stad een bolwerk in de vorm van een halve maan voor de Friesepoort gelegd, waarvoor 4 huizen werden afgebroken (EB.248, FOR.45).

1573, september 5

Werd ten huize van een man genaamd de Kransbakker in de Langestraat de priester Eilard Dircksz van Waterland gevangen genomen. Deze had zich 51 weken verborgen gehouden. Ook de Kransbakker en zijn gezin werden gevangen gezet en zo ook de priester David Leendertsz (EB.248).

1573, september 6

Werden Philip Cornelisz en Jan van Foreest als burgemeesters naast de zittende burgemeesters aangesteld, omdat in de stad dagelijks problemen rezen die niet eenvoudig verholpen konden worden (EB.250, FOR.45).

1573, september 7

Plaatsten de Spanjaarden 's nachts een batterij dichtbij de Rootoren en schoten hevig op de stad (EB.251).

1573, september 8

Maakten de Spanjaarden de batterij, die gelegen was tussen de Rootoren en de Wortelpoort, groter en hoger. Ook werd een groot stuk muur bij het Munnikenklooster vernield, waarna de burgers meteen begonnen de bres te dichtten. De vijand stelde toen bij de Steenplaats een 15 ponder op en bij de meelmolen voorbij de Friese poort een 10 ponder. Jacob Paulet, een Vlaming, werd doodgeschoten toen hij over de stadsmuur keek (EB.251, FOR.45).

1573, september 9

Die nacht werd de schutter Maerten Poulsz, die op de borstwering de wacht hield, zijn roer door een vijand ontnomen (EB.252).

1573, september 10

Voerden de Spanjaarden enige middelgrote stukken geschut op wagens af naar Bergen, alsof ze van plan waren te vertrekken. Maar 's nachts wilden zij enige schuitjes, die aan elkaar bevestigd waren, in de stadsgracht leggen. Om daar te komen moesten zij een dam doorgraven, waarbij zij onder vuur vanuit de stad kwamen te liggen. Zij moesten hun werk staken en hun geïmproviseerde brug werd aan stukken geschoten (EB.252, FOR.45).

1573, september 11

Men zag een grote menigte ruiters, die het geschut weer terugbrachten. Maar door de gestaag vallende regen, die de wegen onbegaanbaar had gemaakt, schoten ze niet hard op. Werd opnieuw een bode uitgezonden, doch deze kon niet door de vijandelijke linies geraken en keerde in de stad terug (EB.252).

1573, september 12

In strijd met het verleende pardon werden 300 Haarlemse burgers als honden naar Alkmaar gedreven om daar voor de Spanjaarden te graven. Omtrent de middag ging een 15 ponds kogel, die afgeschoten was vanaf de meelmolen buiten de Friese poort, door een tweevoets dikke muur van de Munnikenkerk heen en doodde een borstelmakersdochter van de Nieuwesloot. Ook voerde de vijand zo'n 20 wagens met houtwerk aan. Men vermoedde dat hij de stad nauwer wilde insluiten met de bedoeling om de burgers uit te hongeren. Maar omdat hij het Zeglis niet onder controle had zou dit niet lukken (EB.252, FOR.47).

1573, september 13

Bracht de vijand een grote voorraad schanskorven en ander materiaal bijeen bij de Rootoren en op de Gasthuisweide bij de Friese poort. Er werd hevig met musketten en gotelingen geschoten, waarbij oud-burgemeester Evert Jansz Stuyling aan het hoofd werd geraakt, doch genas. Op de hoek van de Achterstraat kwam een kogel door een venster naar binnen en raakte een tresoor. De vrouw, die brood stond te snijden, stierf van schrik (EB.254).

1573, september 14

De vijand leek vastbesloten de stad te bestormen. Hij plaatste schanskorven voor de St. Pieterstoren bij de Quakelbrug om de stedelingen, die een wrak stuk muur versterkten, met musketten te kunnen raken, waardoor enige doden en gewonden vielen. Des nachts werd een uitval gedaan, maar zonder resultaat. Ook werd weer een bode uitgezonden, die verdronk. Voorts werd bij de Quakelbrug een schuit met Spanjaarden door het geschut vernield, waarbij doden en gewonden vielen. Op het Luttik Oudorp drong een 40 ponds kogel een huis binnen en richtte schade aan, doch zonder iemand te verwonden (EB.255, FOR.47).

1573, september 15

Werd bij een uitval een Spanjaard, genaamd Jan Jeronimo, gevangen genomen, die vertelde dat Don Frederick bevel had gekregen de bestorming te verhaasten en dat, als hij de stad niet voor de 20^e in handen had, hij moest vertrekken naar Brabant. Voorts gaf hij inlichtingen over de te volgen tactiek en de grootte van het leger. Volgens hem was het leger 6.500 man sterk, hetgeen door Van Foreest wordt tegengesproken. Volgens hem waren het er minstens 16.000. Alkmaar telde 1300 weerbare mannen, 800 soldaten en een aantal vreemdelingen en boeren. Ook werd de stad opnieuw door de vijand opgeëist (EB.256, FOR.49).

1573, september 16

Bij het St. Pieterstorentje stortte weer een deel van de muur in, maar werd dadelijk gerepareerd. Stelde de vijand op het Gasthuisland bij de Friese poort 9 grote stukken geschut op en bij de Rootoren 7, wat moeilijk werken was omdat

het land erg drassig was door de regen en omdat de sluizen en verlaten geopend waren. (EB.258, FOR.55).

1573, september 17

Droegen de burgers zeer veel aarde naar de vesten, maar voornamelijk naar de Rootoren en de Friese poort. En de vijand liet de bruggen zien en deed ruiters en voetknechten de nabijgelegen stellingen bemannen, alsof alles tot de bestorming gereed was. En de maan begon al om 9 uur in plaats van te middernacht te schijnen, zijnde een wonderteken dat de harten van alle vromen geruststelde, als een voorteken van blijder uitkomst (EB.260, FOR.55).

1573, september 18

Geen banger dag zag ooit Alkmaar. 's Nachts was er eerst een vals alarm, doch om 3 uur stond de vijand in slagorde opgesteld en werd de stad hevig beschoten, waardoor de wallen en vele huizen in de stad beschadigd werden. Er werden twee bressen geschoten, een bij de Friese poort en een bij de Rootoren, waarop de Spanjaarden om half 4 hun aanval inzetten. De aanval op de Rootoren geschiedde via een stormbrug, maar ook naar het Bolwerk bij de Kennemerpoort werd een stormbrug gelegd, terwijl bij de zoutketen de Spanjaarden de stad per schip wilden binnendringen. Telkens als de Spanjaarden de stad bestormden ontbrandde er een hevige strijd, die tot 7 uur in de avond duurde. De Spanjaarden verloren meer dan 500 man en in de stad sneuvelden 24 soldaten en 13 burgers (EB.263, CA.37-16, FOR.57).

1573, september 19

Werden de twee stormbruggen van de vijand verbrand en werd de schade zoveel mogelijk hersteld. De vijand bracht alles wat tot de bestorming dienen kon bij elkaar bij de Rootoren en werden de verdedigers die avond en nacht herhaaldelijk in de wapenen geroepen omdat men een aanval vreesde (EB.272, FOR.67).

1573, september 20

Om 9 uur begonnen de kanonnen op de muur bij de Friese poort te schieten, waardoor echter de naastgelegen huizen meer beschadigd werden dan de muur. Bij de Roopoort probeerde de vijand een stormbrug te water te brengen, doch deze werd deels kapotgeschoten en liep aan de grond, waarna de Spanjaarden weigerden aan te vallen. Ook die bij de Friese poort bleven staan bij de meelmolen en durfden niet verder. En weer werd een wonderteken gezien, namelijk een driehoekig lichtend teken, dat zich van het noorden naar het zuiden bewoog en een uur lang zichtbaar bleef (EB.273, FOR.71, 75).

1573, september 21

De vijand trachtte de Alkmaarders te vermoeien door herhaald geschreeuw en lawaai, maar de onzen bleven waakzaam. Ook zag men in het oosten en noorden grote vuurbakens opblaaien om ons te bemoedigen. Maar die lieden, die door de prins van Oranje uitgezonden waren om ons te ontzetten, hielden zich schuil in hun schansen in de nabijgelegen dorpen, en maakten zich in het geheel geen zorgen over hoe het de burgers verging in de zwaar belegerde stad. Om niet de indruk te wekken dat ze helemaal niets uitvoerden staken zij zo nu en dan een vuurbaken aan, alsof onze bevrijders nu reeds in de buurt waren (EB.277, FOR.75, 79).

1573, september 22

Des nachts was er weer driemaal vals alarm. De vijand verliet 3 kleine schansen tegenover het Bolwerk bij de Kennemerpoort, waarvan er twee door de Alkmaarders werden geslecht en die bij Ropjeskuil geplunderd. Ook namen zij de kapotte stormbrug mee. Don Frederick trachtte nu door verraad de stad in handen te krijgen en stuurde een Waal, die zich moest voordoen als vluchteling. Deze, eenmaal binnen, verraadde het plan aan Cabeljau (EB.277, FOR.79).

1573, september 23

Een Duitser kwam vredesvoorstellen aanbieden, maar verder gebeurde er niets dan dat de vijanden vanuit de schansen schoten op wie ze zagen (EB.283, FOR.83).

1573, september 24

Twee boeren, die met berichten naar Sonoy waren gezonden, konden niet langs de schildwachten komen en dus hielden zij zich schuil in het riet totdat zij behouden in de stad konden terugkeren. Werd besloten geen boden meer uit te zenden, opdat de vijand via hen geen nieuws uit de stad zou krijgen. Begon de vijand geschut af te voeren en ook zag men het aantal tenten minder worden, terwijl het water een handbreedte gestegen was (EB.286, FOR.83).

1573, september 25

Werd de Spanjaard Jan Jeronimo, die de 15^e gevangen was genomen, in de kleren van de Waal in het zicht van de Spanjaarden opgehangen. Dit werd gedaan, omdat vrienden van de Waal met hun leven als onderpand hadden beloofd dat hij in het Spaanse kamp zou terugkeren. In de nacht kwam de bode, die tussen 3 en 4 september was uitgezonden, in de stad terug, maar hij werd door Spaanse schildwachten geraakt en verloor zijn brieven, die in een (varkens?) blaas zaten (EB.285, FOR.86)

1573, september 26

Voerden de Spanjaarden opnieuw geschut af, maar bij de Rootoren bleven nog 3 stukken staan en bij de meelmolen 2 stukken. Werd de bode, die vermoedelijk was uitgegaan om de verloren brieven te zoeken, door Spaanse schildwachten ontdekt en nagezeten (EB.287).

1573, september 27

Deze dag en de volgende dagen bracht de vijand zijn geschut per schip naar Bergen en zijn legerstros naar Egmond (EB.287).

1573, september 28

Kwam Maarten Pietersz van der Mey in de stad aan. Zijn brieven vielen echter in handen van Don Fredrick, die tot zijn schrik vernam dat men aanstalten maakte om de dijken door te steken. Maar Sonoy had toen alreeds verschillende dijken doorgestoken (EB.288).

1573, september 29

Het stadsbestuur had de 800 soldaten nieuwe kleding beloofd als zij dapper zouden vechten, doch kon deze belofte niet nakomen wegens gebrek aan laken. Dus liet het door de goudsmiden Cornelis Lourisz en Symen Garbrantsz tinnen noodmunten slaan ter waarde van 10.500 gulden (EB.292, CA.57, FOR.89).

1573, september 30

De vijand probeerde tevergeefs twee stukken geschut weg te voeren, die bij de Rotoren in de drassige grond waren weggezakt. Later probeerden ze het per schip (FOR.89).

1573, oktober 1

Bracht de vijand vier stukken geschut van de Galgdijk per schuit naar de Nieuwpoort. Men hoorde in de verte hevig schieten ten teken dat de vijand met de geuzenvendels bij Krabbendam of Schoorldam slaags was geraakt (EB.298, FOR.91).

1573, oktober 2

Onder hevige stortregens en in het opkomende water, waardoor de wegen nagenoeg onbruikbaar waren geworden, waren de Spanjaarden nog steeds bezig mensen en goederen weg te voeren. Zij probeerden met hooi en stro de wegen begaanbaar te houden, doch hun wagens zakten steeds weg en kwamen nauwelijks vooruit (EB.299, FOR.91).

1573, oktober 3

Werd wederom geschut per schip afgevoerd en verbrandden de Spanjaarden de Boekeler huizen. Ook schoten zij met het stuk bij de meelmolen op de stad (EB.299, FOR.93).

1573, oktober 4

Waren de versterkingen bij de overtoom en tegenover de Rootoren door de vijand verlaten en ook de Mechelse schuiten, die tot een brug hadden gediend om het geschut naar de Gasthuisweide over te brengen, waren verdwenen. Zij voerden hun materiaal en al wat zij bij de huislieden geroofd hadden naar Egmond en na de middag brachten zij het zware kanon dat bij het runhuis tegenover de zoutketen had gestaan, per schip naar de Nieuwpoort. Blevén nog maar twee stukken bij de meelmolen staan. Werd Pieter Buser, stads roedendragende bode, door een Spaanse musketkogel in het hoofd getroffen (EB.300, FOR.93).

1573, oktober 5

Voerden de Spanjaarden hun zieken en gewonden uit St.Pancras weg. De stedelingen, ziende dat de vijand wegtrok, maakten zich gereed om een uitval te doen naar het runhuis, maar de Spanjaarden voerden haastig versterkingen aan. Des middags deden de Alkmaarders een uitval bij het Munniken Bolwerk en maakten een schip met geroofde goederen en wapens buit (EB.301, FOR.95).

1573, oktober 6

Brandden de Spanjaarden te Koedijk en Schoorl alles plat; dit met de bedoeling de boeren zó berooid achter te laten dat zij geen belasting zouden kunnen opbrengen. Kwamen twee knapen de stad binnen, die verklaarden uit de schans te Krabbendam te zijn gekomen en geen vijand te hebben gezien. Maar bij het krieken van de dag zag men dat de vijand nog wacht hield bij de monding van de Schermeer of Schermer Ton en ook zag men ruiters en voetknechten voorbij trekken. Om verraad te voorkomen werden de knapen ingesloten. Ook werden de verlaten schansen bij de Rootoren bezocht en enige buit binnen gebracht. Werd er binnen Alkmaar wijting en haring gevangen (EB.301, FOR.95, 97).

1573, oktober 7

Zijn de meeste Spanjaarden uit de schansen weggetrokken. Iemand van het scheepsvolk kwam de stad binnen en vertelde dat de onzen op de Zuiderzee hevig gevochten hadden met de Spaanse vloot der Amsterdammers, waarbij een schip verloren was gegaan. Spaanse soldaten hadden volgens hem verklaard nog nooit zo'n verschrikkelijke stormaanval op een stad te hebben gedaan en dat er 1400 Spanjaarden gesneuveld waren, waaronder twee hoofdmannen. "Mogelijk was deze boodschapper de veldmeester van hopman Jaques Hennebaert

geheeten Pater Noster, die mede uit de Tonneschans verlopen was”. (EB.304, FOR.97).

1573, oktober 8

Een blijde dag in alle Neêrlandsche harten! Na het runhuis en de watermolen van de Achtermeer in brand te hebben gestoken vertrokken de Spanjaarden uit Oudorp, daarbij bestookt door de geuzen. Na zich enige tijd te Huiswaard te hebben opgehouden begaven ze zich naar Bergen. Don Frederick meldde zich bij zijn vader de hertog van Alva, die zich te Amsterdam bevond. Alkmaar was verlost na een beleg van 49 dagen. Het scheepsvolk, dat op de Schermeer gekruist had, kwam naar de stad en stak zonder bevel daartoe te hebben gekregen Oudorp en de Huiswaard in brand. Het Spaanse leger verschanste zich te Egmond aan de Hoef en bleef daar de hele winter en stroopte dikwijls het land af, tot aan de schansen te Schoorldam en Krabbendam toe (EB.305, CA.19-499, FOR.99).

1573, oktober 9

Kwamen vele lieden van buiten de stad binnen, maar het stadsbestuur besloot alleen diegenen toe te laten, die van een behoorlijke getuigenis waren voorzien (EB.319).

1573, oktober 10

Trokken de Spanjaarden uit de Nieuwpoort naar Limmen, waarop het volk het kamp plunderde en hetzelfde wilde doen met het huis ter Coulster. Spaanse ruiters kwamen echter aangestormd, waarop het volk vluchtte en velen zich in het riet en in het water in veiligheid brachten. De ruiters kwamen tot onder de stad, van waaruit zij hevig beschoten werden, zodat zij zich terugtrokken. Het is daarom dat sommigen menen Alkmaars Ontzet op 10 oktober te moeten stellen (EB.319).

1573, oktober 11

Werd besloten te overleggen met de 4 kapiteins van de schutterij over hoe te handelen met degenen, die tijdens het Beleg absent waren geweest (CA.18-295).

1573, oktober 11

Werd de Spaanse vloot op de Zuiderzee verslagen en Bossu gevangen genomen, waardoor West-Friesland van de Spaanse dwingelandij verlost werd. De hertog van Alva daalde zeer in de achting, zodat velen, die zijn beeltenis op de beste plaats in hun huis hadden opgehangen, deze thans op de meest verachte plaats van hun huis ophingen (EB.320).

1573, oktober 12

Werd besloten het tinnen geld, dat aan de soldaten tijdens het beleg was betaald, om te wisselen tegen gangbare valuta, alsook om de meelmolen buiten de Friese poort binnen de stad weer op te bouwen (CA.15-3384, CA.18-295).

1573, oktober 16

Werd besloten geen lieden uit Westzaan, Krommenie, Krommeniedijk, noch uit Heiloo, Bergen, Koedijk en andere plaatsen waar de vijand geweest is, in de stad toe te laten zonder behoorlijke attestatie (CA.58).

1593, oktober 19

Werd aan de molenaars toegestaan aarde van de oude vesten te halen om hun molenwerf te maken en werden burgemeesters gemachtigd om de kerk van de Minderbroeders af te laten breken (CA.18-296, CA.57).

1573, oktober 24

Stond de prins van Oranje toe dat Alkmaar de twee bagijnenweiden, welke grotendeels voor de fortificatie waren afgegraven, aan zich trok, mits dat de alimentatie aan de bagijnen niet werd verminderd (Reg.285).

1573, oktober 25

Stond de prins toe, dat voortaan geen huizen of neringen binnen 600 roeden van de stad gebouwd mochten worden (Reg.286).

1573, november 1

Is te Schagen geboren de van een kloek verstand voorziene Gerrit Pietersz Schagen (vdW.75).

1573, november 8

Werd besloten dat de vroedschappen wegens geleende penningen voldaan zouden worden uit het zilver van de kapel te Egmond (EB.323).

1573, november 24

De commissarissen van de prins stonden toe dat niet meer dan 300 soldaten in de stad zouden blijven. Na het beleg werden Jacques Hennebaert, Dirck Duivel en Michiel Samploen door de provoost-geweldige Joachim van Nieuwvink gevangen gezet op beschuldiging de stad te hebben willen ontvluchten en te hebben aangezet tot muiterij (EB.323).

1573, november 24

Werden Jacob Aelbertsz Hogelant en Jan Jacobsz Boerman gecommiteerd om de goederen van de uit de stad gevluchte personen te inventariseren en hun huizen bij provisie te verhuren (CA.58).

1573, december 4

Werden kapitein Hennebaert, zijn luitenant Samploen en kapitein Dirck Duyvel, die ervan verdacht waren met de stads rijkdommen te hebben willen vluchten, in vrijheid gesteld, dankzij de gunstige getuigenissen van de officieren van de schutterij, te weten Joris Andriesz van Oudshoorn, Cornelis Oeterlinck en Symon Gerritsz, kapiteins, Olif Roelofsz, Willem Dircksz en Gerrit Barentsz Backer, luitenants, Tonis Willemsz Sonck en Aelbert Nolleman, vaandragers, Harcke Jansz, vaandrighs luitenant, Willem Brouwer, provoost, Paulus Augustini, Jan Cornelisz van der Nieuburch, Doede Jansz Apteker en Garbrant Jansz, adelborsten, alsook van Willem van Sonnenberch, rentmeester van Brederode en Bergen (vdW.75).

1573, december 11

Werden de priesters Eilard Dircksz van Waterland en David Leendertsz op de stenen brug tegenover de Langestraat opgehangen (EB.335).

1573, december 11

Stond de prins toe dat de huizen van uitgewekenen in gebruik werden genomen, dat de ban van Oudorp bij Alkmaar werd gevoegd, dat de inkomsten van de verbrande kerk en pastorie van Oudorp aan de kerk van Alkmaar zouden komen en de inkomsten van het Papengilde aan de school te Alkmaar, mits de 9 overgebleven geestelijken hun intredegeld terug zouden ontvangen (Reg.287).

1573, december 12

Werd een inventaris opgemaakt van alle boeken en papieren van de abdij van Egmond, tesamen 63 pakken, die in twee kisten werden gespijkerd en naar de Rekenkamer te Delft gezonden (CA.57).

1573, december 22

Werd besloten dat niemand voortaan vrijdom van accijns zal genieten, ook al bezat hij vroeger die vrijdom wel (CA.58).

1573, december 29

Werd de lijndraaiers voor een half jaar toegestaan de oude Bagynenweide te gebruiken om daar huisjes te bouwen en hun nering te doen (EB.339, CA.15-3384).

1573

Werden ten behoeve van de fortificatie 64 huizen afgebroken, alsook 5 zoutketen, elk met 2 pannen, terwijl tijden het Beleg ook nog eens 20 huizen en 16 kamers waren afgebroken (CA.13-2048).

1573

Werd de kerk van Oudorp door Don Frederick tijdens het Beleg als magazijn gebruikt en door de Alkmaarders beschoten, hetgeen blijkt uit de kogels welke in de muren zijn ingemetseld (CA.32-1).

1573

Werden de goederen van het O.L.Vrouwen of Papengilde, alsook van de vicarie op het altaar van dat gilde, met consent van de Staten van Holland geschonken aan de Latijnse School (CA.18-63).

N.B. Volgens Jan Croll gebeurde dit in 1593 (CA.13-1454).

1574, januari 20

Toen Sonoy enige dijken had laten doorsteken om het belegerde Alkmaar te ontzetten, liet hij ook een aantal watermolens afbranden, waardoor na het Beleg de lieden van Geestmetambacht het water niet kwijt konden. Zij richtten een smeekschrift tot Sonoy, maar deze schreef dat ze geduld moesten hebben, en zo schreven ook de Staten en de prins (CA.14, bl.2066).

1574, januari 13

Besloten Gecommitteerde Raden dat de steden van het Noorderkwartier lont en kruit zouden leveren en ook werd beslag gelegd op alle schepen, omdat die van Amsterdam waren uitgevaren om te Hamburg en Bremen schepen te kopen. Tevens werd besloten voorlopig vier schepen de Zuiderzee op te sturen (EB.340).

1574, januari 26

Besloot de vroedschap met goedvinden van de prins de goederen der altaren af te staan aan het Weeshuis (EB.340).

1574, begin februari

Kwamen 11 of 12 schepen uit Noord-Holland, die buitenom naar Zuid-Holland voeren om bier en koopmanschappen te halen, om in de storm (EB.340).

1574, februari 15

Bevestigde de prins het akkoord over de inkomsten van de Papenmemorie, dat door het stadsbestuur gesloten was met de 7 priesters, die het pausdom verlaten hadden en zich voor, in en na het Beleg dapper tegenover de vijand hadden gedragen. En werd de slappe winter plotseling streng, zodat de vijand vanuit Assendelft over het ijs een inval deed en verschillende dorpen verwoestte (EB.340, Reg.290).

1574, februari 22

Werd besloten een kist met twee sloten op het stadhuis te brengen ter bewaring van de sleutels van de poorten en bomen. Ook stierf gouverneur Cabeljau te Alkmaar in het Hoge Huys (EB.341, CA.18-233a).

1574, maart 8

Beval Sonoy dat de hoplieden Sige en Robaert zouden loten wie van hen de stad zou verlaten om zich te Egmond aan de Hoef te legeren (EB.344).

1574, maart 12

Werd toegestaan de verwoeste kalkovens weer op te bouwen zodra de buitenste wal gereed zou zijn, mitsgaders kalkovens te bouwen in de Bergermeer. Ook besloot de vroedschap, dat voortaan het (wacht)woord of leuze bij burgemeesteren gehaald zou worden en niet bij Mostaerd (EB.344).

1574, maart 12

De burgerij werd gelast geen huizen en schuren te bouwen anders dan met hard dak, gevende de stad de vierde pan (CA.15-3387).

1574, april 5

Verzocht Sonoy de achterstand in betaling ten spoedigste ongedaan te maken ter betaling van het scheepsvolk, aangezien de vijand iets in de zin had (EB.344).

1574, april 6

Verzocht Sonoy het stadsbestuur Jan Jansen van den Nieborch te belonen wegens trouwe dienst (EB.345).

1574, april 14

Na zijn overwinning op de Mokerhei op graaf Lodewijk van Nassau gaf Valdez aanstonds bevel het beleg van Leiden te hervatten en ook zond hij de heer van Chevreux met een grote legermacht naar Waterland (EB.345).

1574, april 15

Werd besloten dat burgemeesters met de burens van het Nieuweland en de Zakkenstraat zouden onderhandelen over het dempen van het slootje tussen hen (CA.18-297).

1574, april ..

Vernam Sonoy dat de vijand een aanval op Noord-Holland beraamde en beval dat elk dorp een aantal manschappen moest leveren met pramen en spaden, om schansen te maken te Schoorlham en elders (vdW.76).

1574, mei 2

Sonoy beklagde zich omdat Alkmaar wel twee schuiten met geschut had gezonden, doch zonder kruit en kogels (EB.346).

1574, mei 11

Verzocht Sonoy twee veerschuiten te zenden met enige bassen. Ook werden de lijnbanen verwezen naar het land tussen het Ritsevoort en de Ridderstraat en werd de vier stadsdienaren 50 gulden jaarlijks toegezegd met een vrije kamerwoning in de Zakkenstraat (EB.347).

1574, mei 14

Besloten de oude vesten (= Oudegracht) bij het Malalenbruggetje te overbruggen om beter toegang tot de nieuwe vesten te krijgen (CA.18-297).

1574, mei 30

Deden de Spanjaarden, die in en om Assendelft gelegerd waren, in de Pinksternacht een heimelijke aanval op Wormer en Purmerend, maar werden de meeste aanvallers gedood of gevangen genomen (EB.347).

1574, juni 6

Waren de Spanjaarden bezig de sluizen van Zaandam af te breken om naar de schans van 't Kalf te kunnen varen. Verzocht Sonoy twee of drie damlopers geladen met stenen te leveren om die bij 't Kalf tot zinken te brengen (EB.348).

1574, juni 7

Zond de hertog Erich van Brunswijk en Lunenburg, krijgsoverste des konings, een trompetter om Hoorn en Enkhuizen op te eisen. Deze werd gevangen gezet en Sonoy wilde hem ophangen, hetgeen de prins verbood. Wel bleef de man meer dan een jaar gevangen totdat de prins zijn ontslag beval (EB.348).

1574, juni 20

Pieter Jansz Keyser, kapitein van de Jonge Schutterij, ontving 39:15:- gulden wegens verschoten gelden voor een nieuw vaandel van taft in oranje-wit-blauw met franje en wapen (CA.57).

1574, juli 2

Wachtte Sonoy vergeefs op de gedeputeerden van Alkmaar en schreef toen dat men moest ophouden met ruzie maken, maar dat men de geschillen moest bijleggen in het belang van de gemene zaak (EB.349)

1574, juli 4

Werd aan Heyndrick Claesdr, weduwe van Dirck Lourisz Molenaar, een erf geschonken om daarop een molen te zetten, op gelijke condities als de andere

molenaars, wier molens verbrand zijn. Gelukt het haar niet de molen te bouwen dan mag zij het erf verkopen (CA.58).

1574, juli 31

Bevestigde de prins de verpachting door koning Philips van de visserij te Rustenburg (Reg.292).

1574, augustus 5

Werd aan de Pestvaders toegestaan eens per week aalmoezen te verzamelen en ook mochten zij op zondag na de middag de petitie (collecte) hebben (CA.18-298).

1574, augustus 14

Bevrijdden enige soldaten een gevangen zittende tamboer, waarna Sonoy beval hen streng te straffen (EB.349).

1574, augustus 18

Weigerde Alkmaar het door Sonoy gestuurde vendel van hopman Daniel van Eck binnen te laten (EB.349).

1574, oktober 31

Op een request van de arme uitgebrande huislieden uit de Egmonden, Rinnegom, Wimmenum en Bakkum, die zich te Alkmaar hadden gevestigd, besloot de collecteur Gysbert Pauw, dat zij een kohier van de hoornbeesten en van de bezaaide landen moesten inleveren (EB.351, CA.903).

1574, november 15

Werd besloten de stad te vergroten aan de waterkant (CA.15-3387).

1574, december 10

Sloot het stadsbestuur een overeenkomst met Aelbert Evertsz Runmoller inzake de herbouw van zijn tijdens het Beleg in brand geschoten runmolen (CA.21-1271).

1574, december 16

Werd aan mr. Willem Bardesius, indien hij te Alkmaar wilde komen wonen, vrijdom van regerings- en schutterijverplichtingen vergund, alsmede van sluisgelden, inlegering van soldaten en dat hij vrij mocht vertrekken wanneer hij wilde (EB352).

1574, december 29

Bracht een bode namens de heer van Billi brieven naar de steden Hoorn, Enkhuizen en Medemblik, bevattende schone beloften om hen weer onder het gezag van de koning te brengen. Men nam zelfs niet de moeite hem te antwoorden (EB.352)

1574,

Er waren twisten tussen gouverneur Dirck Sonoy en de Noord-Hollandse steden, reden waarom de laatsten de prins verzochten Sonoy te ontslaan. De prins verklaarde zich bereid Sonoy te vervangen door graaf Willem van den Berg, wel wetende dat de steden deze man al helemaal niet wilden (EB.352).

1574,

Ook werden dit jaar Reinier Cromhout en Hendrick Cornelisz Boom gestraft omdat zij Gysbert Pauw, fabriekmeester, met geweld de sleutels hadden ontnomen toen de vijand voor de poort stond (EB.350).

1574

Werden in dit jaar en volgende jaren de burgers schadeloos gesteld wegens hun tijdens het Beleg afgebroken huizen, alsook van de huizen welke ten behoeve van de fortificatie en vergroting van de stad onteigend waren (Reg.288 e.v).

1574

Is het Minderbroederklooster tot de grond toe afgebroken (Wijnk.210).

1575, januari 7

Zijn die van Amsterdam met 9 of 11 “drijvers” aan de dijk tussen Hoorn en Enkhuizen geweest, zodat voor een inval werd gevreesd (vdW.76).

1575, januari 9

Werd aan Willem van Trier ontheffing van ambten en belasting verleend “mits dat hy ’t beloofde voor de stad zoude overleggen” (EB.353).

1575, januari 18

Was er een strenge vorst en kwamen enige vrijbuiters van ’s konings volk op schaatsen naar Graft, maar omdat de dorpelingen dapper tegenweer boden moesten ze zich terugtrekken. Voor Sonoy was dit aanleiding om enige duizenden huislieden aan het bijten (bijten hakken) te zetten (vdW.76, EB.354).

1575, januari 22

Was er een zeer zware storm uit het zuiden en zuidoosten, waardoor de Huigendijk en de Galgdijk bij Oudorp doorbraken en Geestmerambacht

onder water liep. Veel huizen en alle molens op één na waaiden om. Ook de Hondsbossche brak door, waardoor de Friesedijk bij St.Maarten grote schade leed en ook de Zijpe voor de tweede maal overstroomd werd (vdW.76, Wijnk.211)

1575, februari 9

Werd aan jonker Gijsbrecht van Duivenvoorde, heer van Opdam, en aan Dirck van Teylingen, rentmeester van het graafschap Egmond, vrijdom van accijns verleend (CA.18-299).

1575, februari 18

Kwam door tegenwind of door onkunde te Petten een schip aan land, met aan boord graaf Philip van Hohenloo, broeder van de zwager van de prins van Oranje. Hij reisde van daar naar Den Haag om de krijgshandel te leren (vdW.78).

1575, maart 3

Verkreeg Alkmaar het recht om jaarlijks twee Leermarkten te houden, de een op maandag na Beloken Pasen, de andere na St.Matheus (Reg.313).

1575, maart 12

Werd besloten de erven op de oude Bagijnenweide te verkopen, met dien verstande dat men een invaart (= de Baangracht) beoosten het Kleine Bolwerk zou maken (CA.18-300, CA.57).

1575, maart 26

Kwamen 9 schuiten met 150 mannen van de koning vanuit Assendelft op de Schermeer om onverhoeds Schermer en Graft te overvallen, doch zij werden teruggeslagen. Sonoy zond kapitein Jan Smit met zijn galei en kapitein Michiel Samploen met zijn compagnie, waardoor het Schermereiland weer vrij raakte (vdW.78).

1575, april 11

Werd binnen Alkmaar een synode van predikanten van het Noorderkwartier gehouden. Sonoy zou als voorzitter fungeren om met zijn gezag twisten te voorkomen, doch hij was verhinderd omdat vrijbuiters de Waterlandse dijk tussen Zaandam en de Oostzaner overtoom hadden doorgestoken. Zijn plaats werd ingenomen door Philip Cornelisz, burgemeester van Alkmaar. Een priester van Texel, genaamd Franciscus, zou een vrouw moeten trouwen, zijn dwalingen herroepen en te Alkmaar komen wonen, terwijl de ex-priester Johannes op Texel mocht blijven (EB.356).

1575, april 27

Werd besloten de brug voor de Nieuwlanderpoort te maken tot gerief van de koehouders en is hun toegestaan het gat in de Heilooerdijk wat dieper te maken en daar een schans te maken om wacht te houden. Voorts moesten degenen, die hun kost niet konden verdienen, de stad voor Meiedag verlaten. Ook werd besloten het huis op de Laat tegenover de Krebbesteeg af te breken (waardoor de Brillesteeg ontstond) (CA.15-3387, CA.18-300, CA.58).

1575, mei 2

Besloot Alkmaar nog een vendel soldaten in te nemen met het oog op een inval in Noord-Holland door Requesens, die met 15 à 16.000 man gereed stond om na het mislukken van de vredesonderhandelingen te Breda toe te slaan (EB.356).

1575, mei 9

Waren er vele geruchten dat de vijand bij Petten en elders Noord-Holland wilde binnenvallen, wat voor Sonoy aanleiding was een uitvoerige ordonnantie uit te vaardigen op het wachthouden en de bewapening ten platten lande (vdW.78, EB.357).

1575, mei 11

Prins Willem stond toe dat Alkmaar voorlopig 500 pond per jaar zou ontvangen uit de geestelijke goederen in Noord-Holland, tot onderhoud van de eertijds vermaarde, doch thans vervallen Latijnse School (Reg.315).

1575, mei 22

Werd de ordonnantie van Sonoy aangevuld inzake het plaatsen van bakens en het aanleggen van monsterrollen van de wachtplichtigen (EB.367).

1575, mei 27

Werd bij klokkeslag door de dorpsschouten afgekondigd dat niemand vreemdelingen zonder deugdelijk paspoort mocht herbergen (EB.367).

1575, mei 27

Kwam de Spaanse aanvoerder Hiergijs met 9 compagnieën infanterie en 10 à 12 compagnieën cavallerie te Schoorl. Na de schansen op de Slaper bekeken te hebben vertrok hij weer zonder iets uit te richten. Wel namen zijn soldaten de maalstenen van de meelmolen mee en plunderden en verbrandden de molen en enige huizen (vdW.79).

1575, juni 5

Kregen de leden van de nieuwe rechtbank hun lastbrief. Nadat er lange tijd geruchten waren geweest dat de vijand het Noorderkwartier zou binnenvallen en overal groepjes verraders zich gereed zouden houden om brand te stichten en

paniek te zaaien, kwam die inval inderdaad, doch van enige activiteit van verraders was geen sprake. Sonoy c.s. hielden echter vol dat er verraad schuilde, hetgeen in de hand werd gewerkt door de vlucht van Pieter van Hoef te Hoorn. Men pakte ruim 20 landlopers op, die onder helse pijnigingen hun verraad bekenden. Gecommitteerden in de rechtbank die hen veroordeelde (vanwege haar wreedheid de Nieuwe Bloedraad genoemd) waren Johan van Foreest, schout van Alkmaar, of zijn vervanger, en de provoost-geweldige, Mr. Joost Huigesloot, schout van Hoorn, Willem Maertensz Kalf, baljuw van Waterland en Zeevang, en Willem van Zonnenberg, baljuw van Brederode en Bergen. Met een verslag van de vele wreedheden welke men jegens onschuldige slachtoffers beging (EB.368).

1575, juni 7

Werd besloten 2 of 3 busdraggers (reizende boden) aan te stellen tot gerief van de burgers en kooplui (CA.18-300).

1575, juni 12

Trouwde prins Willem van Oranje te Den Briel met Charlotte de Bourbon, “dewelke men zeyde een nonne geweest te zyn” (CA.18-156).

1575, juni 26

Werd besloten de Nieuwesloot door de stadswal te graven, uitkomende in de Langevaart (CA.18-300).

N.B. Volgens een ander gegeven gebeurde dit op 5 mei 1576 (zie aldaar).

1575, juni 27

Werd besloten een buitengracht te graven van de Kennemerpoort tot aan de Friese poort, ter wijdtte van 4 roeden, en in het midden tussen de twee grachten een strook land van een roede breed te laten liggen (EB.371, CA.15-3387, 3389).

1575, juli 7

Aangezien het getal wezen dagelijks vermeerderde en reeds gestegen was tot 80, ontving het Weeshuis twee stukken land, afkomstig van de Carmelieten of Vrouwenbroers (V1, 319).

1575, juli 14

Werden de vredesonderhandelingen met Spanje, welke in maart begonnen waren, zonder enig resultaat beëindigd. Mr. Nanning van Foreest was daar namens Alkmaar aanwezig (EB.353)

1575, juli 17

Kreeg Claes Jansz Goesinnen schadevergoeding wegens een grote klamp hooi, die tijdens de bestorming in de (bres van de) stadswal was geworpen (CA.57).

1575, augustus 9

Werd besloten een ordonnantie op de zeepziederij te maken (CA.15-3387).

1575, augustus 20

Dreigde wederom gevaar vanuit Amsterdam, dat bezig was schepen uit te rusten en ook zou de heer van Billi wel 150 schepen hebben om West-Friesland binnen te vallen. Hij kwam echter niet, maar koelde zijn woede op Vlieland, waar hij 450 huizen in de as legde (EB.372).

1575, november 13

Zijn de kapiteins Helling en Ruychaver vanwege de prins van Oranje met enige manschappen binnen Amsterdam gekomen, roepende: “Vive le Geus, waar zijn sij nu die de Prins beminnen?” Maar de burgers hebben de wapens opgenomen en de kapiteins en hun mannen uit de stad verdreven. “alwaar Helling en Ruychaver doodt gebleven zijn ” (Wijnk.211v, CA.18-159).

1575, december 20

Werd besloten een register aan te leggen van de inkomsten van het Papengilde en de gelden te gebruiken tot delging der schulden (CA.18-301).

1575,

In dit jaar ontstond een geschil tussen de 7 steden van Noord-Holland, die het bestuur aan zich hadden getrokken, en het platteland, dat toegang tot de vergadering eiste. De steden legden de bevelen van de prins, die het platteland grotere invloed wilde geven, naast zich neer en alles bleef zoals het was (EB.372).

1575

Werden de zoutketen weer opgebouwd, zodat de buitenwal toen gereed zal zijn geweest (vdW.76, EB.353).

1575

Werd er gebijt van Petten tot Monnikendam door 5192 mannen, die het water over een lengte van 14.991 roeden dagelijks open moesten houden (CA.18-179).

1576, januari 22

Was de wind zo sterk dat de Huigendijk op verschillende plaatsen doorbrak. Veel huizen waaiden om, alsook de kerken van Hensbroek en Opdam, doch de torens bleven staan. Van de molens te Alkmaar is er maar een blijven staan en te

Hoorn twee. Omtrent St.Geert (=15 november) waaide het alle dagen zeer sterk, zodat de Berkmeerdijk en andere dijken weer doorbraken (CA.19-502).

1576, februari 1

Verkreeg jonkheer Floris van Jutphaes vrijdom van exue en accijns voor het door hem gestichte provenhuis op de hoek van het Ritsevoort (EB.373).

1576, februari 14

Werden de weeskinderen, wier aantal door de oorlog zeer vermeerderd was, van het St.Elisabeth Gasthuis naar de Jonge Bagijnhof overgebracht. Hun tehuis te beginnen van de paterskamer westwaarts aan en zo vervolgend alle huizen langs het Minnebroedersslootje en de rest bleef voor het Leprozenhuis (vdW.80, EB.373, CA.15-3388).

1576, februari 28

Kregen de chirurgijns hun gildebrief (CA.19-405).

1576, maart 5

Stierf Louis de Requesens, Spaans gouverneur der Nederlanden te Brussel, zeer schierlijk aan de pest en had als opvolger Don Juan van Oostenrijk, bastaardbroer van de koning, die in november naar deze landen kwam (EB.373).

1576, maart 31

Werd besloten 2 of 3 bekwame mannen aan te nemen als voogden van de weeskinderen, onder voorwaarde dat zij vrijgesteld zouden zijn van alle stadsambten, alsook van accijns (CA.18-302).

1576, mei 5

Werd besloten de Nieuwesloot door de stadswal te graven, uitkomende in de Langevaart (CA.15, bl.3388, CA.18-300).

N.B. Zie ook 26 juni 1575.

1576, mei 1

Aan de kapiteins van de schutterij werd het genot van de wallen rondom de stad gegund, waarvan de boeten zullen komen tot profijt van de schutterij, behoudende de stad de grachten en wateringen met het profijt van dien (CA.58).

N.B. Op 24 oktober maakte het stadsbestuur dit besluit ongedaan.

1576, mei 28

Wilde men een vendel knechten, die te Hoorn gelegerd waren, naar Alkmaar verplaatsen, doch dit mishagde de Alkmaarders, die gaarne de knechten elders op 's lands kosten geplaatst zagen. Reden waarom zij voorstelden de knechten in

de nabijheid van de stad te legeren, zodat men ze in tijd van nood bij de hand zou hebben (EB.374, CA.58).

1576, juni 13

Aangezien Enkhuizen en andere kleine steden van Noord-Holland ronduit verklaarden de accijns op de bieren niet te zullen invorderen, weigerde ook Alkmaar dit te doen (CA.18-303).

1576, juni 21

Werd aan Diederick Sonoy toegestaan de Witte Bagijnhof te kopen (CA.15-3388, CA.21-1259).

1576, juli 20

Werd besloten de plaats te bepalen van de straat en de huizen aan de noordzijde van de Voormeer en de afgepaalde erven te verkopen (CA.15-3388).

1576, juli 23

Verleende de prins een privilege, gesteld op naam van koning Philips, waarbij de wezen te Alkmaar de renten en inkomsten ontvingen, welke eertijds door de schoenmakers, wevers, pelsers en dergelijke gilden waren bijeengebracht tot onderhoud van verarmde gildebreeders, doch die in de loop der tijden werden aangewend tot slempen en plempen (V1, 322).

1576, augustus 6

Kocht de stad een huis op de zuidzijde van de Laat tegenover de Huigbrouwersteeg om afgebroken te worden ten behoeve van een nieuwe straat (= Hofstraat) naar de oude vesten (CA.54-5, fol.53).

1576, september 3

De wijnkoop van alle geveilde percelen werd bepaald op 1 oortje drinkgeld en 1 oortje voor de wezen (CA.15-3389).

1576, september 17

Werden de goederen van het H.Geest Gasthuis voor de tijd van 5 jaar bij loting verdeeld tussen het Mannengasthuis en het St.Elisabeth Gasthuis, waarna zij op 20 augustus 1582 werden omgeruild en definitief toegescheiden (V1, 323).

1576, oktober 2

Werd aan Cornelis Claes Houtkoper gegund de steen te leveren voor de muur langs de wal tot aan de Wortelsteeg en werd besloten de Nieuwesloot door de Minnebroers boomgaard door te graven tot in de oude vesten, breed 3 roeden, en tot in de Mient (CA.15-3389, CA.18-305, 310).

1576, oktober 13

Daar Jan van Foreest zijn ontslag als schout had verzocht en een drietal namen aan de prins waren gezonden, werd de gedeputeerde Claes Harcksz opgedragen ervoor te zorgen, dat niemand buiten de voordracht van de vroedschap om in het schoutambt werd gezet (CA.18-305).

1576, november 8

Werd de pacificatie van Gent tussen de Nederlandse gewesten gesloten tot wering van de Spaanse troepen, de terugkeer van vluchtelingen en gevangenen en het afzien van vervolgingen wegens de godsdienst (EB.374).

1576, november 9

Kwam de graaf van Bossu na zijn vrijlating uit de gevangenis te Hoorn te Alkmaar aan en werd door Sonoy zeer wel ontvangen, die hem tot Delft begeleidde, waarna Bossu in gezelschap van enige voorname heren, waaronder Philip Cornelisz, burgemeester van Alkmaar, te Middelburg werd afgeleverd (EB.375).

1576, november 13

Die van Ursem en Hensbroek namen het Lubbertsluysgen in de Berkmeerdijk te Rustenburg voor de tijd van 9 jaren in pacht en beloofden het recht van Alkmaar te zullen handhaven en niet toe te staan dat Hoorn een verlaat in de dijk maakte (Reg.376).

1576, november 26

Werd besloten de Waag, die in belangrijkheid toenam, te verpachten. Ook werden de lijnbanen, die bij de fortificatie van de stad afgegraven waren, op de Bagynenweide weer opgericht. Voorts kregen de huislieden van Bakkum, Wimmenum, Rinnegom en de Egmonden, die ten tijde van het Beleg naar Alkmaar waren gevlucht, eindelijk verlof hun koeien te weiden in de Egmondermeer en werd de collecteur Gysbrecht Pauw, die 1 stuiver per week per koe eiste, door de prins in het ongelijk gesteld (EB.375).

1576, december 23

Werd Cornelis Piet Remmen schadeloos gesteld wegens een ketel, die bij de bestorming van de stad verloren was gegaan (CA.58).

1576

Werd de brouwerij van het St.Elisabeth Gasthuis voor een jaar verhuurd aan Jacob Cornelisz (CA.18-66).

1576,

Was er weer een geschil met Sonoy, omdat de steden ordonnanties maakten op het stuk van de regering, politie, financiën en admiraliteit. En toen koningin Elisabeth van Engeland weigerde de soevereiniteit over Holland en Zeeland te aanvaarden, werd prins Willem zo wanhopig dat hij voorstelde dat mannen, vrouwen en kinderen scheep zouden gaan om een nieuw land te zoeken, de dijken door te steken en het land aan het water en de vijand over te laten. Hij schepte weer nieuwe moed toen onder de Spanjaarden een muiterij uitbrak (EB.373).

1577, januari 7

Werd besloten een ordonnantie op het Weeshuis te maken (CA.18-306).

1577, januari 21

Werd besloten de schans te Spaarndam te versterken en 18 stuivers te nemen van elke bierton die uitgevoerd werd (CA.18-306).

1577, februari 9

Besloten de vroedschappen elk 25 gulden op te brengen om de gedeputeerden uit hun gijzeling te verlossen, “doch waerom die gegyzelt waren is my niet klaer gebleeken” (EB.375, CA.18-306).

1577, februari 28

Werd besloten dat degenen, die het bedrag waarop zij gesteld waren niet wilden betalen, door de stadsboden in gijzeling zouden worden genomen, met last aan de schout en zijn dienaren om de onwilligen te arresteren (CA.58).

1577, maart 17

Werd besloten in de vergadering van Gecommitteerde Raden te Hoorn het daarheen te leiden, dat al het krijgsvolk in Noord-Holland zou worden afgedankt. En werd gelast alle huizen, schuren en hutten binnen 600 roeden van de stad voor 1 mei af te breken (CA.15-3389, CA.18-307).

1577, april 18

Aangezien Medemblik de kosten van de bruggen in die stad wilde omslaan over de drie Noorderkoggen, besloten deze koggen met Alkmaar samen een proces tegen Medemblik te beginnen (CA.18-307).

1577, mei 8

Konden vele steden de rente van de te hunnen laste staande obligaties niet betalen, reden waarom de Staten toestonden de obligaties te converteren in lijfrenten tegen de penning 8 (Reg.392).

1577, mei 9

Het Weeshuis, dat nu 90 wezen huisvestte, ontving 4100 roeden land benoorden de stad, afkomstig van de Middelhof (V1, 325).

1577, mei 25

Werd besloten de schans van de Rekerdijk tot de Koedijkersluis af te breken en werd om brand te vermijden het gevangenhuis uit de Oude Hof verwijderd (CA.15-3390).

1577, juni 4

Schreven burgemeesters voor de zoveelste keer gouverneur Sonoy aan om de schans op de Rekerdijk, die veel last veroorzaakte, op te ruimen (CA.58).

1577, juni 20

Ter ontlasting van de schutterij werd besloten enige mannen aan te nemen om dagwacht te houden en de kosten om te slaan over de Mennonieten, rijke weduwen, oude mannen en andere niet-schutterplichtingen (CA.18-307),

1577, juni 20

Werden verkocht aan Jan Vergau de resten van het gasthuis, gelegen benoorden de Nieuwesloot, belend ten O. Diedrick Sonoy, ten W. Jape Jannen, ten N. de Oude Doelen (CA.14-2121).

1577, juni ..

Overvielen 80 bosgeuzen te Bergen de hofstede van jonker Sebastiaen Craenhals van Hottinga, schout van Haarlem en landdrost. Zij brachten hem meer dan 30 wonden toe en plunderden zijn huis (CA.38-59).

1577, juli 10

Werd besloten de sloot van de (Heerhugo)waard naar de Halvemaan te verbreden en uit te diepen en naast de Halvemaan een verlaat te maken, zodat men naar Alkmaar kon varen door de ringsloot van de Vronermeer, door de Vrouwenbroersbrug en het Zwijsmeertje tot Fransgens overtoom, alwaar nog een verlaat gemaakt zou worden, blijvende niettemin een kleine overtoom zonder windas voor kleine pramen intact (CA.15-1390).

1577, juli 27

Werd besloten een College (= het College van Gecommitteerde Raden) te laten voortbestaan, mits teruggebracht tot 5 à 6 personen, die de administratie zullen hebben van de gelden van deze kwartieren, alsook over andere zaken te besluiten volgens een te maken instructie (CA.18-308).

1577, september 2

Werd de baljuw van de Nyenburg verzocht het maken van een verlaat in de Berkmeerdijk door de stad Hoorn te verbieden en de materialen in beslag te nemen (CA.18-308).

1577, september 14

Trok de regering van Alkmaar aan het hoofd van een groep burgers met vliegende vaandels uit, aangezien Hoorn twee sluizen wilde maken, de een tussen Opdam en Rustenburg en de ander bij Avenhorn, maar die van Alkmaar hebben al het houtwerk dat gereed lag in brand gestoken. De prins van Oranje beval de partijen de uitspraak van het Hof van Holland af te wachten (vdW.80, EB.376, CA.18-309).

1577, september 16

Die van het Snijdersgilde werden gelast de kousenmakers ongemoeid te laten op verbeurte van hun gildebrief (CA.15-3390).

1577, september 17

Werd een deel van het land Torenburg gekocht tot het bouwen van een blokhuis bij de Friese poort (EB.377).

1577, september 22

Werden door Jacob Jansz Schedemaker de Artikelen des Geloofs opgesteld, zijnde waarschijnlijk de oudste geloofsbelijdenis der Waterlandse dopersen (CA.57).

1577, november 26

Getuigden leden van de Jonge Schutterij, dat de adelborst IJsbrant Lourisz Wildeman zich met ware heldenmoed geweed heeft tijdens het Beleg van Alkmaar (CA.14-2273).

1577, december 19

Werden burgemeesters en het gerecht gemachtigd betaling te doen aan degenen, die onder het vaandel van Alkmaar gediend hebben, ook die niet op de beide monsterrollen voorkomen (CA.58).

1577, december 28

Werden de poortiers gelast niemand binnen de stad te laten na het sluiten der poorten en bomen (CA.15-3390).

1578, januari 25

Werd aan de weduwe van Pieter Thymonsz Moeller een lijfrente toegestaan wegens de tijdens het Beleg afgebrande meelmolen (CA.58).

1578, januari 30

Werd besloten de kalkoven van Claes Reyersz af te breken (CA.58).

1578, februari 3

Besloot Alkmaar mee te betalen aan de pillegift voor Elisabeth, de jongste dochter van de prins van Oranje, mits het zegel van Alkmaar vóór dat van Gorinchem op de schenkingsakte geplaatst zou worden (CA.58).

1578, februari 18

Vernietigde de vroedschap het besluit om alle bouwsels binnen 600 roeden van de stad af te breken en werd toegestaan de bouw voort te zetten (EB.377).

1578, maart 21

Is met de lakenbereiders geaccordeerd inzake het plaatsen van ramen op de Quakelbrug (CA.18-309).

1578, maart 25

Werd het getal schutters bepaald op ongeveer 400 en werd tevens besloten de caarte (gildebrieff) van de schutterij te corrigeren, alsook werd besloten met Bergen en Schoorl te onderhandelen over het repareren van de Koedijkersluis (CA.15-3391).

1578, april 27

Werd besloten 25 of 30 nachtwakers in te huren (CA.18-310).

1578, mei 1

Werd de exue wegens het verlaten van de stad of na overlijden afgeschaft, maar bij huwelijk moest men betalen (CA.15-3391).

1578, mei 1

Werd besloten de grafmaker voortaan 4 stuivers te betalen voor elk graf op het kerkhof (CA.58).

1578, mei 29

Werden de katholieke burgemeesters van Amsterdam op schuiten de stad uit gevoerd en gereformeerden in hun plaats aangesteld (Wijnk.212).

1578, juni 30

Zond men een bode naar Edam om aldaar van een oude man een verklaring te vragen over welke zitplaats Alkmaar innam in de vergaderingen van de Staten van Holland. In de vergaderingen van de Staten van Holland was Alkmaar in rang de 12^e stad en in de vergadering van Gecommitteerde Raden van West-

Friesland en het Noorderkwartier de 1^e stad, als hoofdstad van het kwartier (CA.18-310, CA.37-44).

1578, september 9

Werd besloten dat de schutters tijdens hun rekenmaal 6 in plaats van 3 ponden Vlaams zouden ontvangen en 10 in plaats van 5 ponden als zij de papegaai schoten (CA.15-3392).

1578, oktober 1

Stierf Don Juan, de gouverneur der Spaanse Nederlanden, en werd opgevolgd door de prins van Parma (EB.378).

1578, 4 oktober

Werd Jacob Hessel, lid van Alva's Bloedraad, zonder proces buiten Gent opgehangen, "zoo trof hem zelf het lot, zoo vaak en vakerig over veele onnozelen uitgesproken, als hy in de bloedraad half slapende zijn stem gaf, ad patibulum, ad patibulum, na de galg, na de galg" (EB.378).

1578, december 15

Ging Alkmaar ermee akkoord dat de inkomsten van de abdij van Egmond gegund werden aan de universiteit te Leiden, mits de stad daaruit 2000 gulden per jaar zou ontvangen voor de particuliere scholen, zoals ook te Deventer, Utrecht, Delft en elders gebeurt (CA.15-3392).

1578

Ontstond er twist tussen Noord- en Zuid-Holland, omdat Noord-Holland het College van Gecommitteerde Raden wenste te behouden (EB.377).

1578

Beklaagde Dirck Volkertsz. Coornhert, voorheen secretaris van Haarlem en de Staten van Holland, zich over de predikanten van Alkmaar en Hoorn c.s, die hem een ketter en libertijn noemden. Hem werd genoegdoening toegezegd, mits hij niet over de godsdienst schreef dan met toestemming van de Staten (EB.378).

1578

Werd te Haarlem en Amsterdam de gereformeerde religie ingevoerd (EB.378).

1578

Kochten de Doopsgezinden een erf met steeg, stedesloot en wal op de Koningsweg (CA.19-403).

1579, januari 31

Besloot de vroedschap van Alkmaar te 's Hage erop aan te dringen dat Alkmaar, Hoorn en Enkhuizen altijd ter dagvaart van de Staten van Holland beschreven zouden worden (EB.379, CA.18-310).

1579, maart ..

Was er in de steden en dorpen van Noord-Holland een grote aardbeving (CA.18-160, CA.57).

1579, april 8

Stond de rekenkamer van Holland de stad Alkmaar voor 4 jaar een reductie van 200 pond toe van de pachtsom van 1000 pond wegens de Waag (Reg.435).

1579, april 21

Werd bepaald, dat wie bij een begrafenis de kleine klok wilde laten luiden, niets hoefde te betalen, maar dat het luiden van de grote klok 20 stuivers zou kosten (CA.58).

1579, augustus 6

Adviseerde Alkmaar in de vergadering van de Staten van Holland, dat men zou verklaren van de eed van trouw aan de Spaanse koning ontslagen te zijn, omdat deze zijn eed niet had gehouden (CA.18-311).

1579, november 22

Gerrit Jansz van Aken, eertijds pater van de Jonge Hof, en Maritgen Gerrits, eertijds mater van dit convent, kwamen ten overstaan van notaris Goert Berritsz (sic) overeen, dat Van Aken het zilverwerk, dat hij onder zich had, zou mogen behouden als vergoeding voor de hem toekomende gelden (EB.439).

1579, november 24

Floris van Teylingen, Maerten Lobbrantsz en Mr.Nanning van Foreest werden gecommitteerd om de stadsprivileges onder te brengen op een geheime plaats, voorzien van drie sloten, en deze plaats geheim te houden (CA.18-311).

1579, november 24

Werd besloten dat burgemeesters en schepenen, die geen lid van de vroedschap zijn, mogen meestemmen in alle zaken het gemeneland en de stad betreffende, uitgezonderd bij het kiezen van het bestuur op de keurdag en bij het benoemen van een nieuw lid van de vroedschap (CA.18-311).

NB. Nader gepreciseerd op 29-12-1579 en 28-1-1580 (zelfde bladzijde).

1579

Onder de roerende goederen van de Oude Schutterij bevond zich een Koningshalsband met twee grote en drie kleine zilveren schilden en een zilveren papegaai. Het schuttersgilde ontving huur van de stadsvesten en van 5 of 6 lakenramen, alsook van stadswege 30 gulden als men de papegaai (af)schoot en 18 gulden als deze niet werd geschoten. Voorts nog van de drie bagijnhoven 34 stuivers en van de Regulieren te Heiloo (CA.316).

1579

In dit jaar heeft een dartele jongman 3 zilveren daalders met een pot bier ingedronken, welke hij 3 dagen daarna van anderen is kwijt geworden. Ook was er in dit jaar eene zwangere vrouw, die met vollle lepels teer at, alsof het een welbereide pottagie hadde geweest (CA.57).

1580, maart 29

Werd door de Staten van Holland en Zeeland besloten de naam van de koning van Spanje niet meer te noemen, maar de prins van Oranje als Hoge Overheid te erkennen. Gedeputeerden van Alkmaar waren Jan Jansz Steenhuis, Adriaen Antonisz en Jan van Foreest (EB.381).

1580, april 6

Tegen de avond was er een aardbeving, die in geheel Noord-Holland en op zee gevoeld werd, nadat er het vorig jaar ook een aardbeving was geweest (CA.41-18, CA.57).

1580, april

Publiceerden de Staten van Holland een ordonnantie op het stuk der Justitie, maar omdat daarin niets geregeld was omtrent het salaris der secretarissen, boden en taallieden, noch van arresten, vlotvaardige rechten en custingen, gaf de stadsregering een nadere ordonnantie (CA.95-237).

1580, mei 8

Dirk van Teylingen, bestuurder van de goederen van de Jonge Hof en andere bagijnenkloosters, en Adriaen Hendricksz Rabbi en Paulus Augustijnse, schepenen, leverden de inventaris over van de papieren, afkomstig van Heer Gerrit van Aken, eertijds pater van de Jonge Hof (EB.382).

1580, mei 25

Stierf Jan van Foreest, gedeputeerde namens het Noorderkwartier ter dagvaart te Anwerpen en werd terstond naar Alkmaar gevoerd, waar hij de 27^e aankwam en begraven ligt voor het hoge koor (EB.382, Wjnk.213, CA.38-60).

1580, juni ..

Maerten Pietersz van der Meij, vermaard vanwege zijn moedig optreden tijdens het Beleg, noemde zich ook “van der Ameijde” (CA.14-2284).

1580, juli 24

Werd besloten nog een predikant aan te stellen en werd op 16 december als zodanig benoemd Everhardus van Geesteren of Geesteranus (EB.382).

1580, juli 25

Werd de eerste steen van de Waag gelegd door Teunis Ariaensz, zoon van Mr.Adriaen (Anthonisz) Landmeter, burgemeester (EB.382, Wijnk.214).
N.B. Volgens Wijnkoper gebeurde dit op 25 juli 1581.

1580

Was ter plaatse waar nu de Breedstraat is eertijds een moerassige inwyck (inham) genaamd de Backsloot of Kacksloot. En tussen het stadhuis en de oude school was een straat genaamd de Heerestraet. Het Gasthuys = het Manne Gasthuys (dat nu 't Huys van Zessen is) ten westen, de Heerestraet ten noorden en de Backsloot ten zuiden. Aldus door Van der Woude gevonden in een oude akte. In een aangehechte akte van 1586 werd het goed als volgt omschreven: (gelegen) achter het stadhuis, het Mannengasthuis ten westen, de Heerestraet ten noorden en de Breedstraat ten zuiden. Waaruit zou blijken dat de Breedstraat tussen 1580 en 1586 uit de Backsloot is gemaakt (vdW.80).

1580,

Dit jaar werd de Boekelermeer bedijkt en heerste er pest te Hoorn, doch niet te Alkmaar, dat dank zij de gezonde lucht altijd minder van besmettelijke ziekten te lijden had dan andere steden (EB.382, CA.38-60)).

1580

In deze tijd gebeurde het dat Adriaen Doedensz, Floris van Teylingen en Claes Hendricksz van Edam dreigden de stad te verlaten als men hen opnieuw tot burgemeester zou kiezen (EB.383)

1580

Is een brug gelegd op het oosteinde van de stad bij de zoutketen en de valbrug om naar de Ton te gaan (CA.18-160).

1581, februari 4

Werd besloten een gevangenis te maken en men liet het aan de burgemeesters over om de plaats te bepalen (CA.15-3393).

1581, maart 16

Werd besloten met de Hondsbossche te onderhandelen over de ruil van het gemenelands erf tegen een erf aan de noordzijde van de Voormeer (CA.15-3393, CA.57).

1581, maart 16

Werd besloten de keur op het dekken met hard dak te vernieuwen, doch zouden de zoutketen daarvan vrijgesteld zijn (CA.15-3393).

1581, mei 25

Werd een afbeelding van het stadswapen naar Oudewater gezonden om met het wapen van Delft in het nieuwe stadhuis te worden aangebracht “als een gedenkteeken en onderhouding van het oude verbond met elkander gemaakt” (CA.57)..

1581, juni 25

Werd besloten het oude Pesthuis te verkopen aan jonkheer Diederich Sonoy voor de somma van 487 gulden en een Pesthuis te stichten op het einde van de Paternosterstraat (EB.384).

1581, juli 5

Werden Jan Jansz Steenhuis, Mr.Nanning van Foreest en Mr.Adiraen Anthonisz afgevaardigd om namens Alkmaar de eed af te leggen in handen van de prins van Oranje, aan wie de soeveriniteit werd opgedragen (EB.384).

1581, juli 8

Kocht de stad een huis, erve en schuur bij de Minderbroedersbrug en de nieuwgedolven vaart bewesten de Paternosterstraat, belend ten Z. het Leprozenhuis, ten N. de nieuwe vaart (CA.54-5, fol.11).

1581, juli 10

Werd de Turfmarkt verplaatst van de Mient naar de ingang van de Oudegracht en de Ossenmarkt naar de Dijk. En wie met lijnzaad-, raap- en hennepkoeken ter markt komen, die zullen hun schuiten leggen aan het Heiligeland. De Boom-, Bloem- en Kruidmarkt te houden aan de noordzijde van de Oudegracht, van de Hofstraat oostwaarts aan (EB.384, CA.54-6, fol.23).

1581, juli 10

Werden burgemeesters gemachtigd octrooi te verzoeken om 4 in plaats van 3 burgemeesters te mogen aanstellen, alsmede 1 thesaurier (in plaats van 2). Ook werd het tractement van de predikanten verhoogd tot 300 gulden per jaar, met 25 gulden voor huishuur (EB.384).

1581, juli 27

Op verzoek van de burenen van het Luttik Oudorp is besloten een waterpoortje naar Oudorp te maken, mits op hun kosten, doch de stad zal de steen leveren (CA.15- 3393).

1581, september 14

Werd aan Matheus, de zoon van de predikant Jan Arentsz, een toelage van 25 gulden per jaar toegezegd ten behoeve van zijn studie (CA.15-3393).

1581, september 18

Werd de caarte (gildebrief) van de Schutterij opgesteld en goedgekeurd (CA.15-3393).

1581, november 1

Kreeg het Pesthuis een reglement, waarin werd bepaald wat het huis zal ontvangen van degenen die daarin gebracht worden (CA.15-3394).

1581, december 14

Werd besloten dat de Kaksloot of Breedstraat voortaan eens per week geveegd zal worden, evenals de Vismarkt, de Stenenbrug en het Waagplein (CA.15-3394).

1581

Is de Boompoot gemaakt. En is de kerk van “t Oude Ooge” afgebroken en naar “t Nieuwe Ooge” gebracht. Ook werd de Heilooërmeer bedijkt (vdW.81, CA.18-117).

1582, januari 12

Werd besloten de oude conventualen 48 en de jonge conventualen 30 gulden te betalen tot hun onderhoud. Voorts dat ieder, die van buiten de stad inkomt om poortersnering te doen, 3 gulden zal betalen, waarvan de helft voor de kerk. En schonk de prins de inkomsten van de abdij van Egmond aan de steden van het Noorderkwartier (EB.386, CA.15-3394).

1582, januari 12

Werd besloten het pensionarisambt een half jaar open te houden voor Mr.Nanning van Foreest, die benoemd was in de Raad van Appèl (=de Hoge Raad van Holland en Zeeland), alsook hem een gratificatie van 50 gulden te schenken (CA.18-313).

1582, februari 2

Werd het Mannengasthuis gelast jaarlijks 50 gulden te betalen aan het St.Elisabeth Gasthuis, tot onderhoud van de Beyerd, die eerder in het H.Geest Gasthuis was (CA.15-3394).

1582, maart 29

Nam de stad de helft van de kosten op zich wegens het verlaat dat in de Heilooërdijk gelegd zal worden (CA.15-3394).

1582, juni 24

Heeft de koster van de Grote Kerk op bevel van Cornelis Goudsmid alias Brou de achterdeur van de kerk open gelaten, waardoor Jacques Mostaerd en Marcus Blauverver binnen zijn gekomen en het schilderij van de Zeven Werken van Barmhartigheid met zwarte verf hebben overgeschilderd, alsook de ornamenten op de preekstoel, Is het schilderij gereinigd, maar de preekstoel is zwart gebleven (EB.387, Wijnk.214v)

1582, juli 13

Schonken de stadhouder en de Staten van Holland aan Alkmaar de Waag, wegens dapperheid en getrouwheid in de oorlog, tegen een pacht van 7 pond per jaar, welke pacht zij mochten afkopen (Reg.457).

1582, augustus 20

Werden de goederen van het H.Geest Gasthuis definitief toegescheiden aan het Mannengasthuis en het Elisabeth Gasthuis (VI.323).

1582, september 21

Werd besloten een ordonnantie te maken, zodat degenen die met het veerschip van Amsterdam kwamen, tot 9 uur 's avonds binnengelaten mochten worden (CA.58).

1582

Werd het oude koperen stadszegel Ad Causas vervangen door een groter zegel in zilver en werd tevens besloten het oude stadszegel te bewaren bij de privileges. Woog het nieuwe zegel 10 lood min 2 engels en kostte 60 gulden (EB.386, Wijnk.214v, CA.15-3394).

1582

Is de kapel van het H.Geest Gasthuis verbouwd tot Stadswaag (vdW.81, CA.18-45).

1583, april 6

Werd besloten zich desnoods tot voor de rechter te verzetten tegen de aanspraken van Haarlem op de landerijen van de Regulieren te Heiloo, welke Alkmaar in pandschap had genomen (CA.58).

1583, juni 23

Werd besloten een keur te maken tot verbod van het tappen buiten de stadspoorten, uitgezonderd in Huis ter Lucht aan het Zeglis (CA.58).

1583, juni ..

Werd de vaart van Jan Boyes tot aan de vaart van Langedijk opgeschoten en de brug gerepareerd. Ook is de Langestraat opgehoogd (Wijnk.215).

1583,

Werden de samenkomsten van de roomsgezinden te Spanbroek, Wognum en andere plaatsen door de soldaten van Sonoy verstoord en de voornaamste ijveraars gevangen gezet en vervolgens beboet (EB.388).

1583

Werd op de Baangracht het huis gebouwd dat nu als Roomsche Kerk wordt gebruikt en in 1591 kocht men er een tweede huis bij, gelegen bezuiden het bruggetje over de sloot langs de lijnbanen (CA.19-376).

1584, januari 22

Stond de prins toe dat de burgemeesters van Alkmaar 60 mannen uit de burgerij kozen om wachtdiensten te verrichten, waarvan de kosten tot een bedrag van 200 gulden mochten worden gekort op de quote van de Staten van Holland (Reg.467. Zie ook Reg.482).

1584, maart 7

Werd besloten de kerk van het Kapelsgasthuis te repareren, “mits hebbende de petitie (collecte) als daar predicatie wort gedaan”. Ook werd aan Anthony de la Fontayne, tafelhouder van leeninge, onder zekere voorwaarden toegestaan zijn bedrijf uit te oefenen (CA.18-313, CA.58)

1584, mei 16

De 7 steden van het Noorderkwartier besloten ten spoedigste over te gaan tot verdeling der goederen van de abdij van Egmond, van de regulieren te Blokker en de monniken van St.Pietersdal, wegens de gelden welke het gemeneland hun schuldig was gebleven. Werden de goederen van de abdij van Egmond verloot. Het aandeel van Alkmaar werd geschat op f.85.503:9:9. En stond de stad aan de kerk van Alkmaar, ter voldoening van hetgeen de stad haar schuldig was, de

landen tussen de oude Slaper- en Pettemerdijk af, groot 31 morgen 166 roeden (Reg.468, EB.388, CA.57).

1584, juni 10

Overleed de hertog van Anjou en stelde men in Holland en Zeeland alles in het werk om prins Willem van Oranje als graaf van Holland in te huldigen, doch Amsterdam en Gouda hielden het tegen (EB.388).

1584, juni 29

Werd op het Minderbroeders erve een plaats aangewezen om de doden te begraven (CA.18-313).

1584, juli 10

Werd de prins te Delft door Balthasar Gerards doodgeschoten (EB.388, Wijnk.214v).

1584, juli 26

Werden de geschillen tussen Noord- en Zuid-Holland over het heffen der schattingen te Alkmaar bijgelegd door vier gevolmachtigden (EB.389).

1584

Werden de twee molens van de geïnuundeerde Zijperpolder naar Alkmaar verkocht en de bruggen afgebroken (Zij.71).

1584

Op een stuk land aan de oostzijde van de banne van Heiloo werd een koe geweid die 181 pond smeer (vet) had (CA.27).

1585, april 15

Werd besloten aan Reynier Adriaensz Cromhout de 500 gulden terug te betalen, die hij wegens zijn absentie tijdens het Beleg had opgebracht, mits dat hij ter dagvaart zou reizen als hij daartoe door de vroedschap werd aangezocht. Reeds 3 dagen daarna reisde hij naar Amsterdam, dat Alkmaarse schippers had gearresteerd wegens het innemen van vracht (CA.58).

1585, september 16

Continueerden die van Hensbroek de pacht van de visserij te Rustenburg voor de tijd van 9 jaar, tegen 22 gulden per jaar (Reg.472).

1585, december 10

Kwam de graaf van Leicester te Vlissingen aan en werd in februari daaraan volgende tot gouverneur-generaal benoemd, maar Holland en Zeeland benoemden prins Maurits in die waardigheid (EB.390).

1585

Ene Cornput vond een middel uit om brieven in een belegerde stad te schieten, namelijk met tweeponds loden kogels, waarin twee gaten: een voor de brieven en een voor vuurwerk om het zoeken te vergemakkelijken (CA.38-62)

1586, september 2

Is besloten tegen aanstaande zomer de Geesterpoort te maken (CA.18-314).

1586

Werd de graaf van Leicester met groot eerbetoen te Alkmaar ontvangen, waar hij 10 dagen verbleef en toen naar Hoorn vertrok. En omdat dit op een zaterdag viel, waren de huislieden uit het Noorderkwartier, nieuwsgierig om hem te zien, met honderden schuitjes verzameld bij de Munnikenbrug, waar toen nog de Langedijker vaart doorheen ging, hetgeen de graaf met verwondering bezag (vdW.81, EB.390).

1586,

Werd de vaart naar Egmond gegraven en ook werd in dit jaar de Bak- of Kaksloot reeds Breedstraat genoemd (EB.390).

1587, februari 24

Verbonden de steden Hoorn, Enkhuizen en Medemblik zich om voort te gaan met het slaan van munten, te weten de rijksdaalder en de dukaat volgens de waarde en het gewicht van de Hongaarse dukaat, alsmede alle munten welke nog door de muntmeester zullen worden geleverd. En zullen hun recht verdedigen tegen allen die het zouden willen betwisten (EB.394, CA.44-95).

1587, maart 20

Werd besloten een Vleeshuis te maken in het H.Geesthuis en aan de conrector van de Latijnse School 200 gulden per jaar te betalen (EB.390).

1587, april 9

Is besloten het raamveld te verkopen om er huizen te bouwen (CA.18-314).

1587, oktober ..

Was Leicester weer in Alkmaar en bleef hier omtrent 10 dagen, waarna hij in grote statie naar Amsterdam reisde. Toen hij vernam dat de aanslag van zijn aanhangers op Leiden mislukt was en de daders onthoofd waren, zou hij gezegd hebben: "Het is nu tijd dat ik mijn hoofd berg", waarna hij via Utrecht, Dordrecht en Vlissingen naar Engeland vertrok (EB.391).

1587, december 1

Werd besloten niet toe te staan dat Haarlem de verpachting te Wormer, Jisp, Heiloo, Limmen, Akersloot enz. aan zich trekt (CA.15-3392).

1587, december 6

Werd besloten het stadssecretariaat te combineren met het secretarisschap van de Weeskamer en door twee bekwame personen te laten bedienen (CA.58).

1587, december 18

Werd besloten de erven van het oude Hondsbosch te verkopen en de sloot tussen het Hondsbosch en de huizen van het Achter-Fnidsen voorlopig te laten liggen, onverminderd het recht van de stad op het huis van Jan Boon (CA.18-314).

1587, december 20

Gaven kerkmeesters 4 losrentebrieven ten laste van de stad Alkmaar, bedragende in totaal 81 gulden, terug aan de stad, in ruil voor land te Beverwijk, afkomstig van de abdij van Egmond, onder voorwaarde, dat als men de stad deze landen afhandig zou maken, de losrentebrieven zouden worden teruggeven (Reg.484).

1587

Werd aan de Huisarmen een erf gegund op de oude Bagynenweide tegenover de Turfmarkt, om daarop een turfschuur met roggezolder te bouwen (EB.390).

1587

Werd de Noord-Hollandse synode te Alkmaar gehouden en sprak men over de doop en de heimelijke samenkomsten tot oefening van de godsdienst (EB.301)

1587

Ingaande 1 mei werd verhuurd aan Jacob Cornelisz het brouwhuis van het Elisabeth of Vrouwen Gasthuis, staande aan de straat naar de Geesterpoort (CA.37-34v).

1588, februari 16

Verklaarde de stad zich bereid een vendel Alkmaarse schutters ter beschikking te stellen van de prins van Oranje om in garnizoen te gaan te Medemblik, want men achtte het, gezien de oude haat tussen de burgers van Alkmaar en Hoorn, niet raadzaam hen in Hoorn te legeren (CA.58).

1588, maart 20

Prins Maurits reisde van stad naar stad om de militairen de eed van trouw af te nemen, maar te Medemblik werd hij door Sonoy, die de zijde van Leicester

hield, geweigerd, waarop Maurits de stad belegerde en Sonoy zich moest overgeven (EB.391).

1588, september 14

Overleed de graaf van Leicester en werd de Spaanse onoverwinnelijke vloot jammerlijk verslagen (EB.392).

1588, november 17

Werd aan de kapelmeesters een organist toegestaan om tweemaal per week na de predikatie op het orgel te spelen, voor 24 gulden per jaar. En werd de bierschippers verboden voor de erven van het oude Hondsbosch te liggen en in de binnenwateren te komen (CA.18-314).

1588, december 6

Stonden de Staten van Holland toe dat het getal burgemeesters van 3 op 4 werd gebracht en het getal thesauriers van 2 op 1 (Reg.487).

1588

Werd Mr.Adriaen Anthonisz Metius, burgemeester van Alkmaar, aangesteld als ordinaris ingenieur en raad tot de fortificatie, met als opdracht de verdediging der zeekusten op orde te brengen (CA.37-47v).

1589, februari 28

Werd een overeenkomst gesloten tussen burgemeesters van Alkmaar, namens de poorters die geërfd zijn in Geestmerambacht, en de waarschappen van die polder, inzake het doen van de rekening en dat nieuwe werken en processn, welke zonder overleg met die van Alkmaar werden aangevangen, dezen niet zouden binden (Reg.488).

1589, april 4

Werd bepaald dat de nieuwe Geesterpoort gebouwd zou worden bezijden het provenhuis tegen de oude Geesterpoort aan, te weten met een kromming tegen de mond van het Bolwerk aan (CA.18-314, CA.38-63).

1589, mei 31

Werd prins Maurits stadhouder van Utrecht en kort daarna van Gelderland en Zutphen (EB.393).

1589

Ds.Taco Sybrans, die zijn predikantsplaats te Utrecht had verlaten, vestigde zich te Alkmaar, vanwaar hij met steun van prins Maurits en de classis van Alkmaar tot predikant te Medemblik werd benoemd, tegen de zin van de classis Enkhuizen en de kerkeraad van Medemblik (EB.393).

1589

In dit jaar en volgende jaren was er grote twist in Noord-Holland, omdat de steden Hoorn, Enkhuizen en Medemblik van West-Friesland een afzonderlijke provincie wilden maken met een eigen munt, waartegen Alkmaar, Edam, Monnikendam en Purmerend zich verzetten (EB.393).

1589

Werd de Geesterpoort met de valbrug gemaakt en is het Leprozenhuis aan het Mannengasthuis gehecht. Het nieuwe Leprozenhuis werd buiten de Kennemerpoort gebouwd, ter plaatse waar het vroegere, afgebrande Leprozenhuis stond. En is het Mannengasthuis van achter het stadhuis ondergebracht in het oude Elisabeth Gasthuis. Ook werd de Retorykamer verplaatst naar de Waag (vdW.81, EB.392, Wijnk.218v).

1590, januari 10

Werden het Leprozenhuis en het Mannengasthuis samengevoegd, onder bepaling dat het Mannengasthuis in het Leprozenhuis zou trekken en buiten de stad omtrent het huiskens van de Leprozen een huis voor de melaatsen zou maken (V1, 336).

N.B. Staat van de bezittingen van het Leprozenhuis zie CA.27.

1590, april 10

Werd besloten de Kraan te plaatsen aan de Voormeer naast het Achter-Fnidsen (CA.18-315).

1590, juni 17

Werden de burgemeesters gemachtigd te onderhandelen met de burens van de Hofstraat c.a. over het doorgraven van de "stede plaats" en het leggen van een brug bij het Kleine Bolwerk (CA.18-315)

1590, juni 26

Deden de regenten van het Leprozenhuis afstand van de bezittingen van dit huis ten behoeve van het Mannengasthuis (CA.15-3432).

1590, juli 2

Werd besloten met de burgemeesters van Haarlem te Beverwijk te vergaderen om te proberen tot een minnelijke schikking te komen inzake de landerijen van de Regulieren te Heiloo, mits Alkmaar 2/3 zou ontvangen en Haarlem genoeg zou nemen met 1/3 (CA.58).

1590

Is de stenen Vischbrug gemaakt bij de Sint Jansstraat op het Verdrunkenoord naast de Bogt (of Boog), die tevoren een houten brug was. Ook is de brug op het

Luttik Oudorp tegenover de Achterdam gemaakt, alsmede de brug buiten de Friese poort (Wijnk.219, CA.18-163).

1591, januari 30

Verkocht Diederick Sonoy aan Mr. Willem Bardesius, oud-burgemeester van Amsterdam, zijn huis en erve aan de noordzijde van de Lange Nieuwesloot (= de Hof van Sonoy). Met latere verkopen. (CA.21-1313 t/m 1319, CA.54-30).

1591, februari 4

Werd een contract gesloten tussen Pieter Jansz van Hoogwoud en Maerten Piet Feekis van Nieuwe Niedorp als kopers en Jan Cornelisz van Hensbroek, wonende te Egmond, inzake de verkoop van een last Pharoosbier, onder conditie “dat soe tot eenige tijden binnen deser stede van Alckmaer openbaerlicken met advys en consent van de Overicheyt de Roomsche Religie in eenige Kercke geexerceert wort”, de kopers 290 gulden zullen betalen (CA.38-64).

N.B. Vermoedelijk gaat het om een weddenschap.

1591, februari 14

Besloot de vroedschap de boogbrug (“nu de hoge steenebrug genaemt”) aan het einde van de St.Jans- of Hekelstraet, ter vergroting van de Vismarkt, van steen te maken, hoog uit het water omtrent 6 voet, opdat de schuiten daar onderdoor zouden kunnen varen. Werd het werk aangenomen door Bastiaen Kempe voor 615 gulden en werd toen ook de galdery van de Vismarkt aan het water voor de riviervis gemaakt (EB.420).

1591, februari 24

Is besloten een Garenmarkt en Linnenmarkt te maken met luifels om droog te staan, te weten achter en aan de zuidzijde van het Mannengasthuis, strekkende van Gerrit Cornelisz Waerd westwaarts aan tot de school. En werd de Kraan, die lang heeft gestaan op de Groenmarkt achter de Vismarkt, geplaatst op de Bierkaey op het oosteinde van het Fnidsen (CA.18-315, vdW.81, EB.420, Wijnk.219v)

1591, mei 16

Werd besloten het slootje beoosten het huis van Jan Boon, tussen de erven aan de zuidzijde van het Achter-Fnidsen, voorlopig te laten blijven (CA.18-315).

1591, juni 1

Werd besloten de Bogerbrug te verlengen tot aan de straat van Kousemakers huis toe (CA.18-316).

1591, juni 25

Werden de schalmeispeleers voor een jaar gecontinueerd op het oude loon van 20 gulden per jaar (CA.18-316).

1591, juli 31

Werd besloten het Galgenveld niet te verkopen, maar daarop een halve galg te plaatsen als een teken van stedelijke jurisdictie, alsook dat niemand een hek voor zijn huis zal plaatsen dan met consent van het stadsbestuur, doch niet hoger dan 5 voet, en hogere hekken te verlagen (CA.18-316).

1591, september 26

Sloot de stad een overeenkomst met Willem Bardes(ius) wegens het verdekken van de stenen brug over de Nieuwesloot (Reg.505).

1591, september 28

Werd de markt van de vette varkens verplaatst naar de Oudegracht vanaf de Ridderstraat westwaarts aan en werd de varkensschouw verpacht (CA.18-316, CA.27).

1591, november 12

Werd geordonneerd dat kraamvrouwen, drenkelingen en neergeslagenen op de schouders en niet onder de armen ter begrafenis gebracht moeten worden (CA.18-316).

1591, november 18

Werden de borstelschuiten gelast te liggen in de Oudegracht van de Stadswerf af tot de Nieuwlanderbrug (CA.19-416).

1591

Is de stenen brug met de wal gemaakt bij Heyntie Comen en Lou Bogaert (CA.38-63).

1591

In dit jaar telde de Librije nog 360 boeken, die alle aan kettingen bevestigd waren, waaronder veel uitmuntende werken. Doch nadien heeft men er weinig aandacht aan besteed, zodat er veel verdwenen is en het merendeel geschonden en door ongedierte afgeknaagd is. Met catalogus (CA.277-99).

1592, januari 2

Werd besloten de Staten octrooi te verzoeken om een verlaat te mogen leggen in de grafelijkheidsdijk bij Fransgens overtoom (CA.58).

1592, januari 10

Werden gedende schepen gelast te liggen in de Voormeer en vreemde schepen langs het Hondsbosch, maar de schepen van burgers zullen liggen van Maerten Pietersz af en de turfschepen zullen blijven in de Oudegracht (CA.19-417).

1592, april 28

Werd besloten de stadswateren te diepen, met dien verstande dat de burgers zullen diepen voor hun eigen huis. Voorts de brug bij de Friesebrug over de Kooltuin te verlengen, een brug over de Korte Nieuwesloot te maken en het slootje achter het Torenburg te dempen (CA.18-316).

1592, juli 13

Stonden de Staten van Holland de weesmeesters toe de gelden der weeskinderen te beleggen tegen de penning 12 in plaats van tegen de penning 16, alsook dat de hoofdsommen opvorderbaar zullen zijn bij het volwassen worden der kinderen, mits een half jaar tevoren kennis wordt gegeven (Reg.512).

1592, augustus 7

Werden op last van Gecommitteerde Raden getuigenissen verzameld omtrent het land dat door de Zuiderzee was weggeslagen (CA.49-3 t/m 10v).

1592, september 22

Besloten aan de zuidzijde van de Vismarkt een luifel voor de meervis te doen maken (CA.18-317).

1592, september 30

Besloten voorlopig geen derde predikant aan te stellen, maar het bij twee te houden (CA.18-317).

N.B. Op 25-2-1594 werd insgelijks besloten.

1592, december 14

Werden zekere goederen, renten en erfpachten verdeeld, welke de regenten van de Huisarmen en van de weeskinderen gezamenlijk in pandschap hadden, maar bleven een aantal landerijen onverdeeld (V1, 339).

1592

Overleed mr.Nanning van Foreest, pensionaris van Alkmaar, later raadsheer in de Hoge Raad van Holland en Zeeland (vdW.96).

1592,

“Men zag hier zoo wel als elders, dat zulken die de sterksten in magt of getal waren, weinig verdragen kunnen (de)zulken, die iets van hen verschillen, als is het, dat de oude conscientiedwang nog in versche geheugen is” en dus riepen de

predikanten der gereformeerde religie, met toestemming van burgemeesters, Pieter Cornelisz cum sociis, predikers der Mennonieten, bij zich ten huize van Arent Claesz in de Langestraat tegenover het stadhuis, waar men ruim twee dagen twistte over de kinderdoop, waarna burgemeesters door de stadsroededragers Pieter Michielsz en Hendrick Buys de bijeenkomst deden beëindigen (EB.422, Wijnk.220v).

1592

Werd een Kraan opgericht op het einde van het Ooster-Fmidsen, werd de Vismarkt vermaakt en werd de brug over het Verdrunkenoord tegenover de St. Annastraat gemaakt (CA.18-163, CA.38-65).

1593, januari 22

Verboden de Staten van Holland het vissen met waterschepen en met trek- en gaand want in de Schermeer, Langemeer, Uitgeestermeer en Starmeer, alsook in de sloten en vaarten te Akersloot en Uitgeest (Reg.514).

1593, maart 5

Werd besloten de pilaren van de Kapelkerk aan de zuidzijde af te dekken om het inwateren te stoppen (CA.18-317).

1593, juni 17

Wegens de vele misstanden op de Kaasmarkt kregen de kaasdragens een ordonnantie opgelegd en mochten alleen kaas dragen degenen, die de eed hadden afgelegd (SA.27-37).

1593, juni 21

Werd besloten de Laat te laten opschieten, beginnende bij de Kapelkerk westwaarts aan tot de ringsloot van de Egmondermeer (CA.18-317).

1593, augustus 11

Werd een overeenkomst gesloten met Oostzaan, Wormer en Jisp, waarbij de poorters en inwoners van Alkmaar dezelfde rechten kregen in het sluisje, dat gemaakt werd in de Zaandammerdijk tussen de grote sluis en Zaandammer kapel, wegens hun bijdrage in de kosten (Reg.517, CA.14-2087).

1593, augustus 17

Werden uitingen van het pausdom op vastenavond en andere dagen verboden, zoals gansen-, vogelen- of snoekentrekken, gayschutten, vermommingsen, baldadigheid langs de straten, de kinderen pasquillieuze spelen langs de straten laten doen en noch bij de stadswallen, noch bij de zoutketen bijeenkomsten van dansers of zangers te houden, op straffe van op de stenen Mienterbrug aan de Kaek gesteld te worden (EB.423).

1593, oktober 29

Kocht Alkmaar van kerkmeesters en burenen te Camp de eigendom van een weg of strook land, beoosten de Witte Vennen en de Cortoot, zijnde land dat Alkmaar is aangekomen van de abdij van Egmond (Reg.518).

1593,

Werd tijdens de Noord-Hollandse synode te Alkmaar de Hoornse predikant Cornelis Wiggers geschorst, wegens zijn denkbeelden over de voorbeschikking, de erfzonde en andere leerstukken (EB.423).

1593,

Wilde professor Bonaventura Vulcanus, hoogleraar in de Griekse taal te Leiden, al de geschriften van Petrus Nannius verzamelen en uitgeven, reden waarom hij de vroedschap van Alkmaar vroeg of dit haar aangenaam zoude zijn. Doch deze eiste eerst een catalogus der geschriften om te zien of er iets ten nadele van de gereformeerde religie in stond. Maar omdat Nannius in 1557 te Leuven in de roomse gemeenschap gestorven is “behoeft men zig niet te verwonderen, dat de werken van onzen Nannius nog verstrooyt zijn”. (EB.422, CA.18-317).

1593,

Zijn in dit en het volgend jaar de Weeskamer en de Secretary van de oude Schepenkamer overgebracht naar beneden in het Stadhuis, waar de conciërge woonde, en is er een zaal met keuken gemaakt in de hal achter het Mannengasthuis. En wordt deze nieuwe zaal de Prince Zael of Hof van zijn Excellentie genaamd (EB.423, Wijnk.221).

N.B. Zie ook 1595.

1593

Maakte Mr.Adriaen Antonisz Metius, burgemeester van Alkmaar, het ontwerp voor de nieuwe fortificatie van Enkhuizen (CA.37-47v).

1593

Zijn drie nieuwe bruggen gemaakt: een bij de Waag, een bij 't Klompje Goud en een bij Harmen Aertsz. Nog een brug gemaakt op het oosteinde van de Laat. En is de Laat drooggemaakt en opgeschoten van Matlakenbrug (=Malalenbrug) tot aan het oosteinde van de Vrouwenkapel (Kapelkerk) (Wijnk.220v).

1594, februari 25

Werd besloten het stadsland aan de noordzijde van het Zeglis tot timmerwerven te verkopen (CA.18-318).

1594, april 7

Deed Cornelis Cornelisz ten behoeve van de steden Haarlem en Alkmaar afstand van zijn rechten in de Reguliershof te Heiloo (Reg.524).

1594, mei 18

Werd besloten onder de buitenste brug een woning te maken en daarop een torentje met slagklokje en wijzer te stellen tot gerief van de burens in de Nieuwestad en op het oude Hondsbosch, mitsgaders voor de gaande en reizende lieden (CA.18-317).

N.B. Op 9 augustus besloten torentje en klokje achterwege te laten.

1594, juni 28

Aangezien Alkmaar twee stenen bruggen wilde maken ter plaatse waar het houten brugje bij de Rootoren lag, boden die van Oudorp aan de voetweg over de Oudorper landen te onderhouden en te verbeteren, alsook een weggetje bezuiden het huis van de windas tot de brug te leggen, indien Alkmaar een brug met waterpoortje tot gerief van de huislieden wilde maken. Werd de vaart van de windas naar Alkmaar zeer verbreed en kostte omtrent 500 gulden (Reg.525, Wijnk.221, CA.14-2277).

1594, december 14

Werd besloten op de Oudegracht klinkers te leggen in plaats van kegelstenen (CA.18-318).

1594

Werd de oude stadsbibliotheek of Librye, die door de oorlog geheel vervallen was, naar haar oude plaats (in het zuiden van de kerk boven het portaal) teruggebracht “ende met veel heerlycke boecken van alder-hande materien versien ende alsdoen oock vermeerderd, tot groot geryf van de burgerye ende studenten, hoe sy gesint mogen wezen. Al daer men sien ende bequaemelyck lesen ende uyt copieren mach meer als 360 excellente fraye gebonden boecken, meest in ’t latyn, al te samen aen kettingen vast gesloten” (vdW.81).

1594

Is mr.Jan, straatmaker van Haarlem, met bestraten begonnen en werd een nieuwe brug gelegd op de Laat tegenover de Krebbesteeg (Wijnk.221).

1594

Werd de eerste houten sluis in de Rijk gebouwd. Adriaan Symonsz Leegwater fungeerde als opzichter (LR.9).

1594

Heeft de stad een overtoom laten maken te Hensbroek en een te Obdam (EB.423, Reg.531, Wijnk.221).

1594,

Werden in dit jaar de waterkrebblingen voor het eerst bekend, zodat de Krebbesteeg, die al veel eerder bestond, daaraan haar naam niet ontleend kan hebben (EB.423).

1595, maart, 13

Werd op verzoek van Jan Francois le Petit, historieschrijver van Middelburg, op stadskosten een afbeelding van Alkmaar gemaakt om in te voegen in zijn kroniek (EB.424).

1595, maart 13

Werd verboden houtwerven en hellingen te maken aan de zuidzijde van het Zeglis (CA.18-318).

1595, juli 5

Gaven de Staten van Holland een nadere ordonnantie inzake het vissen met verboden vistuig (Reg.529).

1595, juli 11

Werd aan Grietje Nanningsdr van Foreest, weduwe van ds.Evert Heyndricksz, wegens de verdiensten van zowel haar vader als haar echtgenoot, gedurende 6 jaar vrije huishuur en 100 gulden per jaar toegestaan, voor haar en haar 6 kleine kinderen (CA.58).

1595, september 5

Werd een overeenkomst gesloten inzake het afvoeren van water over het erf van de Jonge Doelen (Reg.534).

1595

Is de nieuwe zaal of 't Hof van zijne Excellentie achter het Stadhuis gebouwd. En werd de Latijnse School van achter het Stadhuis naar de Jonge Bagijnhof tegenover de Oude Doelen verplaatst. Ook is het waterpoortje gemaakt en een nieuwe stenen brug met twee pijpen naast hetzelfde door de stadswal, waarop thans de Zaadragerskamer gehouden wordt. Ook werd de Waagtoren afgebroken en is de eerste steen gelegd van de nieuwe toren. Cornelis Pietersz Kunst nam het werk aan voor 2900 gulden (vdW.82, EB.424, Wijnk.222).

N.B. Volgens Wijnkoper vond het afbreken en weer opbouwen van de Waagtoren plaats in 1596.

1595

In dit jaar is in Alkmaar Pasquier Lammertyn begonnen beelden, historiën, veldslagen, ja alles wat men begeert, in linnen te weven, waarvoor hij van de Staten-Generaal een octrooi voor enkele jaren kreeg (EB.424).

1595

Kregen de pelsers en bomtwerkers een ordonnantie (V!!, bl.3).

1596, januari 17

Werd besloten een kaartboek te maken van alle landerijen de stad toebehorende (EB.424, CA.18-318).

1596, april 8

Als de brug aan de zuidzijde van de Oudegracht, naast de brug in de wal bij het Kleine Bolwerk, vernieuwd zal worden, dan zal men er een valbrug van maken ten gerieve van de lijndraaiers (CA.18-318).

1596, april 24

Werd Cornelis Hendricksz, pastoor uit de Kuinder, die in 1571 naar zijn geboortestad Alkmaar gevlucht was, aangeklaagd omdat hij de Roomsche leer predikte. Hem werd bevolen binnen drie dagen uit de stad te vertrekken, maar werd hem na een request toegestaan te blijven totdat anders bepaald werd en is hij hier overleden op 25 maart 16(1?)0, blijkens een geschonden grafzerk in de Grote Kerk (EB.425, Wjnk.222, CA.277-83).

1596, mei 1

Bepaalde het Hof van Holland dat burgemeesters van Alkmaar, die het zegel houden van de Zijpe, niet alleen gerechtigd zijn akten betreffende geabandonneerde landen te bezegelen, maar over alle landen mogen staan, zolang zulks vereist zal zijn (Reg.538).

1596, mei 1

Werd de stadssecretaris naar Leiden gezonden om uit de boekerij van zal.Jeremias Bastinges enige boeken te kopen voor de Librije (CA.58).

1596, juni 10

Werd besloten in het kerkje van de Middelhof enige dolhuisjes te doen maken, mits dat het onderhoud van de onzinnige personen ten laste van het gasthuis zou komen (CA.58).

1596, augustus 5

Verzochten de buren van het oude galgenveld het lichaam van de geëxecuteerde Lodewijk Jorisz daar weg te halen, doch werd besloten het lichaam daar te laten, maar voor de toekomst een geschiktere plaats te zoeken (CA.58).

1596, november 11

Werd het loon van de dienaren der justitie verhoogd van 35 stuivers tot 2 gulden per week, maar dan moesten zij wel alle bedelarij weren, behalve dat men in januari mocht omgaan voor nieuwjaarsgeld (CA.58).

1596, december 9

Kochten de kerkmeesters van schipper Jelle van Dockum 300 à 400 grafstenen, te leveren vóór de zomer, à 28 stuivers (CA.15-3420).

1596

Is de eerste houtzaagmolen uitgevonden door Cornelis Cornelisz van Uitgeest en is te Zaandam gebouwd (EB.425).

1597, februari 28

Stond Alkmaar aan de stad Haarlem de helft af van het Regulierenconvent te Heiloo (CA.277-152).

N.B. In 1630 ontstond wederom een geschil met Haarlem, ditmaal over zekere gelden. Het Hof van Holland stelde Alkmaar in het gelijk, waarna Alkmaar van het geld het grote orgel voor de Grote Kerk kocht.

1597, juli 2

Overleed in Groningerland op kasteel Tendyk Dirck Sonoy, in de ouderdom van 68 jaar (EB.427).

1597, augustus 15

Brak de dijk van de onlangs bedijkte Zijpe door en was er nog veel meer schade in den lande, maar men begon meteen aan het herstel van de dijken en het volgend jaar was het werk gereed (EB.426, Zij.72)).

1597, november 14

De Waagtoren, die volgens bestek 21 voeten hoog zou worden, werd nog eens 21 voeten hoger gemaakt en de architect was Pieter Cornelisz Kunst, die ook de roggezolders in het H.Geesthuis ontwierp (CA.18-319)

1597, december 22

Werd het geschil inzake de bedijking van de Egmondermeer bijgelegd en werd aan Alkmaar voorlopig de hoge jurisdictie over het binnen de oude limieten van

Alkmaar gelegen gedeelte van dit meer teruggeven bij octrooi van de Staten van Holland (EB.426, Reg.543).

1597

Was er grote schaarste aan rogge, zodat de poorten en bomen bewaakt werden, opdat geen graan zou worden uitgevoerd, hoewel schuiten vol brood van hier naar Hoorn gingen. De armen betaalden voor een brood van 12 pond 8 stuivers, de vermogenden 10 stuivers 12 penningen. De rogge deed 148 gulden de last, een zak tarwe op de markt 9 gulden. De stad kocht 100 lasten rogge voor de armen en gaven het brood voor 7 stuivers en betaalden de burgers naar vermogen (EB.425, Wijnk.222).

1597,

De gronden in Noord-Holland werden zeer schaars, zodat velen naar Groningen en elders vertrokken. Reden waarom Adriaen Maertensz Coetenburg te Alkmaar octrooi verzocht om de Wieringerwaard te mogen bedijken, doch deze bedijking is eerst in 1608 begonnen (EB.427).

1598, maart 17

Ontving de stad octrooi van de Staten van Holland om huizen, erven en landen te onteigenen in het belang van de stad (Reg.544).

1598, mei 7

Zijn 11 lijnbanen opgericht buiten de Boompoort, 18 voeten breed, en buiten de Nieuwlanderpoort 6 lijnbanen (EB.428, CA.19-682).

1598, mei 26

Sloot Alkmaar een overeenkomst met die van Westzanen inzake het heffen van exue, pandgeld en andere ongelden (Reg.545)

1598, juni 18

Verzochten de kapiteins van de Oude Schutterij een nieuw vaandel en voor de Oude Doelen een nieuwe keuken, kelder en kamertje (CA.18-319).

1598, september 13

“Overleed Philippus II, Koning van Spanje, op eene smertelyke wijze in het 72 jaer zijns ouderdoms, hebbende ons land veel quaeds gedaen en zig zelf daer door veel benadeelt” (EB.427).

1598, november 2

Werd de brouwerij van het Oude Bagijnhof verhuurd aan Claes Matheusz voor 75 gulden per jaar (CA.18-319).

1598, december 29

Beloofde de regeerders van Dordrecht, Haarlem en Gouda aan die van de steden Amsterdam, Alkmaar, Hoorn, Enkhuizen, Edam, Monnikendam, Medemblik en Purmerend, dat hun schepen voorrang zullen hebben in de sluizen te Sparendam en Gouda, hetgeen zal ingaan zodra deze steden zich gevoegd hebben in het proces tegen de schippers van Rotterdam, die deze sluizen omzeilen en een andere vaart naar Amsterdam hebben genomen (EB.428, Reg.546. Zie ook Reg.560).

1598

Werd op last van de Staten een synode te Alkmaar gehouden, tijdens welke Taco Sybrands, die in 1589 te Medemblik beroepen en in 1594 door ds.Petrus Plancius en ds.Johannes Bogaert of Bogardus aangeklaagd was wegens onzuiverheid in de leer, zijn dwalingen opgaf en in dienst gehouden werd (EB.427).

1598

Dit jaar was Ludolphus Porterus rector van de Latijnse School en werd deze school verplaatst van de Schoutenstraat naar de kapel van de Jonge Hof en werd de rector gehuisvest in het patershuis ten zuiden daarvan (CA.16, bl.1197).

1598

Werd voor de Oude Doelen een schilderstuk gemaakt, voorstellende het Beleg van Alkmaar. Met lijst van de schuttersstukken (CA.316).

1599, februari 11

Ontvingen Adriaen Anthonisz en (zijn zoon) Dirck Adriaensz, landmeters, 365 gulden wegens het opmeten en in een kaartboek brengen van de stadslanden, het meten van de diverse lijnbanen en het maken van de tekening voor de plattegrond van Drebbel (CA.62).

1599, februari 19

Werd besloten de lieden van Opmeer bij te staan in het beletten van de vier Noorderkoggen, die de windas bij mr.Branten huis wilden verwijderen (CA.58).

1599, februari 28

Maakte Jacob Pietersz Coppen, kistemaker, het paneel waarop de kapitein en de adel van de Oude Schutterij geschilderd zijn en ook maakte hij de lijst (CA.62).

1599, februari 28

Werd de regenten van het Elisabeth Gasthuis en van het Weeshuis toegestaan hun koeien te verkopen en het land te verhuren (CA.58).

1599, april 18

Werd besloten het getimmerte buiten de Waterpoort bij de Rootoren af te breken (CA.18-319).

1599, juni 15

Werd aan Pieter Dircksz, kapitein van de Oude Schutterij, de somma van f.71:13: 12 betaald voor een nieuw vaandel (CA.62).

1599, juni 19

Werd een overeenkomst gesloten met de hoofdingelanden van de Zijpe, inzake het onderhoud van het verlaatsluisje buiten de Slaperdijk in de Zijpe en de sluiswachterswoning, alsmede inzake de benoeming van de sluiswachter (Reg.551).

1599, juni 19

Werd aan Cornelis Claes Lambrechtsz, steenbakker te Leiden, f.805:15:8 betaald wegens geleverde steen voor de bouw van de Waagtoren (CA.62).

1599, juni 28

Werden Johan van Oldebarnevelt c.s. te Alkmaar onthaald, kosten f.105:15:8 (CA.62).

1599, september 10

Werd een minzaam akkoord gesloten met de vier Noorderkoggen, die de overtoom bij Mr.Branten huis tussen Opmeer en Spanbroek wilden verplaatsen. Beloofde Opmeer aan de stad Alkmaar de 150 gulden terug te betalen indien de overtoom in de toekomst toch verlegd zou worden, alsook de stad niet boven dit bedrag te belasten (Reg.561).

1599, december 18

Verscheen een plakkaat op de successie ab intestato, waaruit blijkt dat in Alkmaar het aasdomsrecht werd gepractiseerd (CA.22-1424).

1599, december 31

Aangezien de Staten van Holland bepaalden dat de Kille bij Dordrecht geschikt gemaakt zou worden voor de vaart naar Zeeland, stonden die van Dordrecht toe dat de schepen vrij zouden zijn van stapel en dwangvaart, behalve kanthout, kromhout en eiken planken (Reg.562).

1599,

Woedde de pest te Hoorn, zodat er 30 à 40 mensen per dag stierven, en werd het College van Gecommitteerde Raden naar Alkmaar verplaatst, omdat hier de pest niet zo erg woedde. En bleef in Alkmaar 6 of 7 maanden. De strenge winter die

daarna volgde was nuttig om de besmette lucht te zuiveren, maar bleef de pest toch nog 4 of 5 jaar te Hoorn heersen (EB.429).

1599

Werd aanbesteed het nieuwe hek om de preekstoel en het afschieten van het kleine kamertje van de sacristi en werden het volgend jaar opgeleverd (CA.15-3420, 3423).

1599,

In dit jaar was er nog een sloot aan de oostzijde van de St. Annastraat (CA.18-319).

1599,

Is de Waagtoren afgebouwd door Maerten Jansz Metselaer, volgens het ontwerp van Cornelis Pietersz Kunst, met een uur- en speelwerk (CA.18-45).

1600, omtrent juni

Van der Woude verhaalt dat hij, staande naast de kapel op de Laat, zelf gezien heeft dat in de lucht veel gewapend volk met elkaar aan het vechten was en dat men het nergens anders dan op deze plaats kon zien, hetgeen voorviel enige weken voor de slag (bij Nieuwpoort) in Vlaanderen, “doch wy zyn niet voor die zeldzaamheden, en laten het in zijn waerde”, aldus Boomkamp (EB.429).

“Wy sluiten dit deel van onze Alkmaersche Geschiedenissen met het einde des zestiende eeuw; hebben wy gedwaelt, 't was onwillig, en verzoeken door den verstandigen lezer beter berigt, en den zelven verwijzende tot het geen wy in onze voorrede gezegt hebben, wenschen wy onze Stadt, Overheid, Burgerye en 't gansche Vaderland welzyn en vrede” (EB.429).

